

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Problematika rozvodovosti z pohledu dětí
a dospělých**

Mgr. Anna Hudková

Vedoucí práce: PhDr. Markéta Habermannová, PhD.

Praha 2024

Prague college of psychosocial studies

**The issue of divorce from the perspective of
children and adults**

Mgr. Anna Hudková

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Markéta
Habermannová, PhD.

Praha 2024

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá dopady rozvodu na děti a dospělé s cílem poskytnout ucelený pohled na problémy, kterým čelí jedinci během rozvodu a po něm. Teoretická část se zaměřuje na důležité poznatky o rodině, manželství, rozvodu. Dále se zabývá možnostmi podpory a intervence a relevance tématu v dnešní době. Výzkumná část se soustřeďuje vlivy rozvodu na vztahy v rodině.

Klíčová slova: rodina, manželství, rozvod, podpora a intervence

Abstract

This bachelor's thesis explores the impacts of divorce on children and adults, aiming to provide a comprehensive view of the challenges individuals face during and after the divorce process. The theoretical part focuses on important insights about family, marriage, and divorce. It also discusses support and intervention options and the relevance of the topic in today's context. The research part concentrates on the effects of divorce on family relationships.

Keywords: family, marriage, divorce, support and intervention

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Markéty Habermannové, PhD. V práci jsem uvedla informační zdroje uvedené v seznamu.

V Praze dne 28. 7. 2024

.....
Mgr. Anna Hudková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce PhDr. Markétě Habermannové, Ph.D. za její odborné rady a vedení při vypracování bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Rodina	8
1.1. Typy rodiny	9
1.1.1. Úplná rodina	9
1.1.2. Neúplná rodina	9
1.1.3. Náhradní rodina	9
1.1.4. Nevlastní rodina	10
1.1.5. Funkční rodina	10
1.1.5. Problémová rodina	10
1.1.6. Dysfunkční rodina	11
1.1.7. Afunkční rodina	11
1.2. Funkce rodiny	11
1.2.1. Biologická a reprodukční funkce	11
1.2.2. Emocionální funkce a tvorba domova	12
1.2.3. Ekonomická funkce	12
1.2.4. Socializační funkce rodiny	12
2. Manželství	14
2.1. Rozvod jako proces	14
2.2. Dopady rozvodu na děti	16
2.2.1. Emocionální dopady	16
2.2.2. Behaviorální dopady	16
2.2.3. Akademické dopady	17
2.2.4. Sociální dopady	17
2.3. Dopady rozvodu na dospělé	17
2.3.1. Emocionální a psychosomatické dopady	17
2.3.2. Sociální a ekonomické dopady	18
2.3.3. Identita a sebeúcta	18

2.4.	Aktuální statistiky rozvodovosti a jejich vývoj	19
2.5.	Typy porozvodové péče	19
2.5.1.	Výlučná péče.....	20
2.5.2.	Společná péče.....	20
2.5.3.	Střídavá péče	20
3.	Podpora a intervence.....	21
4.	Důležitost tématu a jeho relevance v současné společnosti.....	23
	PRAKTICKÁ ČÁST	27
5.	Výzkumné šetření	27
5.1.	Cíle výzkumu.....	27
5.2.	Definování výzkumných otázek	27
6.	Metodika výzkumu	28
6.1.	Metoda sběru dat.....	28
6.2.	Metoda analýzy dat.....	28
6.2.1.	Seznámení se s daty	28
6.2.2.	Generování počátečních kódů.....	28
6.2.3.	Hledání témat	28
6.2.4.	Revize témat.....	29
6.2.5.	Definování a pojmenování témat.....	29
6.2.6.	Syntéza a interpretace	29
6.3.	Výzkumný vzorek.....	29
6.4.	Postup při získávání dat	29
6.5.	Etické zásady	30
6.6.	Představení participantů.....	30
7.	Výsledky výzkumného šetření.....	32
7.1.	Témata rozhovorů.....	32
7.2.	Důvody k rozvodu	35
7.3.	Důvody k ukončení společné domácnosti	36
7.4.	Reakce po oznámení rozvodu	38

7.5. Změny	39
7.6. Podpora a pomoc	44
7.7. Doporučení	46
7.8. Shrnutí výzkumného šetření	47
7.9. Jaké podpůrné zdroje byly využity	48
7.10. Diskuze	49
7.10.1. Diskuze k získaným výsledkům.....	49
7.10.2. Diskuze k omezením výzkumu.....	53
7.10.3. Doporučení.....	54
ZÁVĚR.....	55
Použitá literatura.....	56
Přílohy	58

ÚVOD

Rodina je prvním a nejdůležitějším místem, kde dítě vyrůstá, kde přijímá své první společenské role, může se svobodně projevovat, rozvíjet se a učit. Rodina je bezpečný prostor pro zdravý vývoj dítěte, je místem důvěry, sebezpoznání a bezpodmínečného přijetí. Dítě si skrze rodinu buduje svůj hodnotový systém. Rodina dítě chrání před okolními vlivy a v neposlední řadě ~~rodina~~ vychovává dítě tak, aby ho, až přijde čas, mohla vypustit mimo své hranice. Tak by to mělo vypadat ve zdravě fungujících rodinách.

V posledních desetiletích se však rozvod stává čím dál běžnějším jevem ve společnosti. Přestože důvody rozvodu mohou být rozličné, jeho dopady se dotýkají nejen manželů, kteří se rozhodli manželství ukončit, ale mají hluboký vliv především na děti i sociální okolí celé rodiny, potažmo na celou společnost. Jak ukazují některé výzkumy, rozvod ovlivňuje osobnost i vztahy nejen bezprostředně po něm, ale i mnoho let po něm.

Téma problematiky rozvodovosti jsem si zvolila proto, že mě významným způsobem provázelo po celou dobu mého pracovního života, a to jak na poli osobní asistentky ve škole, tak především při práci na Oddělení sociálně-právní ochrany dětí, kde jsem se dnes a denně setkávala s rodinami, které procházely krizí, a jejichž každý jednotlivý člen se snažil v procesu rozvodu vypořádat se silnými, často negativními emocemi, ale i ekonomickými, vztahovými a komunikačními problémy.

Svou bakalářskou práci jsem rozdělila na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je tvořena pěti kapitolami. V první kapitole se zabývám rodinou, jejími charakteristikami, funkcemi a rozdělením typu rodin. Druhá kapitola pojednává o manželství. Třetí kapitola shrnuje problematiku rozvodu; nejprve jeho proces, pak dopady rozvodu na děti a také na dospělé. Ve třetí kapitole se krátce seznámíme s aktuálními statistickými daty a nakonec představím typy porozvodové péče. Ve čtvrté kapitole stručně představím možnosti podpory a intervence. Pátá kapitola uzavírá teoretickou část a věnuje se důležitosti tématu a jeho relevanci v současné společnosti. V této kapitole představuji několik stěžejních výzkumů týkajících se zkoumané problematiky.

V praktické části se věnuji vlastnímu kvalitativnímu výzkumu, který je zaměřený na vlivy rozvodu na vztahy v rámci rodiny, na prozkoumání zátěže, kterou rozvod přináší, a na využití dostupných podpůrných zdrojů. Data ke svému výzkumu jsem získala pomocí polostrukturovaných rozhovorů se šesti účastníky.

Cílem této bakalářské práce je komplexně prozkoumat, jaké jsou dopady rozvodu na děti a dospělé, kteří si touto těžkou životní situací prošli, a zjistit, jaké jsou dostupné podpůrné zdroje.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Rodina

Rodina je malá dynamická skupina primárně založena na svazku muže a ženy, která plní funkce ve vztahu k dětem. Pojmem rodina se zabývá široká škála společenských věd, např. psychologie, sociologie, demografie, právo atd. Výrost a Slaměník (1998) uvádí, že i v rámci jedné vědní disciplíny, jako je například psychologie, se k pojmu rodiny bude vyjadřovat odlišně psychopatologie, sociální psychologie či pedagogická psychologie. Odlišně budou rodinu definovat různé systémové přístupy, jako například behavioristé nebo psychoanalytici. Rodinu můžeme také definovat na základě různých aspektů, jako jsou funkčnost, role, vztahy, komunikace, proces socializace, individualizace atd.

Definici pojmu můžeme najít i v psychologickém slovníku, kde je napsáno, že „rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí“ (Hartl, P., & Hartlová, H. 2000, s. 512).

„Rodina představuje skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí. Příbuzenství je vztah mezi jedinci, jenž vzniká buďto sňatkem, anebo pokrevními vazbami v otcovské či mateřské linii.“ (Giddens, 1999, s. 156)

V sociologickém slovníku definuje Jandourek (2007, s. 206) rodinu jako „formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti.“

Výše zmiňovaní autoři Výrost a Slaměník (1998, s. 304) definují rodinu jako „malou společenskou skupinu, která je založena na manželství nebo pokrevních poutech a která zahrnuje rodiče a děti žijící společně. Rodina plní několik základních funkcí: biologicko-reprodukční, ekonomickou, sociálně-regulační, emocionální a výchovnou.“

Podle Matouška (1993) je hlavním smyslem rodiny reprodukce. Rodina je také základním kamenem společnosti, usnadňuje péči o děti a jejich výchovu; také je hlavním zprostředkovatelem tradic pro další generace. Rodina je první společenská skupina, se kterou se dítě setkává. Dítě si díky rodině formuje osobní postoje, osvojuje různé společenské dovednosti a tradice. Každá rodina má vlastní hodnoty, postoje

a normy, kterým se dítě učí. V průběhu historie byly učiněny pokusy, aby se rodičovská péče přesunula mimo rodinné uskupení na jiné pečující osoby. Jiné modely se však v širším měřítku neosvědčily. Rodina tvořena rodiči, dětmi, případně prarodiči se v průběhu času jeví jako mimořádně stabilní.

Děti potřebují stabilní prostředí, milující a pečující osoby, které se citově angažují a zaměřují pozornost na dítě, stejně je důležité, aby dítě mohlo lásku opěťovat. Proto je v dnešní době tak důležité snažit se co nejvíce přesunout institucionalizovanou péči do rodin, pokud je to možné.

1.1. Typy rodiny

Typy rodiny lze posuzovat na základě různých kritérií. Pro potřeby této bakalářské práce jsem zvolila rozdělení na základě rodinného složení a funkčnosti.

1.1.1. Úplná rodina

Hovoříme-li o úplné rodině, myslíme tím muže, ženu a jedno či více dětí žijících v jedné domácnosti. Pro zdárné fungování rodiny je velmi důležité, aby se rodiče shodli na důležitých aspektech výchovy. Děti jsou velmi citlivé na názorový nesoulad rodičů a negativně reagují na neharmonické prostředí, který tento nesoulad přináší. Vzhledem k faktu, že se děti učí především nápodobou, je důležité, aby měly možnost pozorovat milující a pečující rodiče. Rodiče děti učí, jak se k sobě navzájem chovat.

1.1.2. Neúplná rodina

Charakteristickým rysem neúplné rodiny je absence jednoho z rodičů. K neúplnosti rodiny může dojít dle Matějčka (1986) třemi způsoby. Jedním z nich je, pokud se dítě narodí matce, která je sama bez partnera. Druhým je smrt jednoho z rodičů a konečně třetím důvodem je rozvod či rozchod rodičů.

1.1.3. Náhradní rodina

Pojem náhradní rodina označuje rodinné uspořádání, v němž dítě nemůže z různých důvodů žít se svými rodiči, a je obvykle na základě soudního rozhodnutí svěřeno do péče jiných osob. Může se jednat o osoby příbuzné nebo osoby, které nejsou pokrevně spjaty s dítětem. Podle občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) náhradní

rodinná péče má přednost před péčí ústavní. (dostupné z <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>)

1.1.4. Nevlastní rodina

Nevlastní rodinu tvoří dítě, jeden biologický rodič a další osoba, partner, který s dítětem není pokrevně příbuzný. Pokud dochází k rozpadu rodiny a jeden z rodičů si najde nového partnera, bývá to pro dítě velký životní zlom. Můžeme mluvit o krizi, kdy se dítě musí vyrovnat s neočekávanou situací, která přináší stres, nejistoty, strach, úzkost a v neposlední řadě i žárlivost. Kromě nového partnera se v rodině může objevit nové dítě, a to buď polorodý sourozenec, nebo dítě nového partnera. Ze své zkušenosti práce na OSPOD vnímám jako stěžejní, aby ke změnám docházelo postupně a vše bylo s dítětem jasně komunikováno úměrně jeho věku. I přesto však může u dítěte dojít ke zraněním.

Dunovský (1986) definoval 4 typy rodiny:

- Funkční rodina
- Problémová rodina
- Dysfunkční rodina
- Afunkční rodina

1.1.5. Funkční rodina

Funkční rodina je rodinný systém, kde jsou zdravě nastaveny hranice, členové rodiny se navzájem respektují, dodržují nastavená pravidla, probíhá zde otevřená komunikace, klade se důraz na uspokojování potřeb jednotlivých členů rodiny a na emocionální podporu. To dohromady vytváří zdravé prostředí pro výchovu dětí. Taková rodina je schopna čelit problémům a najít vhodné řešení (Dunovský, 1999).

1.1.5. Problémová rodina

V problémové rodině se vyskytují překážky, které narušují její chod. Může se jednat o narušení kterékoli oblasti ve výše uvedeném odstavci. Obvykle je však rodina schopna tyto problémy řešit (Dunovský, 1999).

1.1.6. Dysfunkční rodina

Na rozdíl od problémové rodiny se v dysfunkční rodině objevují problémy, které závažným způsobem narušují některé z funkcí rodiny a zdravý vývoj dětí. Rodina není schopna tyto problémy řešit bez vnějšího zásahu (Dunovský, 1999).

1.1.7. Afunkční rodina

Afunkční rodina je model rodiny, kde zcela selhal rodinný systém a rodina přestala plnit zcela zásadním způsobem své základní funkce a začíná škodit dítěti. Náprava v této rodině není možná, neboť je rodinný systém narušen do té míry, že obnova není možná (Dunovský, 1999).

1.2. Funkce rodiny

„Pro jedince by měla být rodina jako primární skupina především emocionálním zázemím, pilířem bezpečí a jistoty, stimulace, podnětů a uznání, místem elementárních zkušeností a základnou pro vstup do společnosti“ (Havlík & Kořa, 2002, s. 68). Z výše uvedeného vyplývá, že nároky, které jsou na zdárné fungování rodiny kladeny, jsou veliké. Otázkou je, nakolik je běžná rodina schopna těmto požadavkům dostát (Havlík & Kořa, 2002).

Funkci rodiny lze rozdělit do 4 kategorií:

- Biologická a reprodukční funkce
- Emocionální funkce a tvorba domova
- Ekonomická funkce
- Socializační a výchovná funkce

Funkce a jejich naplnění je vzájemně úzce provázáno. Důležitost jednotlivých funkcí se může v průběhu života měnit v závislosti na životní etapě, ve které se jedinec nachází (Havlík & Kořa, 2002).

1.2.1. Biologická a reprodukční funkce

Dříve udávala manželská rodina legitimní rámec, ve kterém docházelo k početí dětí. Sexuální revoluce v 60. letech 20. století přinesla změnu. Rozšířila se antikoncepce, dále došlo k oddělení sexuality a manželského svazku. Legitimitu získal i předmanželský sex, který je i nyní sexuology doporučován. Dochází také k odkládání

sňatků, v poslední době také narůstá vědomé rozhodnutí jednotlivců i párů nemít děti. Se změnou v sociální oblasti souvisí i posun vědomého rozhodnutí se založení rodiny. Otevřely se možnosti, lidé chtějí více studovat, cestovat, poznávat. Ženy se více soustředí na svou profesní kariéru, ve které chtějí uspět stejně jako muži, a založení rodiny odkládají (Havlík & Kořa, 2002).

1.2.2. Emocionální funkce a tvorba domova

„Emocionální funkce patří dnes k nejzásadnějším a můžeme snad říci, že její význam roste“ (Havlík & Kořa, 2002, s. 70).

V historii byla rodina místem, kde se hospodařilo, cílem bylo především přežití členů domácnosti. Také založení rodiny nebylo tolik emočním rozhodnutím, jako spíše ekonomickým zájmem. S postupem modernizace začal být kladen důraz na volbu partnerů na základě vzájemných sympatií, lásky a přitažlivosti. Nicméně je třeba dodat, že stále funguje, byť mnohdy podvědomě, výběr partnera v rámci shodné socioekonomické, kulturní či společenské vrstvy. Navazování známostí mezi mladými je ovlivňováno sociálním prostředím, do kterého patří. Zákaz dětské práce, povinná školní docházka a legální ochrana mládeže pak daly základ posílení emočního základu rodiny. Pozice dítěte v rámci rodiny se změnila. Již to nebyl jen subjekt vhodný k práci a přispívání k rodinnému hospodaření, ale dítě se stalo předmětem ochrany, lásky a péče (Havlík & Kořa, 2002).

1.2.3. Ekonomická funkce

Tato funkce spočívá ve finančním zajištění chodu rodiny. Jak bylo výše zmíněno, dříve se i na této funkci hojně podílely děti (myšleno v našem západním kulturním prostředí), protože jsou mimo náš kulturní rámec místa, kde tomu tak stále je (Havlík & Kořa, 2002).

1.2.4. Socializační funkce rodiny

Rodiče vychovávají své děti a připravují je na začlenění do společnosti. Postupem času nicméně roste význam škol jakožto prvku výchovného a vzdělávacího působení, vliv vrstevnických skupin v době puberty, kdy dochází k názorovým střetům

a konfrontacím s rodičovskou autoritou, vliv médií a informačních kanálů (Havlík & Kořa, 2002).

2. Manželství

Abychom se mohli věnovat tematice rozvodu, je třeba objasnit pojem manželství. Giddens (2013) definuje manželství jako „společensky uznáný a schválený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci“ (s. 309).

Občanský zákoník (§ 655, Zákon č. 89/2012 Sb.) definuje manželství jako „trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí“ (dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>).

Rozvod je právně uznané ukončení manželství, které zaniká rozhodnutím soudu na základě návrhu jednoho nebo obou manželů. Z právního hlediska rozvod rozpouští manželský svazek a umožňuje oběma stranám vstoupit do nového manželství. Psychologicky je rozvod často vnímán jako ztráta, konflikt nebo přechodná životní etapa, která může vyvolat širokou škálu emočních reakcí, včetně smutku, zloby, úlevy nebo frustrace. Důležitým aspektem rozvodu je jeho dopad na všechny členy rodiny, zejména na děti, a to jak v krátkodobém, tak v dlouhodobém horizontu. Při rozvodu manželů je důležitým aspektem blaho dítěte. Nemůže dojít k rozvodu, pokud není v zájmu dítěte (například je-li dítě psychicky či fyzicky postižené). Před rozvodem manželství je třeba úprava poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu manželství. Toto soudní rozhodnutí musí před rozvodem nabýt právní moci. Důvodem k rozvodu je hluboký, trvalý a nenapravitelný rozvrat manželství, kdy nelze očekávat obnovení soužití manželů (dostupné z https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-cz-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1).

2.1. Rozvod jako proces

Jak uvádí Matoušek, Kodymová a Koláčková (2010), rozvod je ve většině případů výsledkem dlouhého rozhodování, jemuž předchází déletrvající krize v manželství. Lidé se zpravidla déle rozhodují, protože přinejmenším tuší, že rozvod s sebou přinese obtíže v mnoha rovinách života. Je také obvyklé, že jeden z partnerů je v rozmyšlení dál než druhý, dochází tak k asymetrii. V následujícím procesu se začínají profilovat rozvodové role. Ty mohou, ale nemusí být totožné s rolami v manželství. Typy konstelací dělíme na dvě základní – symetrickou a komplementární. Zatímco

v roli symetrické obě strany dělají podobné kroky, v častější komplementární roli se jeden z partnerů odpoutává a projevuje se nezávisle, zatímco druhý se snaží o strategii připoutávání, která však nefunguje, a to přináší frustraci.

Ve chvíli, kdy je ve vztahu zřejmá krize, přichází takzvané období ambivalence. Manželé se hádají, omezují společné kontakty, klesá intimita. V této fázi se někteří manželé pokoušejí o nápravu vztahu. Naplánují si dovolenou, jdou na večeri, na koncert, mohou docházet na párovou terapii. Jedná se však o fázi vztahu, kdy se obnova kontaktu a společného fungování jeví jako velmi náročná a problémy více vyplouvají na povrch. Výsledkem bývá eskalace konfliktů a prohloubení emoční i fyzické vzdálenosti partnerů (Matoušek et al., 2010).

Jakmile je jeden z manželů definitivně rozhodnutý o rozvodu, začíná další fáze. K soudu je podána žádost o rozvod. Tu může podat jen jeden z manželů, případně oba jako návrh na takzvaný souhlasný rozvod. Tomu však předchází v případě rodin s nezletilými dětmi rozhodnutí soudu o úpravě poměru v době před a po rozvodu manželství. V tuto chvíli soud určí opatrovníka, který bude dítě zastupovat a jednat v jeho zájmu, a tím je Orgán sociálně-právní ochrany dětí (Matoušek et al., 2010).

V této fázi dochází k rozvoji velmi silných emocí. Manžela, který si rozvod přeje méně, můžou provázet úzkosti a deprese. Nicméně i na manžela, který podal žádost o rozvod, doléhá tíha emocí (Matoušek et al., 2010).

Bohužel se nezdá, kdy stává, že právní zástupci, případně i navrhovatelé sami, píšou do návrhů pro soud věci, se kterými druhého z manželů předem neseznámili, a pomocí návrhů řeší své křivdy. To potom vede k překvapení protistrany, rozdmýchání emocí a může se roztočit kruh nekonstruktivního obviňování (Matoušek et al., 2010).

Období po rozvodu provází obdobné prožitky jako samotný rozvod. Často jeden z manželů zůstává ve stejném domě nebo bytě s dětmi. V tomto případě se vypořádává „pouze“ s nepřítomností partnera. Druhý z manželů čelí výzvě hledání si nového zázemí, domova. Trpí samotou, kterou popisuje jako nesnesitelnou. Pokud ze společného domova odchází muž, velmi pravděpodobně si časem bude hledat novou partnerku, aby mohl založit nový domov. Fáze vypořádávání se s rozvodem bývá dlouhá. Výzkumy ohledně doby se liší. Některé hovoří o 3 až 6 měsících, jiné o roce

a půl. Neexistuje však žádná univerzální doba, během které by mělo dojít k vyrovnání se s rozvodem (Matoušek et al., 2010).

Celý proces rozvodu je doprovázen pocity beznaděje, zoufalství, vzteku, bezmoci, výčitek z vlastního selhání, přemítání o tom, „co by bylo, kdyby“, apatie apod. Všechny tyto emoce mohou mít nejasné kontury a mohou se odehrávat klidně i během jednoho dne (Matoušek et al., 2010).

Někteří lidé se těsně po rozvodu vyhýbají kontaktům s osobami opačného pohlaví, jiní se naopak mohou chovat promiskuitně, nadužívat alkohol, léky, přejídat se. Ve chvíli, kdy se takto člověk přestane chovat a celkově se zklidní, můžeme mluvit o emočním rozvodu. Člověk se po dokončení emočního rozvodu přesune z minulosti do přítomnosti. V případě zájmu je schopen navázat hlubší citový vztah, aniž by do něj promítal minulé křivdy a zraňující zkušenosti (Matoušek et al., 2010).

2.2. Dopady rozvodu na děti

Rozvod je bezesporu jednou z nejvíce stresujících událostí v životě jedince. Stresuje jak dospělé, tak i děti či dospívající, kteří mnohdy nově nastalým situacím nerozumí a musí se vyrovnávat s velkými změnami ve svém životě. Psychologické dopady rozvodu mohou hluboce narušit integritu dítěte, jeho sebepojetí, sociální vztahy, proto je velmi důležité, aby se v době rozvodu i po něm dostalo dítěti citlivého zacházení nejen od rodičů, ale i ze strany institucí, hlavně pak učitelů ve škole, vedoucích volnočasových aktivit, kam dítě dochází, ale i odborníků, jako jsou sociální pracovníci OSPOD, psychologové, mediátoři apod.

2.2.1. Emocionální dopady

Emocionální dopady rozvodu jsou často hluboké a liší se v závislosti na věku dětí, okolnostech rozvodu, jeho průběhu a osobnosti dítěte. Děti se mohou cítit opuštěné, mohou zažívat stres, úzkost z neznámého, smutek, ale také obavu z budoucnosti.

2.2.2. Behaviorální dopady

Je mnoho způsobů, jakým děti mohou zareagovat na nově nastalou životní situaci. Může u nich dojít k vývojové regresi, poruchám spánku, noční enuréze a dalším

psychosomatickým obtížím, jako jsou například zvýšená nemocnost, nauzea a různé bolesti. Dále může dojít ke stažení se do sebe nebo naopak k extrovertním projevům, rizikovému chování, vyhledávání adrenalinových činností. Může dojít i k problémům s autoritami či potížím v komunikaci s dospělými i vrstevníky. V extrémních případech se mohou děti uchýlit i k sebepoškozování. Je důležité, aby byli rodiče obezřetní, a mohli tak zachytit změny v chování dětí a poskytnout jim adekvátní podporu či jim zajistili odbornou pomoc (Heather Smith, 2004)

2.2.3. Akademické dopady

Nežřídko se setkáváme s tím, že se děti v období kolem rozvodu potýkají se zhoršeným prospěchem nebo problémy s chováním na půdě školy Sun a Li (2002, cituji podle Pavlát, 2011). Proto je v tomto období klíčová role pedagogů, kteří mohou svým citlivým přístupem poskytnout dítěti potřebnou podporu (dostupné z <http://www.cspsychiatr.cz/detail.php?stat=739>).

2.2.4. Sociální dopady

Rozvod může mít veliké sociální dopady, a to jak z krátkodobého hlediska, kdy si dítě může připadat odlišné od vrstevníků a může dojít k jeho izolaci, tak i z dlouhodobého, kdy může dojít k obtížím s vytvářením a udržováním trvalých vztahů. (Wallerstein, Lewis a Blakeslee, 2001).

2.3. Dopady rozvodu na dospělé

Jak bylo napsáno výše, rozvod můžeme bezpochyby zařadit mezi nejvíce stresující události v životě. Rozvod zahrnuje komplexní škálu psychologických, emocionálních, somatických, sociálních a ekonomických dopadů. Stejně tak, jako jsem popsala reakce dětí na rozvod, i rodiče se musejí vyrovnat s velkou škálou problémů, které rozvod přináší. V následujících odstavcích zmíním některé stěžejní dopady.

2.3.1. Emocionální a psychosomatické dopady

Rozvod je pro rodiče těžký osobní a emocionální proces, ve kterém se musejí vypořádat se ztrátou životního partnera, pocity smutku, úzkosti, vzteku, osamění, selhání. Na druhé straně však může rozvod znamenat i úlevu a naději na nový začátek.

Dospělí někdy hovoří o zhroucení světa. Dochází k celkové destabilizaci, změně hodnot a především k veliké ztrátě důvěry. Stejně jako děti, i dospělí se mohou potýkat s psychosomatickými obtížemi. Při rozvodu je stěžejní podpůrná síť, ať už se jedná o rodinu, přátele nebo odbornou pomoc.

2.3.2. Sociální a ekonomické dopady

V první řadě je rozvod velikou ekonomickou zátěží pro celou rodinu a může významně ovlivnit i sociální status jednotlivce. Přátelství nabytá v průběhu manželství procházejí změnou, může se změnit loajalita k jednomu z rozvádějících se partnerů nebo může dojít dokonce k rozpadu přátelství. Rozvádějící se dospělý může zažívat pocity izolace nebo nepochopení. Dalšími změnami prochází i vztahy v rámci širší rodiny. Může dojít k omezení kontaktů či jejich úplnému přerušení v rodině bývalého manžela/manželky, ale i k nepochopení ze strany širší rodiny a ztrátě podpory z její strany, což může vést negativně k psychickému rozpoložení (Matoušek, Koláčková & Kodymová, 2010).

Ekonomické dopady rozvodu mohou být značné a velmi stresující. Pokud byl živitelem rodiny muž, může s rozvodem u ženy dojít k odlivu financí, snížení životní úrovně nejen její, ale i dětí. Při rozvodu obvykle dochází k tomu, že jeden z rodičů odchází ze společného bydlení a je nucen hledat si nové bydlení, případně i zaměstnání. Tuto situaci velmi ovlivňuje výše stanového výživného na děti a celkový přístup živitele rodiny a jeho ochota zajistit dětem i nad rámec výživného adekvátní životní úroveň.

2.3.3. Identita a sebeúcta

Rozvod může mít značný vliv na sebeúctu a identitu dospělých, jelikož manželství často představuje klíčovou součást osobní a sociální identity jedince. Konec manželství může vést k přehodnocení toho, kdo jsme a jakou roli hrajeme ve světě kolem nás. Pro mnohé může rozvod představovat pocit selhání, což negativně ovlivňuje jejich sebeúctu a může vést k otázkám o vlastní hodnotě a schopnosti udržet blízké vztahy. Proces vyrovnávání se se změnou identity může být náročný, ale také nabízí příležitost pro osobní růst a rozvoj. Obnovení sebeúcty po rozvodu může vyžadovat čas, reflexi a často i podporu od terapeutů nebo podpůrných skupin. Je důležité, aby jedinci pracovali na posílení svého sebevědomí prostřednictvím aktivit, které je naplňují

a dávají jim pocit úspěchu a uznání. Rozvod tedy představuje nejen konec manželského vztahu, ale také možnost nového začátku a příležitost k přepracování osobní identity v pozitivním smyslu. S podporou a časem mohou dospěli najít cestu k obnovení své sebeúcty a vybudování nové, plnější identity, která odráží jejich zkušenosti, hodnoty a aspirace (ChatGPT, verze GPT-4o, 2024).

2.4. Aktuální statistiky rozvodovosti a jejich vývoj

Historicky, v období 2005–2010, rozvodovost v ČR stagnovala na úrovni 47–50 %, s historickým maximem, kdy 50 % manželství končilo rozvodem, zaznamenaným v roce 2010. Tento trend následně klesl na úroveň z počátku nového tisíciletí, přibližně na 44 %. Zajímavým aspektem je, že míra rozvodovosti byla nejvyšší relativně krátce po uzavření sňatku, zejména v intervalu od dvou do pěti let. Tento údaj ukazuje, že významný počet manželství čelí výzvám již v raných fázích jejich existence (ChatGPT, verze GPT-4o, 2024).

Z údajů ČSÚ vyplývá, že

počet nově uzavřených manželství se v roce 2023 meziročně snížil o více než desetinu na 48,3 tisíce. Poklesl i podíl žen a mužů vstupujících do prvního manželství před dovršením 50 let věku, a to na 65, resp. 56 %. Rozvedeno bylo v roce 2023 celkem 19,5 tisíce manželství, podíl manželství končících rozvodem mírně klesl na 37 %. (dostupné z <https://csu.gov.cz/snatky-rozvod>)

Klesající trend navázal na mírné klesání rozvodovosti v uplynulém desetiletí, nicméně je to také odraz snižujícího se počtu uzavřených manželství v předchozích desetiletích a změny v intenzitě rozvodovosti v jednotlivých délkách trvání manželství (dostupné z <https://csu.gov.cz/snatky-rozvod>).

2.5. Typy porozvodové péče

Formy porozvodové péče jsou zakotveny v Občanském zákoníku.

Podle občanského zákoníku (§ 907 odst. 1) může soud svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídavé péče, nebo do společné péče. Dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo vídat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte,

stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem, ledaže soud takový styk omezí nebo zakáže (dostupné z https://next.codexis.cz/legislativa/CR26785_2024_04_01#L2985).

2.5.1. Výlučná péče

V České republice je to nejčastější porozvodové uspořádání. Dítě je svěřeno do péče jednoho z rodičů a druhému rodiči je stanoven rozsah styku s dítětem a uložena vyživovací povinnost. Nejčastěji je dítě svěřeno do péče matky (dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>).

2.5.2. Společná péče

Jde o velmi málo užívané uspořádání. V zákoně není nijak specifikované. V praxi to znamená, že není nijak upraven styk ani výše výživného. Od rodičů to vyžaduje stoprocentní shodu ve výchovných aspektech, často také blízkost bydliště obou rodičů (dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>).

2.5.3. Střídavá péče

V posledních dvou desetiletích dochází v ČR k zvýšenému zájmu o toto porozvodové uspořádání. Zatímco matky častěji žádají o péči výlučnou, v práci na OSPOD jsem se často setkávala se zvyšujícím se zájmem otců o střídavou péči. Někteří rodiče se domnívají, že se při střídavé péči nestanovuje výživné, opak je ale pravdou. Obvykle nejsou shodné výdělků a životní úroveň rodičů, proto se výživné stanovuje. V případě, že jsou příjmy rodičů shodné, i přesto by mělo dojít ke stanovení výživného, i kdyby mělo dojít k výměně stejné částky (dostupné z <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>).

3. Podpora a intervence

Rozpad vztahu a následné nezbytné rozhodování o porozvodových poměrech vede k vypjatým situacím a narušuje klima v celé rodině. Každý se s krizovými situacemi v životě vyrovnává jinak a je dobré znát možnosti podpory, které mohou jednotlivci či celá rodina využít. Amato (2014) ve svých výzkumech potvrdil, že například rodičovské vzdělávací programy mohou rodiče edukovat o vlivu rozvodu na jejich děti a mohou je učít efektivně zvládat konflikty, a minimalizovat tak následky rozvodu (dostupné z <https://hrcak.srce.hr/file/180281>).

V Čechách se podobným vzděláváním zabývá například Arcibiskupství pražské jako zřizovatel Pastoračního střediska Centrum pro rodinu. Někteří římskokatoličtí kněží toto centrum využívají pro předmanželskou přípravu. Centrum nabízí širokou škálu kurzů pro veřejnost.

Další podpůrnou institucí je Centrum pro rodinu a sociální péči, které se nachází v Brně, a Institut párové terapie, nabízející i online kurzy, jež mohou být výhodou pro páry z větší vzdálenosti nebo s omezenými časovými možnostmi.

Jednou z možností, kterou mohou manželé nebo partneři se vztahovými nebo výchovnými problémy využít, je Orgán sociálně-právní ochrany dětí, zkráceně OSPOD. Zde mohou získat první informace a primární pomoc při rodinných konfliktech. OSPOD může nabídnout bezpečné prostředí pro komunikaci a může zprostředkovat schůzku mezi rodiči, kde si rodiče mohou otevřeně promluvit o konkrétních problémech a pokusit se společně najít jejich řešení.

Pokud se nepodaří v rámci jednání na OSPOD dojít k efektivnímu řešení, které by bylo v zájmu dětí, může OSPOD doporučit nebo ve správním řízení nařídit mediace. Obvykle je určeno předem dané množství setkání, na které docházejí oba rodiče a které vede mediátor. V rámci setkání je snaha o dohodu mezi rodiči o péči o děti v době před a po rozvodu. Mediace může snížit množství konfliktů a může najít takové řešení, se kterým budou spokojeni oba rodiče a jež bude v zájmu dítěte a povede ke stabilnějšímu uspořádání. V ČR je mediace hrazena rodiči, což je jeden z důvodů, proč se někteří z nich zdráhají na mediaci docházet.

Další možností je párová či rodinná terapie, kde můžou rodiče získat jiný vhled na konflikt i emoční podporu. Může dojít ke snížení napětí mezi rodiči a vést ke shodě ohledně výchovy dětí.

Lze samozřejmě využít i individuální terapii, a to jak pro dospělé, tak i pro děti. V neposlední řadě mohou rodiče využít právních služeb, a to i bezplatných.

Práce se zaměřuje na děti, jež prošly rozvodem v období adolescence, což je doba hledání vlastní identity. V tomto období hraje významnou roli vrstevnická skupina, do které se jedinec snaží zapadnout. Adolescenti se v této etapě života identifikují s názory vrstevníků, přistupují kriticky k názorům rodičů, snaží se od nich sociálně odpoutat. Vrstevníci mohou být v době rozvodu nápomocni se zvládnutím emocí a dalších těžkostí, které rozvod přináší.

4. Důležitost tématu a jeho relevance v současné společnosti

Velký sociologický slovník vymezuje rodinu jako

obecně původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorců chování a zachování kontinuity kulturního vývoje. (Petrušek, 1996, s. 940)

Z toho vyplývá, že pro společnost je velmi důležité, aby rodina fungovala a plnila své funkce. Destabilizace rodiny způsobuje hluboké problémy, jimž jednotliví členové musí čelit. Zkoumání problematiky rozvodu nám pomáhá porozumět, čím si procházejí jeho účastníci. Rozvod představuje právní ukončení manželství a s tím související zatížení státního aparátu, soudů a dalších odborníků, především ale zaznamenáváme socioekonomické, psychologické, emoční a zdravotní dopady. Na důležitost tématu poukazuje například studie Matthijs Kalmijn (2012) *Long-Term Effects of Divorce on Parent–Child Relationships: Within-Family Comparisons of Fathers and Mothers* publikována v časopise *European Sociology Review*, která zkoumala účinky rozvodu rodičů, který zažily děti, na jejich vztahy v dospělosti, zejména mezi nimi a rodiči, a zaměřila se na porovnávání vztahů dětí s matkou a otcem ve stejných rodinách. Studie poukázala na vzrůstající nerovnost mezi vztahy s jednotlivými rodiči. Klíčové body studie potvrdily zhoršení vztahu s otcem, k čemuž může docházet na základě toho, že jsou děti častěji po rozvodu v péči matky. Novým, ale neméně důležitým zjištěním je, že v některých případech rozvod negativně ovlivňuje i vztah s matkou, ale není to tak časté. Dalším bodem, kterým se studie zabývala, byla nerovnost ve vztazích s rodiči, která byla přisuzována faktorům jako například střídavá péče, konflikty mezi rodiči, loajalita nebo kompenzační chování jednoho z rodičů. Dále se studie věnovala kompenzaci mezi rodiči, tedy pokud je hluboce zasažen vztah dítěte s jedním rodičem, druhý rodič se více angažuje ve vztahu k dítěti a může tím vybalancovat negativní vliv rozvodu na vztah s prvním rodičem. Posledním bodem byl

konflikt loajality, kdy i v dospělosti dítěte často přetrvává tlak na výběr strany mezi matkou a otcem nebo snaha o udržení rovnováhy ve vztazích mezi rodiči (dostupné z <https://academic.oup.com/esr/article-abstract/29/5/888/428843>).

Další významnou studii publikoval v roce Paul Amato (2005) v časopise *The future of Children* – „The Impact of Family Formation Change on the Cognitive, Social, and Emotional Well-Being of the Next Generation“. Studie zkoumala, jak změny ve struktuře rodin v USA ovlivňují kognitivní, sociální a emocionální pohodu dětí. Amato začal zjišťovat, jak se liší děti z rodin, kde vyrůstají s oběma rodiči, oproti dětem, které vyrůstají pouze s jedním z rodičů. Zjistil, že děti z úplných rodin mají menší pravděpodobnost, že budou vystavovány široké škále kognitivních, emocionálních a sociálních problémů, a to nejen v dětství, ale i v dospělosti. I když není možné prokázat, že má rodinné uspořádání vliv na tyto rodinné struktury, přesto studie využívající penzum sofistikovaných metod naznačuje, že tomu tak je. Amato následně zkoumá příčinu rozdílu mezi těmito dvěma skupinami dětí a dochází ke zjištění, že děti vyrůstající ve stabilních rodinách čítající oba biologické rodiče mají vyšší životní úroveň, dostávají efektivnější rodičovskou péči, zažívají více kooperativní rodičovství, jsou emocionálně blíže oběma rodičům a jsou vystaveny méně stresovým událostem a okolnostem. Nakonec Amato hodnotí, jak současné politiky na podporu manželství ovlivní blahobyt dětí. Zjišťuje, že intervence, které zvyšují podíl dětí vyrůstajících s oběma rodiči, by pouze mírně zlepšily celkovou pohodu dětí v USA, protože sociální nebo emoční problémy dětí mají mnoho příčin, z nichž rodinná struktura je jen jednou z nich. Ale intervence, které by i jen mírně snížily celkový podíl dětí v USA zažívajících různé problémy, by byly velmi užitečné (dostupné z <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ795852.pdf>).

Jedna z klíčových studií publikovaná v *International Journal of Science and Research* s názvem „The Qualitative Case Study of Parental Divorces Influence on Children's Social and Emotional Development in Wadajir District, Mogadishu“, jejímiž autory jsou Biyo a Yusuf (2022), je kvalitativní případová studie, jejíž závěry byly založeny na 20 polostrukturovaných rozhovorech s dětmi, které zažily rozvod rodičů. Výsledky poukázaly na hluboké zklamání a smutek dětí z toho, že nemohou vyrůstat

s oběma rodiči. I když dítě žije s jedním rodičem, stále prahne po pozornosti a lásce toho druhého (dostupné z <https://www.ijsr.net/archive/v12i8/SR23805174619.pdf>).

V roce 1971 započaly americké psychologičky Wallerstein, Lewis a Blakeslee (2001) longitudinální výzkum „The unexpected Legacy of Divorce: The 25 Year Landmark Study“, kdy sledovaly 131 dětí z 60 rozvedených rodin po dobu 25 let a vedly s nimi každých pět let rozhovor. Nikterak překvapivě bylo mnoho dětí velmi vystresovaných krátce po rozvodu, nicméně autorky překvapilo, že problémy přetrvávaly. V polovině případů i po 10 a 15 letech respondenti stále trpěli. Wallerstein, Lewis a Blakeslee zjistily, že tyto děti mohou po rozvodu rodičů prožívat emocionální a psychologické problémy, jako jsou nejistoty, strach a nedůvěra, které se mohou znovu objevit v dospělosti. To ovlivňuje schopnost dětí navazovat a udržovat dlouhodobé vztahy. Tyto děti často vykazují vyšší míru nespokojenosti v manželství a vyšší rozvodovost než děti z nerozvedených rodin (dostupné z <https://psycnet.apa.org/record/2004-17367-002>).

Švédský národní institut zdravý, konkrétně pak Bergström, M., Fransson, E., Hjern, A., Köhler, L., & Wallby, T. (2015), provedli studii s názvem „Fifty moves a year: Is there an association between joint physical custody and psychosomatic problems in children?“, která zahrnovala děti ve věku 12 a 15 let a zkoumala vliv péče na psychosomatické obtíže u dětí. Výsledky studie ukázaly, že děti žijící ve střídavé péči vykazují méně psychosomatických obtíží, než děti žijící pouze s jedním z rodičů, zároveň však vykazují více obtíží než děti žijící v nukleární rodině (dostupné z <https://www.researchgate.net/publication/275574117>).

Velmi zajímavá studie Johnsen, I. O., Litland, A. S., & Hallström, I. K. (2018). „Living in two worlds – Children's experiences after their parents' divorce“ zkoumala děti žijící po rozvodu ve dvou domovech. Výzkum byl proveden s 12 dětmi pomocí rozhovorů. Děti přirovnávaly žití ve dvou domácnostech k žití ve dvou odlišných světech. Potýkaly se s pocity, ztráty, přilnutí a loajality. Tato témata byla zmiňovaná i v mém výzkumu jednotlivými respondenty (dostupné z <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0882596318301568>).

Z výše uvedených výzkumů vyplývá, jak jsou především děti velmi zranitelné v období rozvodu a jakou škálu negativních dopadů má rozvod. Proto je stěžejní pochopení a prozkoumání těchto dopadů pro vytvoření podpůrných a preventivních programů, které mohou zmírnit negativní dopady rozvodu a pomoci překonat a vypořádat se s těžkými situacemi, jež v důsledku rozvodu přicházejí, a to i po letech.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Výzkumné šetření

V této kapitole popíši jednotlivé části svého výzkumu. Nejdříve blíže uvedu cíl výzkumu, výzkumné otázky, výzkumnou metodu, výzkumný vzorek, etiku výzkumu a jako poslední budu diskutovat výsledky, ze kterých vyvodím závěr šetření.

5.1. Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zmapovat, jaké zátěže přináší porozvodová situace, jakým způsobem rozvod ovlivnil vztahy v rodině a rodinnou dynamiku. Dále se výzkum zaměřuje na zmapování a využití dostupných podpůrných zdrojů při probíhajícím rozvodu.

5.2. Definování výzkumných otázek

Hlavní výzkumná otázka: Jakým způsobem rozvod ovlivnil vztahy mezi členy rodiny a celkovou dynamiku rodiny?

Vedlejší výzkumná otázka č. 1: Jaké změny nastaly po rozvodu?

Vedlejší výzkumná otázka č. 2: Jaké podpůrné zdroje byly využity v průběhu rozvodu?

6. Metodika výzkumu

6.1. Metoda sběru dat

Pro dosažení stanovených cílů jsem použila tyto metody zkoumání:

Metodou sběru dat byl polostrukturovaný rozhovor a narativními prvky. Rozhovory jsem provedla online pomocí internetové platformy Google meet. Délka rozhovorů se pohybovala mezi 1 až 2 hodinami. Rozhovory jsem nahrávala prostřednictvím aplikace Google meet a na diktafon, následně jsem je přepsala do písemné podoby. Položila jsem předem stanovené uzavřené i otevřené otázky, které jsem v průběhu jednotlivých rozhovorů doplňovala a obměňovala tak, aby plynule reagovaly na vývoj rozhovoru, což mi umožnilo hlubší vhled do problematiky.

6.2. Metoda analýzy dat

Pro vyhodnocení rozhovorů byla použita metoda tematické analýzy. Tematická analýza je často využívaná metoda analýzy kvalitativních dat. Braun a Clarke (2012) poukazují na benefit flexibility při jejím užití. Zde je popis této metody:

6.2.1. Seznámení se s daty

Seznámení se s daty zahrnuje přepis rozhovorů a jejich následné opakované čtení pro získání hlubokého pochopení obsahu. Výzkumník je aktivní, hledá významy, vzorce, tvoří první kódy.

6.2.2. Generování počátečních kódů

Jedná se o identifikaci zajímavých rysů a přiřazování kódů. Výzkumník hledá opakující se vzorce.

6.2.3. Hledání témat

Zde dochází k třídění a porovnávání kódů. Seskupují se kódy pod jednotlivá témata a subtémata.

6.2.4. Revize témat

Zajišťuje se, že témata odpovídají datům. Může zahrnovat rozdělení nebo přeskupení témat. Celý soubor je znovu přečten, aby se zamezilo opomenutí důležitých aspektů.

6.2.5. Definování a pojmenování témat

Dochází k jasnému pojmenování jednotlivých témat a popisu, co zahrnuje a proč je důležitý.

6.2.6. Syntéza a interpretace

Na závěr je vypracována analýza a sepsána závěrečná zpráva. Braun a Clarke (2006)

6.3. Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek jsem zvolila metodou záměrného výběru. Od původního záměru vést rozhovory s nezletilými dětmi ve věku 12 až 17 let, které v nedávné době zažily rozvod rodičů, jsem z etických důvodů ustoupila, protože jsem vyhodnotila, že by bylo jednak velmi náročné získat informovaný souhlas od rodičů, především pak jsem si uvědomila, že by nebylo vhodné jítřit rány, které rozvod dětem způsobil. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla, že udělám rozhovory s již zletilými dětmi, kterým v době rozvodu rodičů bylo 15 až 17 let a od rozvodu uplynulo maximálně 5 let. Jak vyplývá z názvu práce, bylo potřeba vést rozhovory i s rodiči, aby byla zmapována problematika rozvodu i z pohledu dospělých. Výzkumný vzorek tvořili 3 zletilí, kteří odpovídali na otázky zpětně, maximálně však 5 let od rozvodu, a 3 dospělí s využitím stejného kritéria časového odstupu. Osloveny byly rodiny s různými socioekonomickými statusy i geografickými lokalitami.

6.4. Postup při získávání dat

V přípravné fázi výzkumu jsem prostřednictvím bývalých kolegyně z OSPOD oslovila rodiny a požádala je, zda by byly ochotny odpovědět v rozhovoru na otázky týkající se jejich rozvodu v rámci výzkumu na PVŠPS, a následně jsem vybrala takové respondenty, kteří odpovídali stanoveným kritériím.

Při rozhovoru jsem použila předem připravené uzavřené i otevřené otázky s možností doptání se, což mi umožnilo získat hlubší vhledu do problematiky a lépe pochopit situaci. Rozhovory probíhaly prostřednictvím internetové platformy Google meet.

6.5. Etické zásady

Vybrané téma rozvodové problematiky je velmi citlivé, bylo proto nutné dbát na etické aspekty výzkumu a jejich dodržování. Respondenty jsem požádala o informovaný souhlas se zpracováním dat v rámci bakalářské práce. Rozhovory probíhaly v soukromí, online a v prostředí, které si respondenti sami zvolili. Ujistila jsem všechny účastníky, že získaná data budou použita pouze pro účely tohoto výzkumu. Všichni účastníci souhlasili s nahráváním rozhovorů v rámci aplikace nebo na diktafon.

Pro zachování anonymity vystupují participanté pod iniciálami a byla pozměněna geografická data, pokud byla v rozhovorech zmíněna.

6.6. Představení participantů

Výzkumu se zúčastnilo 6 osob, z toho 3 rodiče a 3 zletilé děti, které v horizontu pěti let prošli rozvodem. Šlo o pět žen a jednoho muže. Výzkumu se zúčastnila matka s dcerou z jedné rodiny, dvě sestry z druhé rodiny a bývalí manželé z třetí rodiny.

L. V.

L. V. je 19 let. K rozvodu rodičů došlo, když jí bylo 13 let, k faktickému odloučení rodičů došlo až o dva roky později. Rodiče se dohodli, že bude L. V. svěřena do péče matky. L. V. žije s matkou ve společné domácnosti. S otcem je v kontaktu. Otec pravidelně přispívá na výživu své dcery.

E. V.

E. V. je matka L. V. S bývalým manželem má dobrý vztah. Oba jsou v pravidelném kontaktu, především telefonickém. L. V. Žije v rodinném domě svých rodičů a pobírá invalidní důchod. Mezi rodiči je věkový rozdíl 12 let.

L. S.

L. S. je 22 let. Od rozvodu rodičů uplynulo 5 let. L. S. má dobrý vztah s oběma rodiči, pravidelně je navštěvuje. Otec je lékař, matka trenérka fitness, bývalá zdravotní sestra.

P. S.

P. S. je 20 let a je sestrou L. S. S rodiči je v pravidelném kontaktu. Mezi rodiči je věkový rozdíl 12 let.

B. S.

B. S. se rozvedla před 3 lety. Rozvod byl pouze faktický, k úplné odluce partnerů došlo před osmi měsíci. B. S. žije s dcerami na M. Otec dětí s nimi po rozvodu žil, po odluce se však vrátil do Čech a s dcerami udržuje převážně telefonický kontakt. Mezi ní a bývalým manželem je věkový rozdíl 22 let.

T. S.

T. S. je bývalý manžel B. S. S B. S. má dvě dcery B. S. a L. S., další dvě dcery má z předchozích dvou manželství. Po rozvodu žil převážnou část roku na M s rodinou, po odluce před osmi měsíci odjel zpět do Čech a snaží se s dcerami udržovat alespoň telefonický kontakt. Před měsícem se s dcerami viděl v ČR.

7. Výsledky výzkumného šetření

V následující tabulce prezentuji témata, která vznikla analýzou rozhovorů. K jednotlivým tématům jsem přiřadila kategorie a kódy. Ty potom v další části práce podrobně analyzuji.

7.1. Témata rozhovorů

Tabulka 1 Témata z rozhovorů

Téma	Kategorie	Kódy
Důvody k rozvodu	Sázení	<ul style="list-style-type: none"> „jsem zjistila, že sází“
	Krádež	<ul style="list-style-type: none"> „mamce prostě mizely ze společného účtu peníze“
	Účelovost	<ul style="list-style-type: none"> „Bylo to prostě účelový.“
	Špatná komunikace	<ul style="list-style-type: none"> Tatškovi dostatečně nedokázala říct, co je vlastně ten problém.
	Finanční problémy	<ul style="list-style-type: none"> „Já jsem měl nějaký finanční problémy v osobním životě, chtěl jsem vyvést majetek na B. S.“
Důvody k ukončení společné domácnosti	Alkohol	<ul style="list-style-type: none"> „Alkohol, kterým utápěl svoji minulost, kterou nezvládl.“ „No, normálně mi veřejně ukázal ve svém mobilu, že se sexuje s nějakou jinou buchtou ještě u nás v ložnici.“
	Ztráta důvěry	<ul style="list-style-type: none"> „Ale hlavně to bylo tou ztrátou té důvěry absolutní.“
Reakce po oznámení rozvodu	Pláč	<ul style="list-style-type: none"> „Moje první reakce byla prostě pláč.“
	Tušení	<ul style="list-style-type: none"> „Já myslím, že jsem to věděla dřív než táta.“
	Smutek	<ul style="list-style-type: none"> „Pamatuju si, že mi to bylo líto. Byla jsem asi trošku smutná, už asi v té době jsem nebyla v šoku.“

Reakce po oznámení rozvodu	Nejistota	<ul style="list-style-type: none"> • „Co teda bude?“ • „Co to prakticky znamená?“ • „Velká nejistota no, co vlastně jako teď bude.“
	Lítost	<ul style="list-style-type: none"> • „Pamatuju si, že mi to bylo hodně líto.“
	Šok	<ul style="list-style-type: none"> • „Naprosto se mi zhroutil svět.“ • „Byla jsem asi v šoku, když to tam padlo tenkrát úplně poprvý, když přesně se tak hádali a řekli si, že se jako rozejdou.“
	Podpora	<ul style="list-style-type: none"> • „Naopak jsem jí říkala prostě rozved' se.“
Změny	Ztráta společného času	<ul style="list-style-type: none"> • „Jsme se všichni potkali ráno v tý kuchyni u tý snídaně, tak to pro mě vlastně byl nějakej ten pocit tý rodiny a pamatuju si to, že to pro mě bylo vlastně důležité.“
	Odstěhování partnera s dětmi	<ul style="list-style-type: none"> • „Maminka s dětma před třemi lety se odstěhovala na M, kde dneska žije.“
	Nové vztahy rodičů	<ul style="list-style-type: none"> • "Mamča si do těch dvou let prostě našla toho přítele a toho přítele strašně rychle k sobě nastěhovala.“ • „Ten její přítel tam byl pořád, dost se jako do těch věcí pletl.“ • „Táta si pak taky našel přítelkyni po čase asi po roce a půl, takže to jako ta byla vůbec příšerná.“
	Větší samostatnost	<ul style="list-style-type: none"> • „Musela jsem opravdu předčasně dospět.“ • „Jo, já jsem prostě věděla, že najednou jsem samostatná jednotka a věděla jsem, že musím prostě se postavit na vlastní nohy.“
	Povaha rodičů	<ul style="list-style-type: none"> • „U mamči se hodně nastartovala taková úplná transformace osobnosti.“

Změny	Psychosomatické obtíže	<ul style="list-style-type: none"> • „Já jsem měla potom hodně často záněty močových cest.“ • „Jsem potom onemocněla tou mykobakterií.“ • „A já jsem se dostávala do těch stavů, kdy jsem byla v mozkové mlze; strašně unavená, do toho se mi objevil ekzém.“
	Manipulace	<ul style="list-style-type: none"> • „Mám.“
	Rozpolcenost k rodičům	<ul style="list-style-type: none"> • „Jsem byla vlastně rozpolcená, že ten domov na jednu stranu byl prostě ten náš rodný dům, ale zas jakoby ta osoba, se kterou jsem chtěla bejt, byla máma.“
	Osamělost	<ul style="list-style-type: none"> • „Jako já jsem se hodně cejtila jako sama v tý péči o toho tátu.“ • „Bylo hrozně těžký navazovat jako nový vztahy.“ • „Pořád, určitě, pořád. Velmi často, když seš úplně sama.“
	Institut manželství	<ul style="list-style-type: none"> • "No tak je pravda, že bych řekla, že vlastně mě to ovlivnilo celkem dobrým směrem, protože bych řekla, že před tím jsem si říkala, jak rozvod vlastně hrozná věc a že bych to nikdy nechtěla zažít.“ • „No změnil se v tom smyslu, že si nemyslím, že by bylo nutný bejt manželé.“
Podpora a pomoc	Psycholog	<ul style="list-style-type: none"> • „Já mám terapii online.“ • „Tak jsem chodila k psycholožce a řešila to trávení času s tím tátou.“

Podpora a pomoc	Blízcí lidé	<ul style="list-style-type: none"> • „určitě máma, kamarádky určitě taky“ • „s tetou i vim, že jsme to jakoby probíraly“ • „A pak později, vlastně v šestnácti, jsem si našla přítele. Tam jsem pak pořád byla, spala jsem u něj a byla jsem pořád venku. On byl taková moje kotva, takovej mu jako náhradní rodič.“
Doporučení	Nevtahovat děti do konfliktů rodičů	• „Nestavět se prostě mezi ty rodiče, nebo že a žádným jakoby se do toho nenechat prostě zatahovat.“
	Mít kontakt s oběma rodiči	• „Bejt stále vlastně s oběma tak, jak potřebuje.“
	Požádat o pomoc	<ul style="list-style-type: none"> • „Mít prostě kolem sebe lidi, který tě podrží nebo tě nějakým způsobem prostě podpoří.“ • „No a pak asi fakt jako ty terapie.“
	Vyjadřovat své potřeby a emoce	• „Říct si, co co potřebuješ, i když třeba víš, že rodiče v tu chvíli to maj těžký.“

7.2. Důvody k rozvodu

V předložených rozhovorech se objevilo několik důvodů, které vedly k rozhodnutí manželů se rozvést. Přestože se jednalo o bolestivý proces, pro mnoho párů to byla jediná cesta, jak se vypořádat s nahromaděnými problémy a začít novou životní etapu. Jedním ze zmiňovaných problémů bylo patologické hráčství (gambling) ze strany manžela. E. V. k tomu uvedla: „*Vlastně krize přišla až vlastně když L. V. (dceři) bylo těch 13 a dozvěděla jsem se, že z našeho účtu bere velký peníze. Sázení manžela vedlo k velkým finančním problémům a ztrátě důvěry ve vztahu. „Naprostě se mi zhroutil svět, ale úplně. A jako vím, že jsem byla naprostě jako opravdu na dně,*“ popisuje E. V. svou reakci na zjištění, že manžel prohrál velké částky peněz.

S gamblingem úzce souvisela i krádež peněz z rodinného rozpočtu. L. V. vzpomíná na incident z dětství: „*Jednou, to nevím, kolik mi bylo, a byla jsem jako hodně malá, ale to si pamatuju, že táta prostě mi vzal ty prachy a já jsem to zjistila. Jo,*

jakože z nějaký tý kasičky nebo něco a vím, že to potom zaplatil nazpátek, ale vím, že jsem to vnímala jako takovou zradu.“

V rozhovorech s rodiči T. S. a B. S. byly často zmiňovány finanční problémy. T. S. uvádí, že měl ekonomické problémy a kvůli státu a soudům přišel o hodně peněz. Zároveň přepsal veškerý majetek na B. S. (manželka), aby se vyhnul placení vysokých alimentů dceři z předchozího manželství, což bylo také důvodem sňatku po dlouhých letech soužití. Sňatek i rozvod byly účelové. Po rozchodu požaduje vrácení majetku, hlavně domu, který B. S. nechce vrátit, což je v současné době zdrojem sporů. B. S. zase zmiňuje, že T. S. rodinu finančně zajišťoval, ona se mohla věnovat dětem. Po rozchodu ale přišla o tuto finanční jistotu. Partner jí dává jen minimální alimenty, se kterými nelze vyjít. Musela si hledat lepší práci, aby rodinu uživila. Nastaly i situace, kdy měla peníze na jídlo pouze pro dcery a sama byla o hladu. Výpovědi rodičů jsou však v rozporu. Otec uvádí, že výživné hradí, matka toto popírá.

7.3. Důvody k ukončení společné domácnosti

Důvodem k ukončení společné domácnosti byl postupný rozpad důvěry a intimity ve vztahu. Partneři si přestali rozumět a netrávili spolu kvalitní čas. Chyběly společné zájmy a cíle, které by je spojovaly. Objevilo se celkové odcizení a ztráta blízkosti., což vnímaly i děti. P. S. k tomu řekla: *„Pamatuju si, že to bylo takový už jako tehdy, docela tenzní chvílema, že prostě třeba spolu nemluvili nebo že bylo dusno jako kvůli věcem.“*

Důležitým faktorem, který přispěl k rozpadu vztahu, byla také špatná komunikace mezi partnery. Nedokázali spolu otevřeně mluvit o problémech a konstruktivně je řešit. L. S. to vystihla přesně slovy: *„Ta zodpovědnost myslím...jako takhle, já jsem to strašně dlouho opravdu vnímala, že to bylo víc maminčino rozhodnutí, který ona neuměla komunikovat. Takže asi ano, tak bych řekla, že asi jako tu zodpovědnost za ten rozchod nesla jako víc ona, ne plnou, ale víc ona, protože jsem měla pocit, že tomu tatkovu dostatečně nedokázala říct, co je vlastně za ten problém. A pak to řekla až ve chvíli, kdy už se s tím nedalo nic dělat.“* P. S. situaci popisuje takto: *„Bylo to tak, že to je vlastně tátův nedostatek, ale jakoby ten impuls vlastně byl z toho důvodu, že to chtěla máma s tátou opakovaně nějak řešit a roky mu jako říkala, že není*

spokojená, ale on to jakoby neřešil. Takže takhle jsem to jakoby měla. Jakože byla jsem na straně tý mámy bych řekla.“ Z toho vyplývá, že obě sestry měly náhled na to, že špatná komunikace potřeb ze strany matky vedla k odcizení rodičů a definitivnímu rozpadu jejich vztahu.

Z výpovědí B. S. se jako hlavní příčiny rozchodu jeví zejména dva faktory: alkoholismus partnera a vztah, ze kterého se postupně vytratily city. B. S. uvedla: *„Alkohol, kterým utápěl svoji minulost, kterou nezvládl. Dlouhodobě alkohol. Nechtěl si přiznat, že nějaký problém je. Nechtěl si nechat pomoci.*“ Alkoholismus partnera vedl k tomu, že přestal fungovat jako táta i manžel a B na něj nemohla spolehnout. Když děti začaly být svědky alkoholových scén, dosáhlo to kritické meze. Ve vztahu B a T docházelo také ke komunikačním problémům. B uvádí: *„Já jsem to zdravotně odnesla a upozorňovala jsem na to, že to prostě je problém, že se s tím něco musí dělat, že takhle to nejde řešit, že jo. Jako jo, jenomže bohužel, jak říkám, tam nebylo vůbec vědomí toho, že je nějaký problém. No a ve chvíli, kdy už teda jako začaly vidět děti nějaké alkoholové scény jednu, druhou, třetí, tak už to bylo prostě jako kritické, že jo.*“ Definitivní tečkou za vztahem byl pro B. S. moment, kdy jí partner ukázal na svém telefonu video, kde byl s jinou ženou: *„No, normálně mi veřejně ukázal ve svém mobilu, že se sexuje s nějakou jinou buchtou ještě u nás v ložnici. To pro mě samotnou byl šok, to mě zarazilo.*“ Pro E. V. Nastal konec společného soužití ve chvíli, kdy se vrátila po dlouhodobé hospitalizaci. E. V. Se nevyrovnala se ztrátou důvěry, následně tedy došlo k postupnému odcizení, které vedlo k odstěhování bývalého manžela ze společné domácnosti. *„Ale hlavně to bylo tou ztrátou tý důvěry absolutní.*“

T. S. si zpětně spojuje různé aspekty jejich vztahu, který nyní vnímá jako účelový ze strany manželky. T. S. říká: *„Ona mě měla ráda, ale to ona mi řekla, že jo. Ona, když mě viděla poprvé, tak to byla s kamarádkou a říkala jí: ty vole, co to je, to je Frankenstein.*“ *„A když jsem zestárnul, v podstatě dostala na záda baťoh, padák za 30 milionů a děti.*“ T. S. v rozhovoru zmiňuje, že dosáhla svého, že si celý život dobře naplánovala, protože chtěla děti, a ty má, chtěla peníze, a ty má také v podobě domu.

7.4. Reakce po oznámení rozvodu

Reakce po oznámení rozvodu byla u dětí různorodá, ale převažovaly negativní emoce. Některé děti již dopředu tušily, že se něco děje. L. S. vzpomíná: *„Já ti nevím, jak to bylo třeba půl roku předtím, než fakt jakoby mamča prostě odešla s tím, že ona si našla jiné byt, že tam půjde. Tak to ale jako nevím, už jsem to asi jako trošičku cejtla prostě delší dobu, protože tam právě měli pár takovejch výměn, kdy taťka se jako opil a měl nějakou hádku, kterou jsem slyšela já a což jako právě nikdy před tím nebylo jako takový.“*

Bezprostřední reakcí po oznámení byl také pláč a smutek. Děti pociťovaly hluboký smutek a lítost nad tím, že se jejich rodina rozpadá. *„Takže moje první reakce byla prostě pláč. Jo, jo, jo, ačkoli jsem to jakoby tušila,“* říká P. S. L. S. (sestra) popisuje své pocity takto: *„Pamatuju si, že mi to bylo líto. Byla jsem asi trošku smutná, už asi v té době jsem nebyla v šoku.“*

L. V. (dcera E. V.) naopak uvedla, že matku v rozvodu podporovala a opakovaně jí k němu nabádala. Z jejího pohledu se naopak po definitivním odchodu otce zlepšilo klima: *„ale potom, když teda odešel, tak už to potom bylo lepší, jako že byl čerstvej vzduch.“* L. V. Také sdělila, že o chystajícím se rozvodu a jeho důvodech věděla předem od matky, který jí vše vysvětlila. L. V. Uvádí: *„Já myslím, že jsem to věděla dřív než táta.“*

Některé děti podporovaly rodiče v jejich rozhodnutí, i když je to mrzelo. L popisuje: *„Jo a já naopak jsem jí říkala prostě rozved' se. Jako že naopak jsem jí jako v tom podpořila.“*

Často se objevovala rozpolcenost ve vztahu k rodiči. Děti měly pochopení pro důvody rozvodu, zároveň ale chtěly být oporou pro oba rodiče a nechtěly nikoho z nich zklamat nebo ranit. To vedlo k pocitům vnitřního rozporu a tlaku. LS popisuje: *„Takže to bylo takový rozpolcení vlastně mezi tím, co jsem racionálně vnímala - bejt ta dobrá dcera a že on mě teď potřebuje a nechci ho v tom nechat samotnýho. A já věděla, že můj tatínek zažil, že ho opustily ty první dvě děti z prvního manželství a bylo z něj trošku pak cejtit, že má strach, abychom neudělaly to stejný, tak jsem ho chtěla ujistit, že ho mám ráda a že s ním furt chci bejt, ale že to mamčino rozhodnutí prostě respektuju. No a já jsem měla i pocit, že na nás byl trošku naštvanej, že se za to na ní jako víc nezlobím, ale*

ona vim, že nám to tak prostě asi vysvětlila, že jsem se na ni jako za to nemohla zlobit no.“

7.5. Změny

V rozhovorech se objevuje několik společných témat týkajících se změn, které po rozvodu nastaly. Přestože mnohé změny byly náročné, některé z nich vedly i k pozitivnímu osobnímu růstu – jako je schopnost vymezit se, převzít zodpovědnost za svůj život a nesoudit manželství rodičů černobíle. S pomocí sdílení, terapie či útěku do fantazie se se změnami dokázaly vyrovnat.

Děti zažívaly velkou nejistotu ohledně budoucnosti – co se teď změní, jak bude život vypadat dál, když už rodiče nebudou spolu. *„Byla jsem asi v šoku, když to tam padlo tenkrát úplně poprvý, když přesně se tak hádali a řekli si, že se jako rozejdou. Tak pamatuju si, že mi to bylo hodně líto a taková jako velká nejistota no, co vlastně jako teď bude, člověk je zvyklý bydlet v tom jednom domě, nějak to jako funguje a teď najednou mamča řekla, že bude bydlet jednou jako někde jinde. Jsem si to vůbec nedokázala představit, no,“ vypráví L. S.*

Jedním ze společných témat je ztráta společného času. Děti si zvykly na rutinu společných snídaní, večeří a rodinných rituálů, o které najednou přišly. Už nemohly sdílet všechno s oběma rodiči najednou, musely si vybírat, za kterým z nich půjdou. Chyběl jim pocit úplné rodiny pohromadě. L. S. vzpomíná: *„Já bych asi řekla ty rituály jakoby, že my jako takhle jsme byly jako zvyklí společně snídat, společně prostě mít ty večeře. To, že jsi prostě přišla z té školy a věděla, že je tam mamča tam třeba je a tatka chodí třeba pozdějš. Tak taková ta prostě běžná rutina, co jsi byla zvyklá, že tam oba ty rodiče jsou a i takový to, že na mobilu jsi se mohla zeptat a prostě byli tam k dispozici, tak to asi nejvíc, protože ty to budeš mít sám, komu budeš volat.“*

Rodiče také prožívají odloučení od vlastních dětí. Příklad odloučení dětí od otce po odstěhování matky s dcerami na M popisuje T. S. Fyzická vzdálenost velmi omezila kontakt otce s dcerami. T. S. si stěžuje: *„Ona (manželka) mi v podstatě ukradla ty nejhezčí léta toho života těch dětí.“* Před odstěhováním fungovali víceméně jako běžná rodina, i když už byli rozvedení. Po odstěhování T. S. za nimi ze začátku ještě létal, ale postupně se kontakt omezoval. T. S. nebyl schopen či ochoten za dcerami pravidelně

jezdit. Vadila mu dlouhá cesta, jiné prostředí, jazyková bariéra. Argumentoval i svým věkem a zdravotním stavem. Dcery neviděl i 8 měsíců v kuse. „Já jsem děti teď viděl po 8 měsících. Myslel jsem, že tu se mnou budou,“ popisuje T. S. bolestné shledání.

B. S. to však komentovala: „*Osm měsíců, což je šílený. To je přece, to přece žádný otec, jako kterej miluje svoje děti, nemůže dopustit. A nepřiletěl jenom proto, že se rozhodl, že létat nebude.*“ T. S. se cítí odcizený, neví o potřebách a životě dcer. Telefonáty a videohovory to nemohou nahradit. Dcery rychle vyrostly a změnily se bez jeho přítomnosti. „*Prostě ty telefony a videohovory, co to je a jak stárnou, tak začínají mít jiný život. Já ho nesdílím s nima, já neznám ani jejich potřeby.*“ Dcery postupně ztrácely zájem a chuť s otcem komunikovat. Nechtěly s ním trávit čas o samotě, bály se u něj přespat. „Tím, že poslední exces udělal v noci a v alkoholu, ony prostě nechtějí přespat s ním, že jo,“ vysvětluje B. S., která už dcery do kontaktu s otcem nenutila, když samy nechtěly. Vnímala to jako důsledek otcova nezájmu. T. S. se cítil velmi ukřivděný, že mu B. S. brání ve styku s dcerami, respektive nebrání, ale znamenalo by to, že by musel létat a pronajímat si byt na M. Při návštěvě T. S. v ČR popisuje B. S. reakci dcer takto: „*Přijely jsme, on otevřel vrata, ani nepřišel k bráně. Otevřel dveře, my jsme vešly všechny tři jako blíž. Malá se trošku rozeběhla. Objala ho. Velká přišla normálně. Objala ho. Dvě vteřiny a mazaly do pokojíčku na hračky.*“

Vyčítal jí majetkové záležitosti. Vztahy se vyostřily. „*Čekáme jeden od druhého to nejhorší,*“ přiznává T. S. Propadl apatii a začal více pít alkohol, aby utlumil trápení. „*Denně jsem vypil dvě sedmičky vína červeného. Bylo mi všechno jedno, netrápil jsem se tím,*“ vysvětluje. Zároveň mu ale rozchod paradoxně pomohl „zvednout se od krbu“. Začal více chodit mezi lidi a být více společenský. Večery o samotě jsou pro něj však stále skličující, když vzpomíná na rodinu a dívá se na fotky, které všude po domě visí.

Dalším společným tématem byla větší samostatnost, kterou zmiňují obě sestry, L. S. i P. S. „*Já už jsem hospodařila sama s penězma, všechno jsem zvládala takhle sama v tomhle ohledu. Takže to zas jako jo. Nebo přesně, uměla jsem uvařit, takhle ty věci jako co přesně se lidi většinou učí až když mají vlastně tu domácnost novou, spolu svojí, tak to já jsem uměla, protože jsem jako byla nucená vlastně se o tyhle věci už starat a zajímat. Takže to bych řekla, že to by byl dejme tomu nějaký benefit.*“ L. S. uvádí podobné pocity: „*Právě, že mě to dovedlo k nějaký větší zodpovědnosti, jak se*

o sebe začít starat, já jsem byla taková opečovávaná. Jak jsem byla to první dítě a vždycky jsem měla oba rodiče k dispozici, mamču hlavně hodně, tak mě to pak vedlo k větší samostatnosti.“ Obě dívky ale také shodně hovoří o uzavření se po rozvodu rodičů. L. S.: „A když pak samozřejmě se to ještě pak zhroutilo v té rodině, tak o to víc jsem se podle mě uzavřela. Takže určitě i ta osamělost, i ta izolace.“

P. S.: „Myslím, že jsem se stala víc uzavřenou, co se týká vlastně důvěry v lidi, musela jsem opravdu předčasně dospět...“

O pocitech osamění hovoří i T. S. „Ale ty večery jsou pro mě skličující.“ B. S. také na otázku týkající se pocitů izolace a samoty odpovídá: „Pořád, Určitě, pořád. Velmi často, když seš úplně sama.“

Jiným společným tématem byly objevující se psychosomatické obtíže v době, kdy se začaly objevovat problémy. E. V. k tomu uvádí: „Ale jako určitě ta psychika s tím hrozně souvisí. Zpětně jsem si uvědomila, že vlastně tu plicní jsem dostala v době, kdy jsem se vlastně dozvěděla o tom gamblingu. Tělo bylo oslabené a dostalo strašnou ránu. Hodně jsem somatizovala až do takového extrémního stavu, kdy se oslabila imunita a vlastně chytla jsem něco, co bych normálně nechytla, to mi říkali doktoři.“

P. S. se svěřila: „Já jsem potom měla vlastně hodně často záněty močových cest a hodně to myslím si souviselo s tím, že jakoby vlastně jedna moje část chtěla vlastně tu péči, aby se vlastně o mě někdo staral, ale jakoby už to nebylo úplně tak přijatelný říct.“

I B. S. vnímala velké fyzické změny: „Ona se narodila vlastně druhá dcera, a když jí byly dva roky, jestli to říkám správně, tak to začínalo být. Ona se narodila 2015 a byly jí dva roky a začaly ty největší problémy. Jo a když byly ty dva roky na to, jsem jako zjistila, že si nepamatuju vůbec ty dva roky toho jejího života nebo vůbec života obou dětí. Jo, u obou ručiček. A já jsem se dostávala do těch stavů, kdy už jsem byla v mozkové mlze a fungovala jsem jenom jako robot. Bez úsměvu na rtech, bez chuti vstát. Strašně unavená. Já jsem nebyla schopná jako vůbec nic dělat. Jenom jako robot. Prostě musím. Ano, mám tady děti, mám tady domácnost, mám tady soudy. Jsou tady nějaké lhůty, kdy musím podepsat, Ale já jsem jako tělo bez duše. Úplně jako šilené. Do toho se mi objevil ekzém po celém těle a to bylo takové jako vlastně nějaké výstražné asi znamení, kdy jsem řekla, že prostě to nejde, že jo, že pokud to bude takhle dál a tak ne že jenom z něho bude troska, ale ze mě taky.“

Dalším tématem, které se objevilo, byli noví partneři rodičů. Nové vztahy rodičů děti obtížně přijímaly. Zejména, když se nový partner nastěhoval velmi rychle a bez předchozí komunikace. Děti měly pocit, že musí o pozornost rodiče soupeřit a neměly s ním dostatek prostoru o samotě. L. S. říká: „*S mamčou to pak bylo hodně blbý, že ona si do těch dvou let prostě našla toho přítele a toho přítele strašně rychle k sobě nastěhovala. To bylo prostě pro nás obě celkem jako těžký období, protože prostě v podstatě oni to s náma žádným způsobem nekomunikovali.*“ P. S. viděla situaci s matčíným přítelem podobně. Zásadně se však neshodla se sestrou ohledně otcova nového vztahu. Zatímco L. S. se snažila s otcovou přítelkyní vycházet kamarádsky, P. S. přítelkyni neměla ráda. „*Táta si pak taky našel přítelkyni po čase asi po roce a půl, takže to jako ta byla vůbec příšerná, takže spíš to tam jakoby jo. Táta měl takovou ženskou, ona nebyla sama o sobě špatná, ale měla úplně takový divný děti a bylo to taky prostě hrozně divný, že najednou se vlastně začal chovat jinak. Jo třeba zamknul zevnitř dveře, já jsem tam měla přijít a on jako nechtěl odemknout a pak mi řekl, že to jeho dům. Úplně jsem se jako cítila hrozně odstrčená, no.*“

Někteří respondenti ale zmiňovali i kladné stránky, které rozvod přinesl, ať už to byly děti, nebo dospělí. E. V. vzpomíná: „*No asi jako vnitřně jsem se už necítila tak vázaná k tomu P. V. Jo, já jsem prostě věděla, že najednou jsem prostě samostatná jednotka a věděla jsem, že musím prostě se postavit na vlastní nohy. Což mě hrozně pomohlo, protože v době, kdy jsem opravdu jako byla jeho žena, tak prostě jsem měla ten pocit, jako že jsme spolu a vlastně hodně jsem se o něj opírala. Věřila jsem mu.*“ Jednou z největších změn pro B. S. bylo osamostatnění se a postavení se na vlastní nohy, zejména po finanční stránce. Přestala se spoléhat na partnera a musela se rychle adaptovat na novou situaci. Jak sama řekla: „*Takže je potřeba hledat novou práci a další a postavit se víc na nohy.* „*Významný dopad měl rozchod i na děti. Žena popisovala, jak dcery těžce nesly způsob, jakým se k nim otec choval, jeho nezájem a absenci v důležitých okamžicích jejich života. Situace vedla ke stmelení matky s dcerami:* „*Víc to nás tři stmelilo. No, byly jsme sobě víc partáčky.*“ Obě sestry, P. S. i L. S. kvitovaly, že se musely osamostatnit. P. S. k tomu konkrétně uvedla: „*Takže spíš jako větší samostatnost, to zas jako vnímám, že pak jsme se vlastně odstěhovali s přítelem do Prahy a pak já už jsem hospodařila sama s penězma, všechno jsem zvládala takhle*

sama v tomhle ohledu. Takže to zas jako jo. Nebo přesně, uměla jsem uvařit, takhle ty věci jako co přesně se lidi většinou učí až když mají vlastně tu domácnost novou, spolu svojí, tak to já jsem uměla, protože jsem jako byla nucená vlastně se o tyhle věci už starat a zajímat. Takže to bych řekla, že to by byl dejme tomu nějaký benefit."

V neposlední řadě se v rozhovorech objevuje téma povahy rodičů a jejího vlivu na průběh rozvodu. Některé děti začaly více vnímat přecitlivělost, cholerické výlevy či depresivní stavy rodiče. L. S. vzpomíná: *„Ta jeho kompletní deprese fakt spadla hodně na nás a řekla bych úplně nejvíc na mě, protože ségra se od toho uměla trochu víc odštíhnout, což bych řekla, že trošku jsem mu to tak jako i jako zazlívala. Musely se naučit s těmito projevy zacházet, nebo naopak poznaly uvolněnější a svobodnější stránku rodiče, který se zbavil očekávání a začal žít autentičtěji. L. S. popisuje viditelnou změnu u mámy: *„Vlastně tím rozvodem se u mamči hodně nastartovala taková úplná transformace osobnosti, kdy ona si myslím, že z takovýho, že ona žila opravdu z nějakýho jako očekávání, jaká by měla být, došla k té svobodě, že může být taková jaká je skutečně a v podstatě se úplně změnila, a byla jinou, než jakou jsem ji znala, když jsem byla dítě a bydlela s náma. Byl to proces a musela jsem to postupem času přijmout.“**

Tématem, které se vyskytlo v rozhovorech pouze jednou, byla manipulace. T. S. se domnívá, že jsou dcery manipulovány matkou. V rozhovorech toto téma bylo na pomezí loajality dětí zaujmout stranu a manipulace, aby neříkaly, kde v Čechách bydlí. *„Oni si nechtějí rozzlobit maminku, protože s ní jsou 99% času. Ta větší jako kličkuje, ta mi lže.“*

Respondenti byli také tázáni, zda se pro ně změnil pohled na manželství. Odpovědi byly velmi různorodé. E. V. Například zcela jasně vyjádřila, že už by se znovu vdávat nechtěla. *„No vím, že už bych do toho znova nešla. Teda jako změnil...No změnil se v tom smyslu, že si nemyslím, že by bylo nutný být manželé. Protože vzhledem k tomu, co potom člověk musí absolvovat, aby se rozvedl, i když ten rozvod byl v podstatě v pohodě, relativně jo, tak i tak si myslím, že to není prostě nutný.“* Zatímco L. S. vnímala rozvod rodičů jako dobře zvládnutý, proto změnila názor: *„No tak je pravda, že bych řekla, že vlastně mě to ovlivnilo celkem dobrým směrem, protože bych*

řekla, že před tím jsem si říkala, jak rozvod vlastně hrozná věc a že bych to nikdy nechtěla zažít.“

7.6. Podpora a pomoc

Podpora a pomoc je při rozvodu pro děti klíčová. Z rozhovorů vyplývá, že ne všichni respondenti vyhledali odbornou pomoc psychologa, ale ti, kteří tak učinili, to považovali za velmi přínosné. Možnost svěřit se, mluvit o pocitech a sdílet starosti pomáhala dětem celou situaci lépe zvládat. L. S. zmínila: *„S tím tátou to bylo pro mě hodně těžký období, tak jsem chodila k psychologce.“* Psycholog jí pomohl vypořádat se s náročnou situací a ventilovat emoce, které prožívala.

Některé děti se cítily osamělé a měly problém se s rozvodem vyrovnat. Cítily se samy ve svém trápení, nevěděly, na koho se obrátit o pomoc či pro radu. Hledaly oporu ve svých sourozencích, kamarádech či dalších členech rodiny, ale ne vždy ji nacházely v takové míře, jakou by potřebovaly. L. S. přiznává: *„Takže určitě i ta osamělost, i ta izolace. Svým způsobem, že si pak pamatuju, že ten čas jsem trávila, jsem přišla domů, koukala jsem na televizi, koukala jsem na ty příběhy jako prostě jiný.“* V rozhovorech se objevuje i útěk do nemoci jako prostředek pro získání pozornosti rodičů a vyhledávání kamarádských skupin jako způsob vyrovnávání se s nízkým zájmem rodičů. P. S. popisuje změnu po rozvodu rodičů: *„Určitě jakoby v tom sociálním životě. Já jsem začla hodně vlastně potom chodit s kamarádama vlastně od těch patnácti pařit, takže fakt jakoby i nějaký experimentování, ne úplně jako rozumný s alkoholem jo a nějaký dejme tomu rizikový sexuální chování, to tam vlastně bylo určitě. A pak hlavně ty psychosomatické obtíže. To bych taky řekla, že tam bylo. Já jsem potom měla vlastně hodně často záněty močových cest a hodně to myslím si souviselo s tím, že jakoby vlastně jedna moje část chtěla vlastně tu péči, aby se vlastně o mě někdo staral, ale jakoby už to nebylo úplně tak přijatelný říct. Bych řekla, že jsem tak jako utíkala do té nemoci, ale jako úplně to nevedlo k tomu kýženému výsledku, protože spíš vlastně jsem jako dostávala vynadáno za to, že jsem se zas nastydla někde a že zase chci jít na nějakou párty, sotva jsem dobrala antibiotika. Jo a že vlastně ve výsledku jsem z toho byla jako nešťastná, že vlastně nemůžu chodit za těma kamarádama a přicházím o věci. Jo a byla jsem doma s rodičema, který se stejně vlastně moc nestarali.“*

Co se týká využití různých podpůrných zdrojů, zde se výpovědi respondentů velmi lišily. E. V. uvedla: „*Já jsem jako měla hodně známých, nebo mám. Jako nevím jestli jednoho člověka konkrétně, jako určitě máma, kamarádky určitě taky.*“ Dále E. V. zmiňuje víru v Boha jako strategii pomoci: „*Prostě myslím, že mě jako ze všeho nejvíc drží bohatý duchovní život. Bez toho bych to nedala, to vím.*“ P. S. se zase hodně opírala o svého přítele: „*A pak později, vlastně v šestnácti, jsem si našla přítele. Tam jsem pak pořád byla, spala jsem u něj a byla jsem pořád venku. On byl taková moje kotva, takovej mu jako náhradní rodič bych řekla, že jemu jsem pak říkala všechny věci.*“ T. S. se spoléhá na sebe: „*Ne, já jsem zticha, protože ve finále všichni lidi z toho mají radost, že spolu nejsme, což nechápu.*“ L. S. uvedla jako největší oporu mámu. Prarodičům se nesvěřovala. Měla kamarády, se kterými něco sdílela, ale ne vše, byly tam známky studu kvůli otcově gamblingu. „*Asi nějakej ten stud tam byl, ale jakoby ne. Spíš jsem prostě to nechtěla ventilovat, jako prostě aby to taky všichni věděli. Máma taky říkala, že jo, jakože prostě to nemám rozhlašovat.*“

Sdílení prožitků a emocí s blízkými lidmi bylo pro děti velmi důležité. L. S. k tomu řekla: „*Já jsem prostě taková, že to jako ventiluje. Potřebuju o těch věcech mluvit, tím se mi uleví.*“ Sdílení fungovalo jako hlavní strategie ke zvládnání náročné životní situace.

Někteří rodiče se ve fázi rozvodu nebáli vyhledat odbornou pomoc. Jedním ze zdrojů byla terapie, kterou B. S. velmi oceňovala: „*Ona tě vyslechne. Tam je strašně fajn u těch terapií, že to je pravidelný. Ti pomáhá fakt jako mluvit.*“ Terapie jí poskytovala pravidelný prostor pro sdílení a zpracování emocí. Také zmiňuje organizace Bezpečný přístav a Šárku F., které jí byly oporou v této těžké životní situaci. „*No já bych já bych určitě zmínila ty ty, co mě doprovázeli nebo Bezpečný přístav a Šárka F.*“ B. S. našla terapii i starší z dcer, měla však z výpovědi dcery pocit, že jí terapie nepomohly, protože nedostala konkrétní doporučení.

Další institucí, na kterou se obrátila, byl OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí). Nešlo jí ani tak o pomoc, jako spíše o vytvoření záznamu pro případ dalších problémů ze strany bývalého partnera. „*OSPOD jsem prosím tě kontaktovala, abych, protože od něho jako čekám cokoliv. Jo, abych měla nějaké jako záznam spíš než*

jako pomoc.“ OSPOD doprovázel všechny respondenty při úpravě poměrů, neboť se v rodinách vždy vyskytovalo alespoň jedno nezletilé dítě.

7.7. Doporučení

Z rozhovorů vyplynulo od respondentů několik doporučení, která mohou dětem i dospělým pomoci toto období zvládnout. Jedním z klíčových doporučení je, aby se děti nenechaly vtáhnout do konfliktů mezi rodiči. Děti potřebují cítit, že je mají oba rodiče stále rádi a mohou se na ně spolehnout. L. S. k tomu říká: *„Určitě bych jim snažila poradit, jestli to nějak jakoby jde, že fakt nestavět se prostě mezi ty rodiče, nebo že a žádným jakoby se do toho nenechat prostě zatahovat, že se fakt umět jako vymezit.“* Je důležité, aby si děti udržely svou pozici a nenechaly se zatáhnout do sporů, které patří jen rodičům.

Dalším důležitým bodem je udržení kontaktu s oběma rodiči. I když je to někdy složité a jeden z rodičů situaci hůře zvládá, je podstatné snažit se trávit čas s oběma, jak dítě potřebuje. Rodiče by měli vztahy dětí s druhým rodičem podporovat, ne je narušovat. L. S. k tomu uvádí *„A aby je opravdu, jako bych neříkala nevhodně, tahala, ale jako ten tatínek to fakt zpracovával hodně těžko. Ale že dělal co moh. Ale tady do toho já jsem se fakt vtažena jako cejtla no, ale takže todle asi fakt nenechat se do toho nějak vtáhnout a hlídat si ty hranice, aby člověk mohl bejt stále vlastně s oběma tak, jak potřebuje.“* V náročné situaci, jakou rozvod bezpochyby je, je také velmi důležité umět si říct o pomoc. *„Takže jako asi bych jim poradila najít někoho, komu se můžou svěřit. U mě to byla mamka jakoby koho prostě můžou jako oslovit i třeba ve škole učitelku kohokoliv. Jako vlastně vyhledat tu pomoc, nebát se o tom mluvit,“* doporučuje L. V. Ať už jde o rozhovor s blízkým člověkem, kamarádem nebo odborníkem, sdílení pocitů a ventilace emocí je pro zvládnání rozvodu klíčová. Není ostuda vyhledat podporu, když ji dítě potřebuje. Rodiče by měli dát najevo, že je normální o rozvodu a pocitech s ním spojených mluvit a nebát se říct si o pomoc. Izolace a osamělost prožívání jen zhoršují.

S tím souvisí i poslední doporučení – nebát se vyjadřovat své potřeby a emoce. I když mají rodiče sami dost starostí, dítě by nemělo potlačovat své prožívání. Sdílení a ventilování emocí pomáhá se s náročnou situací lépe vyrovnat. *„No jako říct si, co*

potřebuješ, i když třeba víš, že rodiče v tu chvíli to mají těžký. Furt seš jako dítě, tak jakoby nemáš ty pečovat o toho dospělého. Někdy pak se v těch rodinách stává, že pak najednou to dítě převezme tu roli toho rodiče, což je jako určitě špatně. No tak ještě aby se nestalo. Asi říct si o pomoc, když fakt potřebuješ, tak o tom mluvit,“ upozorňuje L. S.

U dvou partnerů se objevila zmínka právní pomoci. E. V. ji využila k tomu, aby došlo k rozdělení společného jmění manželů, T. S. zase zmiňuje, že by právní pomoci měl využít každý pro sepsání předmanželské smlouvy. *„Mám názor takovej, že všichni, kdo jdou do vztahu, tak by měli mít předmanželskou smlouvu fakt napsanou natvrdo úplně právní věci.“*

7.8. Shrnutí výzkumného šetření

Ze získaných rozhovorů jsem vyvodila 6 témat a 30 kategorií. Ta jsem podrobně rozvedla v předchozí části. Cílem výzkumu bylo zmapovat, jaké zátěže přináší porozvodová situace, jakým způsobem rozvod ovlivnil vztahy v rodině a rodinnou dynamiku a dále pak zmapování a využití dostupných podpůrných zdrojů. Některá témata se objevovala napříč spektrem respondentů, nicméně jejich odpovědi se leckde lišily. Vzhledem k tomuto faktu a k nízkému počtu respondentů nelze výsledky výzkumu generalizovat.

V následující části se pokusím odpovědět na výzkumné otázky:

1. Jakým způsobem rozvod ovlivnil vztahy mezi členy rodiny a celkovou dynamiku rodiny

Rozhovory odhalují složitou situaci v rodinách před rozvodem. Některé rodiny fungovaly harmonicky a spořádaně, problémy se objevovaly jen krátce před rozvodem. V jiných případech se problémy vyskytovaly dlouhodobě, ale nebyly natolik závažné, aby vedly přímo k rozvodu. Vztahy mezi rodiči byly často napjaté, docházelo k hádkám a neshodám. Děti si povšimly zhoršování vztahů, i když se rodiče často snažili problémy před nimi skrývat.

Respondenti se shodli, že velkou změnou v rodinné dynamice byla změna v distribuci času stráveném s rodiči. V případě sester hrála roli změna bydliště matky a změna trávení času s každým z rodičů. Obě musely rozdělovat čas mezi rodiče. Pro L. V. nastala změna po odstěhování se otce, kdy s ním nebyla v každodenním kontaktu

jako doposud, ale komunikace se přenesla na úroveň telefonických hovorů a občasných návštěv. Obdobnou změnou prošel i vztah T. S. s B. S. a také otce (T. S.) s dcerami. Vzdálenost narušila komunikaci a měla za následek vzájemné odcizení. Tématem v jedné z rodin se stali nová partneři obou rodičů, kteří vstupovali do vztahů. Sestry L. S. a P. S. vnímaly negativně neustálou přítomnost partnera matky a ztrátu možnosti trávit s matkou kvalitní čas o samotě. Narušilo to na jistou dobu dříve velmi harmonický vztah dcer s matkou. Děti zmiňovaly pocity nejistoty, rodiče pak vnímali velkou ztrátu důvěry jeden ke druhému.

2. Jaké změny nastaly po rozvodu rodičů?

Respondenti se shodli, že největší změna nastala až po faktickém odloučení manželů, nikoli po samotném rozvodu, který byl ve dvou případech účelový. Rozpad vztahu na emoční a fyzické úrovni přišel až později. Po rozvodu se změnila struktura a fungování rodiny. Jeden rodič se většinou odstěhoval a děti zůstaly s druhým, případně se přesouvaly mezi dvěma domácnostmi. Chyběly jim společné rodinné rituály jako společné jídlo či trávení volného času. Vztahy s rodiči prošly proměnou, děti si k nim hledaly novou cestu. Osobní život rodičů se také proměnil, nacházeli si nové partnery, což pro děti nebylo vždy snadné přijmout. Děti se musely více osamostatnit a spoléhat samy na sebe.

V jednom případě však respondentka nepocítovala přílišnou změnu v rodinné dynamice. Bylo to dané tím, že již před rozvodem rodičů neměla příliš blízký vztah s otcem a nebyla zvyklá trávit s ním příliš času. Většinu důležitých věcí ve svém životě řešila vždy s matkou, a to se pro ni rozchodem rodičů nezměnilo.

Mezi rodiči T. S. a B. S. se po rozchodu vyhrotily vztahy, především pak vlivem ekonomických neshod.

Změny se dotkly i zdravotního stavu respondentů. Tři ze šesti respondentů zaznamenaly vážnější somatické obtíže, které následně připisovali zhoršené situaci v rodině.

7.9. Jaké podpůrné zdroje byly využity

Se svými pocity a zvládáním emocí a všech těžkostí, které rozchod rodičů přinesl, se každý respondent vypořádal po svém. Někdo hledal útěchu ve víře, někdo

začal trávit významnou část dne s přáteli či partnerem. Psychologickou pomoc vyhledala B.S. a později pak také L. S. Pro L. S. i její matku byl stěžejní vzájemný vztah a podpora. Více respondentů uvedlo, že alespoň částečně sdíleli rodinnou situaci s přáteli.

7.10. Diskuze

7.10.1. Diskuze k získaným výsledkům

Pro získání dat ke svému kvalitativnímu výzkumu jsem si vybrala polostrukturovaný rozhovor. Tento způsob získání dat mi vyhovoval, protože jsem mohla při rozhovoru reagovat na témata, která se během vyprávění vynořovala a mohla jsem se pomocí doptávání dozvědět podrobněji o popisovaném problému a jít v rozhovoru více do hloubky. Úskalím v některých rozhovorech bylo, že měli respondenti tendenci hovořit velmi podrobně o věcech, které se netýkaly daného tématu, jako například podrobný popis finančních problémů pana T. S., případně vztahy s bývalými manželkami. Dále pak hovořil o svých zdravotních problémech a problémech své matky. Tyto části rozhovoru jsem se rozhodla nepřepisovat, neboť se nikterak nedotýkaly tématu. Rozhovory se mi ale obecně vedly dobře, protože jsem se tématu rozvodů věnovala každý den ve své práci na OSPOD. Proto mě také nepřekvapovaly odpovědi respondentů. Vynořující se témata v mém výzkumu se pravidelně vyskytovala i u mých klientů.

Velmi častým důvodem rozvodu, se kterým jsem se setkávala ve své práci, byly problémy v komunikaci, odcizení, které vedlo jednak ke ztrátě společného trávení času, popřípadě také k nevěře jednoho z partnerů. Tato témata se objevovala i při rozhovorech. L. V. zmínila, že trávila čas před rozvodem rodičů hlavně s matkou, otec chodil do práce a po příchodu z práce si sedl k ní a matce na chvíli k televizi a poté odešel. Dále také zmiňovala, že veškerý volný čas trávila rodina nikoli sama, ale u rodičů otce, což matce nevyhovovalo. Udivující bylo, že E. V. na začátku rozhovoru popisovala vztah jako harmonický s občasnými výkyvy až do chvíle, kdy zjistila, že se ztrácí peníze ze společného účtu. Nicméně během rozhovoru se postupně odkrývalo, že vztah měl větší potíže a nebyl funkční, což zmínila respondentka až úplně na konci, kdy také uvedla, že si není jistá, zda by měla odvalu k rozvodu, pokud by k němu nebyla

donucena okolnostmi a hrozbou velkých exekucí. Přišlo mi zajímavé, že dcera dříve vnímala vztahové problémy rodičů a sama matku nabádala, aby se s otcem rozvedla. „*Jo a já naopak jsem jí říkala prostě rozved' se.*“ Dokonce dcera popisovala, že musela matce předkládat důkazy o tom, že otec stále sází, matka zjevně ještě nějakou dobu věřila, že se manžel změní. „*Mamka byla taková jakože naivní, jakože ho furt omlouvala. Jo a že si myslela, jako že on přestane a že už to nedělá, tak já vždycky vzala jako jeho mobil, ne? Podívala jsem se tam a říkám jí: „Hele, tady zase něco vsadil, jo“.*

Naopak mě překvapilo, že ve dvou rodinách došlo z počátku pouze k formálnímu ukončení manželství a až v horizontu několika let došlo k faktickému rozchodu. Velmi častým fenoménem zmiňovaným především otci byla problematika manipulace dětí, na kterou si právě otcové na OSPOD často stěžovali. Zde to T. S. také uvedl, a to jak ve vztahu s dcerou z předchozího vztahu, tak s dcerami, které má s B. S. Problém vidí v tom, že matka dcery odvezla, již se s nimi nevrátila, on s nimi ztratil kontakt a dcery jsou teď ve věku, kdy jsou více vázány na matku. Matka mu v kontaktu nebrání, ale klade takové podmínky, které z jeho strany nejsou splnitelné, ať už z finančních důvodů nebo zdravotních. Zajímavá je také paralela mezi velkou samotou a izolací, kterou zmiňují B. S. a T. S. „*Pořád, Určitě, pořád. Velmi často, když seš úplně sama*“ odpovídá B. S. na mou otázku, zda se cítí osaměle. Na druhou stranu ale popisuje svůj osobní růst jako fáze odpoutávání se od partnera, která začalo na emoční úrovni a skončilo její finanční nezávislostí. T. S. popisuje velký smutek, když si prohlíží fotky rodiny a velký stres, který zažívá. Dále popisuje osamocené večery. Na druhou stranu zmiňuje, že ho opuštění partnerky donutilo se zvednout od krbu a televize a začít být více společenský.

Další věcí, kterou jsem při rozhovoru vnímala jako velmi bolestnou, byla relativní ztráta matky sester P. S. a L. S. ve chvíli, kdy si matka našla nového partnera, nastěhovala si ho do bytu a s dcerami toto neprobrala. Z rozhovoru bylo patrné, že dcery přišly o rodinné rituály, stabilitu, cítily velikou nejistotu, a do toho se musely vyrovnat s matčíným novým vztahem a absencí prostoru pro společné sdílení, které je v době puberty tak důležité. Na druhé straně velká zátěž v péči o otce, kterou obě dívky nesly. Mladší z dívek sdělovala, že se o otce starala po praktické stránce, například začala vařit, protože o chod domácnosti se doposud starala matka. Starší z dívek vnímala

veliký tlak hroutícího se otce, který nezvládal rozchod s manželkou a dlouho po něm se snažil ještě gesty o nápravu vztahu. Muselo být pro starší z dívek těžké rozhodnutí, že bude více času trávit u otce, protože vnímala, že celou situaci nese velmi špatně a že ji potřebuje více než matka, i když emočně více chtěla být s matkou, se kterou měla navázaný bližší vztah. Toto poté starší z dívek zmiňovala ve svých doporučeních, aby se děti nenechaly vtáhnout do konfliktů a vztahů mezi rodiči a aby si uměly správně nastavit své hranice. Častým rozkolem mezi rodiči, se kterými jsem pracovala, byla neefektivní komunikace, kdy se naprosto mýjeli a nebyli ochotni kompromisu, aby se dokázali shodnout na důležitých věcech, jako je bydlení, škola, péče o děti. Často se rodiče ani neshodli na příčinách konfliktů. Zcela se mýjely jejich pohledy na situaci. Přesně toto mi evokovaly rozhovory s B. S. a T. S. Zatímco B. S. vnímala vztahový rozvrat jako důsledek otcovy netečnosti k rodině, kdy pouze seděl a pil, o vše se starala ona, následovalo emoční vzdálení a definitivní rozchod po sexuální ukázkce v mobilu. Dále pak popisovala, kdy otec dcer nevyužíval možnosti se s dcerami opětovně sblížit, protože za nimi přestal létat a konstatovala, že do té doby létal a najednou nemůže, protože se tak rozhodl a nemá k tomu reálný důvod. T. S. má náhled na to, že doma nefungoval a zajišťoval pouze vyživovací funkci, dětem se nevěnoval a to také vedlo ke vzájemnému odcizení, nicméně jako hlavní důvod rozchodu vidí nedodržení dohody s matkou o návratu majetku, respektive domu. Dům popisuje jako domov, něco, co sám vybudoval a na čem mu velmi záleží, a co mu bylo neprávem odňato. Vidí v jednání matky účelovost, kdy ji celý život živil, „dal“ jí děti, které chtěla, přepsal na ni dům, který mu měla vrátit, ale nevrátila, podporoval ji při studiu, platí výživné, ale dcery nevidí a vnímá, že o ně přišel, protože se dcery ani matka již do Čech nechtějí vrátit a vnímá ztrátu vlivu na dcery a ztrátu jejich přízně. Při rozhovoru se téma velmi často stáčelo na peníze, T. S. velmi stál o popis celého finančního problému, popisoval velkou křivdu. Nyní jako východisko vidí zažalovat matku o dům, aby mu zůstalo alespoň něco. Sdělil, že bude nyní jen čekat, až dcery vyrostou a na vše si udělají vlastní názor. Při rozhovoru s T. S. se jen obtížně dostávalo k emocím a mimo finanční rovinu, nicméně ke konci bylo vidět hluboké zasažení ze ztráty další rodiny a uvědomění si veliké samoty.

V rozhovorech se několikrát objevila problematika psychosomatizace. Nejprve se P. S. zmiňuje o častých zánětech močových cest a obecně časté nemocnosti, která vedla k velké absenci ve škole. *„Já jsem potom měla vlastně hodně často záněty močových cest a hodně to myslím si souviselo s tím, že jakoby vlastně jedna moje část chtěla vlastně tu péči, aby se vlastně o mě někdo staral, ale jakoby už to nebylo úplně tak přijatelný říct. Bych řekla, že jsem tak jako utíkala do té nemoci, ale jako úplně to nevedlo k tomu kýženému výsledku, protože spíš vlastně jsem jako dostávala vynadáno za to, že jsem se zas nastydla někde a že zase chci jít na nějakou párty, sotva jsem dobrala antibiotika. Jo a že vlastně ve výsledku jsem z toho byla jako nešťastná, že vlastně nemůžu chodit za těma kamarádama a přicházím o věci. Jo a byla jsem doma s rodičema, který se stejně vlastně moc nestarali.“* Z toho plynulo zjevné prahnutí po pozornosti. P. S. Také uváděla velkou míru volnosti, kdy trávila hodně času s kamarády a někdy měla dokonce volný dům pro pořádání večírků. Naopak starší dcera tuto volnost vnímala tak, že sestře vše prošlo.

Další zmínku psychosomatických obtíží najdeme v rozhovoru s E. V., která si zpětně uvědomila, že obrovské potíže, které vyústily k hospitalizaci, byly následkem velkého stresu, který vedl k narušení imunity. *„Tělo bylo oslabené a dostalo strašnou ránu. Hodně jsem somatizovala až do takového extrémního stavu, kdy se oslabila imunita a vlastně chytla jsem něco, co bych normálně nechytla, to mi říkali doktoři.“*

Třetí zmínka o psychosomatických obtížích padla v rozhovoru s B. S., která popisovala jakousi mozkovou mlhu, kdy měla pocit, že fungovala na autopilota a zjišťovala, že si část života nepamatuje. Také se jí po velkém vypětí objevil ekzém. Somatickým obtížím se věnovaly dva výzkumy, které jsem uvedla v teoretické části v kapitole 4.

Několik respondentů také využilo některé z podpůrných zdrojů. Jednalo se především o individuální psychologickou pomoc, kterou využila B. S. a jedna z dcer, dále pak L. S., která si na psychoterapii řešila především zátěž, kterou pociťovala ve vztahu k otci. E. V. využila právní pomoci, ta se ale týkala především finančních problémů a jejich vyřešení rozdělením majetku a následným rozvodem. Domnívám se, že v některých případech jsou emocionální zranění rodičů z rozchodu natolik velká, že jim často brání podívat se na celou situaci z perspektivy dítěte. Proto se domnívám, že

by bylo vhodné, aby prvním krokem, který rodiče udělají, byla individuální/párová terapie následovaná schůzkou na OSPOD, případně mediací, kde by mohlo dojít ke konsenzu rodičů a kde by si rodiče mohli dohodnout rodičovský plán, na kterém se oba shodnou a který bude co nejvíce v zájmu dítěte. Myslím si, že kvalitní pomoc ze strany odborníků může obrousit hrany sporu a vést rodiče ke vzájemné dohodě.

7.10.2. Diskuze k omezením výzkumu

Pro svůj kvalitativní výzkum jsem zvolila metodu polostrukturovaných rozhovorů. Výhodu spatřuji v tom, že jsem se mohla doptávat a odkrývat hlubší vrstvy problémů. Nevýhodou bylo, že během rozhovoru nastaly situace, kdy se respondent vzdálil od tématu a musela jsem ho vracet zpět. Další nevýhodou je časová náročnost, především pak přepis rozhovorů a následná analýza dat.

Mé výzkumné šetření bylo limitováno dalšími faktory, a to především počtem respondentů. Protože práce nese v názvu Problematika rozvodovosti z pohledu dětí a dospělých, musela jsem ve svém výzkumu provést rozhovory nejen s dětmi, ale i s rodiči. Vzhledem k časové náročnosti a malému rozsahu bakalářské práce jsem zvolila počet respondentů tři dospělé a tři děti, což je na hraně možnosti srovnávání dat. Dalším problémem, se kterým jsem se potýkala, bylo sehnání respondentů. V závěru jsem neměla příliš na výběr a rozhovory jsem vedla s těmi, kteří byli ochotni rozhovor poskytnout. Celkově jsem udělala rozhovorů 7, nicméně jsem během jednoho z rozhovorů zjistila, že je respondentka známá osobnost s vazbou na podsvětí a utajování dat celého rozhovoru by bylo velmi problematické. Měla jsem také získat rozhovor se synem, který však na poslední chvíli rozhovor zrušil. S tím jsem se ale potýkala během celého procesu získávání respondentů. Z tohoto důvodu je také nerovnoměrně zastoupeno pohlaví, kdy pouze jeden muž souhlasil s poskytnutím rozhovoru, což je také limitem práce. Dalším limitem práce je fakt, že jsem během procesu získávání dat změnila výběr respondentů. Původně měla výzkumná část obsahovat rozhovory s nezletilými dětmi, které v nedávné době prošli rozvodem rodičů. Problém nastává hned u několika věcí. Termín „nedávná doba“ je velmi vágní. Téma práce jsem zadávala před 6 lety a sama jsem prošla jistým vývojem, který vedl k uvědomění, že je za hranou etiky dělat rozhovory s nezletilými dětmi, které se

vzpamatovávají z rozvodu rodičů. Dalším úskalím je v tomto případě informovaný souhlas, který by k tomu museli poskytnout oba rodiče a také by s rozhovorem museli souhlasit nezletilé děti. Celý tento proces by mohl být pro dětské respondenty retraumatizující, proto jsem se rozhodla, že změním výzkumný vzorek na zletilé, kteří v době rozvodu byli ve věku 12-17 let. Všechny tyto skutečnosti vedou k faktu, že není možné výsledky výzkumu generalizovat.

7.10.3. Doporučení

Z výše uvedených limitů bych ráda vyvodila doporučení, které by vedlo k vyšší validitě celého výzkumu. Na prvním místě bych lépe zvolila téma práce, aby nebylo tak široké. Pokud bych zůstávala u kvalitativního výzkumu, navýšila bych počet respondentů tak, aby mohlo dojít k lepšímu srovnávání dat a srovnala bych počet mužů a žen. To vše by znamenalo také navýšení časového rámce.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala problematikou rozvodovosti, konkrétně pak tím, jak rozvod mění dynamiku rodiny a jaký dopad má na děti a dospělé.

V teoretické části jsem se blíže zabývala rodinou, jejími charakteristikami, funkcemi a rozdělením typu rodin. Dále jsem se zaměřila na manželství a rozvod: nejprve jeho proces, pak na dopady rozvodu na děti a dopady rozvodu na dospělé. Dále jsem uvedla aktuální statistická data a nakonec představila typy porozvodové péče. Ve čtvrté kapitole jsem stručně objasnila možnosti podpory a intervence. Pátou kapitolu jsem věnovala důležitosti tématu a jeho relevanci v současné společnosti. V této kapitole jsem představila několik stěžejních výzkumů týkajících se zkoumané problematiky.

Praktickou část jsem věnovala vlastnímu kvalitativnímu výzkumu, který byl zaměřený na vlivy rozvodu na vztahy v rámci rodiny, na prozkoumání zátěže, kterou rozvod přináší, a na využití dostupných podpůrných zdrojů. Data ke svému výzkumu jsem získala pomocí polostrukturovaných rozhovorů se šesti participanty.

V popisu výzkumného šetření jsem podrobně rozepsala jednotlivá témata a kategorie a každé jsem demonstrovala na ukázkách přímo z rozhovorů. Následně jsem si odpověděla na výzkumné otázky, kterými jsem popisovala vztahy, rodinnou dynamiku, změny v rodinách a zdroje pomoci. V diskuzi jsem probrala výsledky a okomentovala je, dále jsem zmínila limity práce a doporučení, které by vedlo ke zlepšení práce.

Použitá literatura

- Amato, P. R. (2005, October 1). The impact of family formation change on the cognitive, social, and emotional well-being of the next generation. *The Future of Children*, 75-96. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ795852.pdf>
- Bergström, M., Fransson, E., Modin, B., Berlin, M., Gustafsson, P. A., & Hjern, A. (2015). Fifty moves a year: Is there an association between joint physical custody and psychosomatic problems in children? *Journal of Epidemiology and Community Health*, 69(8), 769-774. <https://doi.org/10.1136/jech-2014-205058>
- Biyo, A. A. M., & Yusuf, S. A. (2023). Analyzing the impact of divorce on children and their well-being. *International Journal of Science and Research*, 12(8), 471-474. <https://www.ijsr.net/archive/v12i8/SR23805174619.pdf>
- Braun, V., & Clarke, V. (2012). Thematic analysis. In H. Cooper, P. M. Camic, D. L. Long, A. T. Panter, D. Rindskopf, & K. J. Sher (Eds.), *APA handbook of research methods in psychology: Vol. 2. Research designs: Quantitative, qualitative, neuropsychological, and biological* (pp. 57–71). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/13620-004>
- Dunovský, J. (2006). *Sociální pediatrie*. Grada.
- epravo.cz. (2020, 25. listopadu). Stanovení výše vyživovací povinnosti u jednotlivých druhů péče o nezletilé děti. *epravo.cz*. Získáno 2. července 2024 z <https://www.epravo.cz/top/clanky/stanoveni-vyse-vyzivovaci-povinnosti-u-jednotlivych-druhu-pece-o-nezletile-deti-109600.html>
- Evropská komise. (2020, 16. prosince). Rozvod. *Evropský justiční portál*. Získáno 6. července 2024 z https://e-justice.europa.eu/content_divorce-45-cz-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1
- Franić, J., & Nikolić, N. (2014). The consequences of divorce for adults and children: An update. *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, 23(1), 5-24.
- Giddens, A. (1999). *Sociologie*. Argo.
- Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). *Velký psychologický slovník*. Portál.
- Havlík, R., & Kořa, J. (2002). *Sociologie výchovy a školy*. Portál.
- Johnsen, I. O., Litland, A. S., & Hallström, I. K. (2018). Living in two worlds – Children's experiences after their parents' divorce. *Journal of Pediatric Nursing*, 42, e26-e33. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2018.03.007>
- Jandourek, J. (2007). *Sociologický slovník*. Portál.

- Kalmijn, M. (2012). Long-term effects of divorce on parent–child relationships: Within-family comparisons of fathers and mothers. *European Sociological Review*, 29(5), 888–898. <https://doi.org/10.1093/esr/jcs066>
- Matoušek, O. (2003). *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Sociologické nakladatelství (SLON).
- Matoušek, O., & kol. (2010). *Sociální práce v praxi*. Portál.
- Matějček, Z. (2003). *Rodiče a děti*. Portál.
- OpenAI. (2024). ChatGPT (July 2024 version) [Large language model]. OpenAI. <https://chat.openai.com>
- Pavlát, J. (2011). Česká a slovenská psychiatrie. Získáno 12. července 2024 z <http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=739>
- Petrusek, M. (1996). *Velký sociologický slovník*. Karolinum.
- Smith, H. (2004). *Děti a rozvod*. Portál.
- Výrost, J., & Slaměnik, I. (2008). *Sociální psychologie*.
- Wallerstein, J. S., & Lewis, J. M. (2004). The unexpected legacy of divorce: Report of a 25-year study. *Psychoanalytic Psychology*, 21(3), 353–370. <https://doi.org/10.1037/0736-9735.21.3.353>
- Wallerstein, J. S., Lewis, J. M., & Blakeslee, S. (2001). *The unexpected legacy of divorce: The 25-year landmark study*. <https://psycnet.apa.org/record/2004-17367-002>
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. (2012). *Zákony pro lidi*. Získáno 2. července 2024 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. (2012). Získáno 25. června 2024 z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník. (2012). Získáno 18. června 2024 z <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

Přílohy

Příloha 1 - Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s účastí ve výzkumu a se zpracováním osobních údajů

Informace o výzkumu:

Cílem výzkumu je zmapovat, jaké zátěže přináší porozvodová situace, jakým způsobem rozvod ovlivnil vztahy v rodině a rodinnou dynamiku. Dále se výzkum zaměřuje na zmapování a využití dostupných podpůrných zdrojů při probíhajícím rozvodu. Výzkum je kvalitativní a bude veden formou rozhovoru. Průběh rozhovoru bude nahráván, následně bude pořízen přepis, který bude upraven a dále analyzován. Zvukový záznam bude sloužit pouze pro potřeby doslovného přepisu a bude k dispozici pouze Anně Hudkové. Přepis bude zcela anonymizován tak, aby byla zaručena anonymita všech účastníků a aby nebylo možné účastníky identifikovat. Zvukový záznam bude po přepisu vymazán. V textu práce nebude informovaný souhlas uveden, pouze bude v příloze bakalářské práce připojen vzor dokumentu. Citace částí anonymizovaného doslovného přepisu mohou být použity v závěrečné bakalářské práci.

Informace o účastníkovi výzkumu:

jméno a příjmení:

datum a podpis:

Prohlášení

Já níže podepsaný/-á potvrzuji, že

- a) jsem se seznámil/-a s informacemi o cílech a průběhu výše popsaného výzkumu (dále též jen „výzkum“);
- b) dobrovolně souhlasím s účastí své osoby v tomto výzkumu;
- c) rozumím tomu, že se mohu kdykoli rozhodnout ve své účasti na výzkumu nepokračovat;
- d) jsem srozuměn s tím, že jakékoliv užití a zveřejnění dat a výstupů vzešlých z výzkumu nezakládá můj nárok na jakoukoliv odměnu či náhradu, tzn. že veškerá oprávnění k užití a zveřejnění dat a výstupů vzešlých z výzkumu poskytují bezúplatně.

Potvrzuji, že jsem převzal/a podepsaný stejnopolis tohoto informovaného souhlasu.

Dne:

Podpis:

Příloha 2 - Přepis rozhovoru s L. V.

T - tazatel

R - respondent

T: Ahoj, děkuju, že jsi souhlasila s poskytnutím rozhovoru. Nejdřív ti dám informovaný souhlas, tak si ho přečti a pokud souhlasíš, tak ho, prosím, podepiš.

T: Mohla bys mi prosím krátce popsat svoji rodinu před rozvodem?

R: Před rozvodem jsme bydleli spolu. Víím, že můj táta má rodiče v Litomyšli, takže tam jako když jsem byla malá, tak jsme tam hodně jezdili a vlastně veškerej volnej, jakoby čas, kterej jsme měli, jsme trávili tam s babičkou a s dědou. Takže to bylo takový, že vim, že jako mamce to moc nevyhovovalo, protože vlastně babička s dědou tam trávili co nejvíc času se se mnou a vlastně to chtěli jako všechno dirigovat. Nebyli, nebyli tam prostě nikdy. Jako táta s mámou sami. Vždycky tam byli ty jeho rodiče. Takže že to bylo jako jako mě se to líbilo. Pro mě to bylo dobrý. Víím, že tam potom táta i chtěl jako natrvalo přestěhovat, ale to, co potom mamka řekla, jako že ne, že že prostě jako tam nejsou tak velký jako příležitosti a celkově jako menší město. Takže jsme nakonec vim, že jako zůstali tady a. jako já vim, že třeba jako já jsem pocítovala, když jsem byla menší, tak jsem věděla, že prostě byly třeba problémy, že táta že ho sázel jako gambling a tak a vim, že prostě jako byly problémy s penězma, jako že mamce prostě mizely ze společnýho účtu peníze a tak dále, takže to vim, že jako mamka byla taková jakože naivní, jakože ho furt omlouvala. Jo a že si myslela, jako že on přestane a že už to nedělá, tak já vždycky vzala jako jeho mobil, ne? Podívala jsem se tam a říkám jí: „Hele, tady zase něco vsadil, jo“. Takže jsem jí to spíš jako tak vyvracela, ale to si přesně nepamatuju. No a myslím, že to bylo i před tím i potom jakoby rozvodu, ale spíš jako před tím. Ale víím, že potom právě tam byl problém, že on měl mít exekuci. Takže vlastně díky tomu se rozdělil majetek. Ale ono potom vlastně se zjistilo, že i když má ten člověk rozdělený majetek, ale bydlí v tý stejný, v tý stejný, prostě domě má prostě. Tak prostě jako v podstatě jim jako je to nezajímá, že máš rozdělený majetek, oni ti

prostě nalepí lístky na všechno a prostě pak se s nima musíš soudit nebo to řešit tak, že. Takže vím, že to byl právě taky ta hlavní příčina toho, že mamka jako chtěla ona. Nejspíš to chtěla, jako spíš jako formálně jako tak ten rozvod, aby právě na ně jakoby nemohli na nás jakoby ty exekutoři. Ale vlastně vím, že táta jako by byl proti nebo jako že byl na mámu vždycky, jako když teda chtěla ten rozvod, tak jako vím, že s ní třeba tejdén nemluvil. Což jako přitom vlastně on věděl, že je to jakoby pro naše dobro jo, ale jako prostě to vůbec nechtěl. No potom nakonec jako nějak souhlasil teda a vím, že teda se potom jako rozvedli a to bylo jako v pohodě. Myslim ten rozvod. To nebylo nijak jako že by to bylo nějaký, že by se jako hádali, jako jako mu padnu do péče nebo něco takovýho.

T: Jaký jsi měla s rodiči vztah?

R: Já jsem si s tátou nikdy moc nesesdla, takže jsem se většinou se vším svěřovala mamce a mamka se se mnou učila. Táta na to neměl nervy, takže máma se se mnou učila. Vlastně mamka byla doma, protože byla nemocná, takže vlastně táta chodil do práce a přišel večer. A to jsme taky většinou byli, jako že on chvilku s náma seděl, chvilku si s náma povídal a pak jako šel spát a my jsme ještě seděly jako u televize. Takže jakoby já jsem tátu viděla, ale vím, že jakoby mi bylo líp, když tu táta nebyl. Jakože že to bylo takový, jako že když tady byl, tak to nebyla taková ta atmosféra divná a bylo to takový jako prostě se člověk necítil úplně komfortně. Takže vím, že jako se o mě vlastně starala jako se vším mamka a většinou jako jsem se svěřovala se vším jako jí. Jo, takže jako táta. V podstatě ona to většinou tlumočila.

No jakože mě se přímo nikdy nezeptal a všechno by věděl, že jakoby kdyby se mě zeptal na otázky, co se zeptal mámy, takže já mu je jako tolerovat nebudu? Jako že prostě i třeba doted'ka. On se ptá vlastně na něco, co chce, tak se ptá mámy, protože on ví jako že že prostě jako já se s ním nemazlím jako máma tolik jo jakože že mu to řeknu prostě napřímo a tak. Takže on je takovej, jakože že na mě byl vždycky jako hodnější než na mámu, protože asi jsem si ho jako vycvičila tak, že prostě jsem si to nenechala líbit. Ale jako asi nějak tak no takže jako rodina jsme byli jako v pohodě, ale žili jsme potom, když byl ten problém s těma penězma a tak, tak jako odděleně, že vlastně táta

sem jezdil přespat a potom vlastně ještě po tom rozvodu, on se vlastně potom úplně odstěhoval, protože se musel starat o dědu. Když vlastně babička jako umřela, tak se musel starat o dědu. Takže on vlastně teďko celou dobu jako žije u dědy.

T: Jezdili jste společně na dovolené?

R: Právě to byl ten problém toho, jak jsem zmiňovala, že vlastně jediná dovolená, kam jsme jezdili, bylo do tý Litomyšle k tý babičce s dědou, protože vlastně veškerej volnej čas, jako třeba mi i mamka říkala, jako že jí to mrzelo, že prostě jsme jezdili jenom tam. Přitom vlastně jako že mamka jezdila k moři třeba jenom když byla ona malá jako s rodičema. Jo, že my jsme spolu vlastně takhle na nějaký dovolený jako u moře nebo na horách nikdy jako nebyli.

R: Pamatuješ si, jak ses dozvěděla o tom rozvodu?

T: No já myslím, že jsem to věděla dřív než táta, že já vlastně jsem věděla. Jo a já naopak jsem jí říkala prostě rozveď se. Jako že naopak jsem jí jako v tom podpořila. to jak jsme žili se to to ani tolik neovlivnilo jo takže jako by to bylo spíš takový jako formální pro mě ale jenže táta jako když nám to mamka řekla, že s tím jako dělo problémy. Jako že nechtěl prostě se rozvést. Věděl, z jakýho důvodu, ale prostě to nechtěl.

Já jsem asi byla ráda, jakože že to bylo takový, že vím, že prostě táta vždycky se s mamkou hádali. Táta byl vždycky jako protivnej a já jsem byla ta, co prostě jako ho vždycky sjížděla a prostě ho jako napomínala a říkala mu, ať přestane a tak. Byla jsem takovém mámin ochránce by se dalo říct.

T: A pamatuješ si, když už k tomu rozvodu došlo, změnily se nějak tvoje pocity? Změnilo se to doma nějak?

R: Právě že to bylo jenom formální. No že že vlastně ne, že vlastně táta tady s námi potom ještě dva roky žil. Jo a on do teďka mámě třeba nosí kytky nebo tak. Máma se

s ním necítí komfortně, no prostě jakoby už není to jako že by ho prostě nenáviděla, ale prostě není to jako že by s ním mohla žít v jedny domácnosti. Volá mu častěji než já, nebo prostě říká: volal ti táta už dlouho nevolal a říkám no jo, tak nevolá. Tak ona zavolá jemu. Takže jakoby na jednu stranu ona jakoby o něj se furt stará, ale nebo jako furt jako tam nějaká ta jako emoční asi jako vazba k němu je, ale není to jako by s ním mohla žít nebo být jako romantickém vztahu s ním. Nic se nezměnilo a podle mě nějaký ty další dva roky a vím, že potom teda umřela babička a děda tam zůstal sám a to bylo vlastně moc. Postupně jakoby vlastně se odstěhoval k tomu dědovi a vím, že prostě jako to tak vplynulo, jako že už tady vpodstatě spal i třeba dvakrát tejdně, pak jednou. Ale taky třeba sem občas prostě jen tak přijel, že se s mámou neohlásím a to vím, že jí hodně vadilo.

Jo a myslím, že už to tak jako že ani nebylo jakoby, že by to byl nějaký řez ze dne na den, kdy on se odstěhuje a už tady prostě není, že to bylo takový pozvolný. Co si pamatuju teda hodně je, že vždycky jakoby mi dávali rodiče kapesný a jednou to nevim kolik mi bylo a byla jsem jako hodně malá, ale to si pamatuju, že táta prostě mi vzal ty prachy a já jsem to zjistila. Jo, jakože nějaký ty kasičky nebo něco a vím, že to potom zaplatil nazpátek, ale vím, že jsem to vnímala jako takovou zradu. Nebo i jako když jsem to říkala mamce, tak mamka nejdřív jako pořádně se podívej, to není možný, jo? No a pak vlastně on se snad jako nějak tomu přiznal. Prostě když tady byl táta tak vlastně celkově i před tím i potom rozvodu byla atmosféra jiná, protože on byl vždycky takovej ten, co jako kritizoval hrozně moc jo a musel mít vždycky pravdu a prostě jako byl takové, jako že pro něj diskuze znamenala, že on má vždycky pravdu. Takže jako my jsme se vždycky jako hodně hádali. No takže pro mě jako bylo lepší, že tady nebyl. On mi pomáhá finančně při studiu, někdy s ním zadku na kafe, to tak je jako v pohodě, jako že spolu máme v pohodě vztah. Jako nejsme spolu tak často, ale jako je to v pohodě, není to jako že bych se prostě s ním jako už nebavila nebo tak.

Svěřuju mu nějaký svý jako osobní věci třeba ne všechno jako mámě, ale jako řeknu mu třeba jako co se děje, budu ho informovat. Prostě jako že hele, tohle, tohle v práci bla bla bla. Ale jako není to jako že bych řešila s ním něco jako emocionálního. Snažím se ho podpořit s dědou, ale on se mi taky s emocemi nesvěřuje.

T: Máš pocit, že jeden z rodičů nese za rozvod větší zodpovědnost?

R: No asi táta. Jako že mamka sice požádala o rozvod, ale vlastně důvod toho byl ten táta, to jeho sázení a tohleto. No takže jakoby asi ten táta. Ale jako spíš problém byl, že on to nechtěl přijmout.

T: Změnil se váš vztah nějakým způsobem před a potom rozvodu?

R: Já bych řekla, že jako ten vztah je teď takovej klidnější, že se s ním, že vlastně jakoby s ním člověk nežije, takže se s ním jako nehádá prostě na na denní vlastně neví jakoby všechno co dělám nebo tak jo takže. Vlastně ani ne tak vod rozvodu, ale vlastně od toho odstěhování.

Vlastně už není jakoby taková možnost se, jakože by se s tebou člověk že by se hádal, protože on si většinou spíš váží toho, když třeba přijedu za ním do tý Litomyšle a tak. Takže on se snaží jako se ke mně chovat hezky a vím, že třeba když něco se mu nelíbí, tak to řekne mámě prostě a na mámu je jako hnusnej i teď, jako třeba o mě. Jo a protože on, ona mu vždycky mamka řekne no tak to řekni, Ale to on se bojí mě říct, protože on ví, že bych ho poslala někam, že jo? Jo takže jako takhle.

T: Jak jste se po rozvodu s tátou vídali? Jezdila jsi za ním do Litomyšle?

R: To já jsem nechtěla, tam to vypadá totiž strašně, tam jako pořádek. Úklid tam, to je jako strašný. Takže já ani třeba teď jako bych tam moc jako nechtěla bejt.

T: Kdo nebo co ti bylo v době rozvodu největší oporou?

R: Mamka asi.

T: Svěřovala ses někomu z širší rodiny?

R: Babičce s dědou jsem se nesvěřovala.

T: Měla jsi nějaké kamarády, kteří to věděli?

R: Já myslím, že jo, že to, že jsem jim to asi říkala, asi jo, ale nebylo to nijak jako že by jsme to probírali jako nějak prostě do hloubky nebo tak, ale pro mě to nikdy nebyl problém.

Asi nějakej ten stud tam byl, ale jakoby ne. Spíš jsem prostě to nechtěla ventilovat, jako prostě aby to taky všichni věděli. Máma taky říkala, že jo, jakože prostě to nemám rozhlašovat.

Ale na druhou stranu člověk věděl, že je to závislost a spíš jako jsem měla problém s tím, že on si nechtěl přiznat to, že je to vlastně jako že je na tom závislý, ale nechtěl se třeba jít léčit nebo tak.

T: A řešila jsi to s ním někdy?

T: Já myslím, že jo. Já myslím, že jsem mu jako třeba říkala, jako že prostě ho v tom podpořím, ale on většinou prostě o tom jako nemluvil, ale jako že nechtěl prostě vo tom vůbec mluvit. Vždycky říkal, že už s tím přestal, ale pak člověk zjistil, že ne.

T: Ovlivnilo to nějak tvou důvěru k tátovi?

R: Já bych řekla, že mu věřím jako ve věcech, ale ve finanční stránce nebo celkově jakoby v takový tý stránce, jako že mi byl oporou,, v těch velkejch věcech jako teďko už možná víc, ale jako když jsem byla malá, tak jako vím, že jako protože já jsem byla ta, co mamce dokazovala, že furt prostě sází a že prostě on jako řekl že ne, ale že že prostě jako to dělá furt. Takže vlastně jakoby tahle ta důvěra ohledně financí, to tam není.

T: Vyhledala jsi ty sama nebo tví rodiče pro tebe v období rozvodu nějakou odbornou pomoc?

R: Od malička jsem chodila na psychiatrii a něco jsem jí tam i říkala, ale jinak ne.

T: Ovlivnil rozvod rodičů nějak tvůj každodenní život?

R: Každodenní život bych řekla, že se spíš zlepšuju v tom. No, při tom rozvodu jako táta tady furt byl, ale potom, když teda odešel, tak už to potom bylo lepší, jako že byl čerstvej vzduch.

T: Máš pocit, že tě ta zkušenost z rozvodu rodičů nějak ovlivnila?

R: Jako já vím, že třeba mamka říkala, že byla vychovávána v té době, kdy prostě jako bylo zvykem to, že prostě ženy by měly poslouchat muže a takovýchle věci, jako že prostě jako jo, v týhle té společnosti, týhle patriarchální víc jakoby. A vím, že já prostě jako vím, že prostě se na nikoho jako člověk nemůže spolehnout, zvláště ne na chlapa. Jo, jakože že vlastně jakoby vždycky musí jít třeba oni mě společnej účet a vždycky prostě jako je dobrý se prostě o sebe umět postarat sama, i kdyby prostě i jenom jako kvůli tomu, že třeba ten člověk může umřít, může onemocnět, že jo. Cokoliv. Ne, prostě jenom jako kvůli tomu. Myslím jako že co mi mamka říkala, že už potom se o něj prostě nemohla jako opřít, takže si myslím, že jako asi to spíš ten vztah jako k tomu, že vím, že se člověk o sebe jako musí postarat sám a nemůže úplně důvěřovat jako někomu úplně jako se všim si vždycky musí mít nějaký svoje prostředky a nějaký svoje jako finance.

T: Jak vnímáš manželství?

R: Jako takhle Jako když když to někdo chce, když se někdo chce jako oženit nebo vdát, tak tak, jako ho podporuju, proč ne. Ale já jsem vždycky říkám počkej, za pár let se rozvede a jedinej, kdo z tebe sebere prachy, jsou právníci. Takže jakoby já už bych to brala spíš takový, že kdybych s někým byla tak jako tak jako papíry na svatbu podepíšu

možná tak ve starém věku kvůli dědictví. Ale jako neberu to nijak, jakože že by svatba byl nákej jako závazek, jakože že by to bylo něco jako čím si vlastně slíbíš tu lásku? Protože jako nevím, nepřijde mi to. Přijde mi to už takový jako zastaralý koncept. Nebo jako chápu, že je to takový jako, ale třeba jako že si to člověk může udělat, ale ne jako právně jo. Jakože chápu, že někdy z nějakýho právního hlediska je to dobrý, ale většinou právě naopak. Z právního hlediska to vyhovuje víc prostě jako mužům a že je pro ně výhodnější.

Jako já to třeba potom chápu, když chtějí mít děti ty lidi, tak jako že třeba se vezmou, já bych asi nechtěla.

T: Myslíš si, že tě to, že to vašim nevyšlo, nějak ovlivnilo?

R: Já si myslím, že ne, že spíš jako že jsem i třeba viděla jako u jiných lidí rozvody a že prostě třeba po čtyřiceti letech se to manželství rozpadne a tak. Jo, jakože u maminek, kamarádek a tak. Takže si jakoby že to je spíš takový asi jako že člověk získává informace jinde a jak se rozvíjí internet a tak, že že prostě člověk to víc jako vidí. Ale myslím jako že asi bych asi kdyby měli oni šťastný do manželství, tak by to asi taky bych na to jako pohlížela jinak. Jako že je to možný. Takže určitě to asi jako ovlivnilo, že to беру jako víc jako realitu.

T: Změnily se nějak vztahy s širší rodinou?

R: No táta, táta nemá sourozence, nebo měl. On umřel, když jsem byla malá. Takže to ale já myslím, že ne, že potom jako spíš vím, že mamka už tam potom je jako ona už tam před tím jako tolik nejezdila. Ale jako asi to bylo tak, jako že někdy prostě byli takoví, jako že měli různé připomínky, ale to spíš jako když třeba s mamkou mluvil děda nebo něco, když třeba na narozeniny přála. Jo, tak byl takovej kousavý k ní nebo něco takovýho, ale ke mně, ne ke mně jako.

U mě to nic nezměnilo.

T: Je něco, co bys jako poradila ostatním dětem, kteří procházejí rozvodem rodičů?

R: Tak tam jde vo to jakoby z jakýho důvodu ten rozvod je, Ale pokud je to prostě jako z nějakýho důvodu třeba fyzického napadání nebo tak, tak jako myslím, že to ty děti maj mnohem horší a že vlastně jako pro ně je to mnohem těžší. Jako že asi jsou taky rádi, že ten ten útočník odejde, ale že prostě je to víc jakoby vypjatý ta situace. Takže jako asi bych jim poradila najít někoho, komu se můžou svěřit. U mě to byla mamka jakoby koho prostě můžou jako oslovit i třeba ve škole učitelku kohokoliv. Jako vlastně vyhledat tu pomoc, nebát se o tom mluvit.

Příloha 3 - Přepis rozhovoru s E. V.

T - tazatel

R - respondent

T: Nejdřív Vám dám přečíst informovaný souhlas, takže pokud souhlasíte, tak ho, prosím, podepište.

T: Mohla byste mi prosím krátce popsat vaše manželství?

R: Poznali jsme se, mně bylo dvacet pět, on byl o dvanáct let starší, což teda v té době vůbec nevadilo. No a poznali jsme se, když jsem dělala v knihkupectví na fakultě teologický. No a on tam taky pracoval s knížkami a kromě toho byl bohoslovec teda ještě no, tak to už byl detail. No a chodili jsme spolu dva roky, pak jsme se vzali. No a v podstatě bylo to všechno v pohodě.

Potom teda až do té doby, co se narodila L. V., to samozřejmě vždycky je taková jako krize, že jo. Takže jako do té doby to bylo v pohodě, pak to bylo trošku horší a to byla doba.

T: Po kolika letech se narodila L. V.?

R: Po dvou letech? Po dvou letech no a a vlastně krize přišla až vlastně když L. V. bylo těch 13 a dozvěděla jsem se, že z našeho účtu bere velký peníze.

Jako já jsem mu absolutně důvěřovala. Absolutně. A mě vůbec nenapadlo, že prostě jakoby jako by něco takového se dělo a prostě. No byla jsem totální naivka. No jako dneska bych tam seděla s tím.

T: Jestli se můžu zastavit, jak jste říkala, že jste mu absolutně důvěřovala. Co to pro Vás vlastně v tu chvíli znamenalo, když jste to zjistila potom?

R: Naprosto se mi zhroutil svět, ale úplně A jako vím, že jsem byla naprosto jako opravdu na dně. Musela jsem do banky, tam prostě nějak zajistit, aby on, já bych měla já

ten primární přístup k tomu účtu a on ho měl omezenej, Což teda jsem udělala, ale bylo to i tohle byl pro mě hroznej problém v tý situaci.

On sám o to stál on chtěl aby vlastně k tomu neměl přístup. Protože on byl už v takovém stavu, že vlastně sám sebe jako by se v tom neovládal. Jo takže chtěl.

On si to uvědomoval, ale nedokázal s tím přestat. To je jako ta závislost, že jo. No takže tak. No a jinak jako v podstatě pro mě to byla jako to, že naprostá ztráta důvěry. No jako k němu, takže v tom byl ten problém. Ale jako my jsme potom spolu žili dál, jo. To nebylo tak že by že by nás to rozdělilo. Nás rozdělilo to, že že potom vlastně mu hrozily ty exekuce obrovský a hrozilo teda to že že že skončíme kdoví kde. Jo, takže prostě. Takže jsme museli, museli. Vlastně já jsem navrhla nejdřív to rozdělení toho majetku, což mi tady poradila právnička s tím, že jsme to udělali. No, jenomže později se ukázalo, že by to nestačilo, že vlastně jako i tak, když máme to společný jmění, i když je to rozdělený takhle, tak že to nestačí. každopádně prostě mi bylo doporučeno, ať se rozvedeme. Takže jsem prostě to nadhodila s tím, že s tím, že teda z jeho strany to bylo naprosto jako ne. Jo, takže prostě tejdén se mnou nemluvil, i když věděl, že vlastně je to nějaký řešení tý situace, tak jako nechtěl.

T: Hrála tam jeho víra roli?

R: Vůbec. Myslím si, že vůbec. Ne, to ne. On jako chtěl bejt knězem. Ale on je hodně takovej jakoby svůj. Jo. A myslím si, že tohle nehrálo u něj vůbec. Že on už třeba vůbec jako nějak jako nic nepraktikuje. A to jo, vono je takovej hodně kritický a vlastně jako tomu bylo jedno jemu prostě spíš on. Jako měl takovej ten pocit, že mě vlastní jo a že v ten okamžik mě jakoby ztratí spíš todleto jo jo no, takže tak a no. Ale potom teda jako z pragmatických důvodů teda řekl, že ano, přistoupil na to. No a a došlo k tomu rozvodu. No což jako nebylo nic hroznýho, ten rozvod sám o sobě nebyl tak hroznej, Jo? Protože. Protože prostě jsme šli a jedno stání bylo o L.V. a jedno stání bylo o nás a tím to skončilo. Jo, tak to bylo.

Oni ji svěřili mně s tím, že on ji mohl kdykoliv mít.

T: Takže by se dalo říct, že z počátku se jednalo o rozvod formální?

R: Ano. On se potom jakoby začal pomalu odstěhovávat, protože se staral o rodiče a ještě teda on tam teďko pořád je. Jo, v Litomyšli se stará o toho dědu, ta maminka už mu umřela. A jako s tím, že on občas přijede, zavoláme si, ale jako prostě tím to skončilo. Já jsem ho sama už dýl neviděla a L. V. jo. L. V. se s ním občas vidí, byl za ní i v práci, přišel na kafe, ale ona tam občas jede do Litomyšle. Teda ne že by byla úplně nějaká nadšená z toho jo, ale jako myslím, že v pohodě jo, že to není nic hrozného ten její vztah, ale on vypadá úplně jak bezdomovec. Úplně prostě hrozně. Dva chlapi v jedné domácnosti.

No a hlavně jako čím jsem starší, tak tím horší je ten věkový rozdíl.

Najednou je tam prostě znát propast.

T: Kolik let jste tedy byli manželé?

R: 15 let.

T: A ve chvíli, kdy teda jako jste se formálně rozvedli, tak jste ale ještě spolu žili kolik let?

No asi ty dva roky. Odstěhoval se definitivně v době, kdy mu umřela maminka. Nebo žil tady i tam, nebo částečně on ještě pracoval. On ještě teďko vlastně pracuje v Praze. Jo, jenomže to má udělaný tak, že jak se stará o toho dědu, takže vlastně v podstatě to má jako Home office.

T: Když jste spolu žili po rozvodu, měli jste oddělené ložnice nebo tím, jak to bylo jen formální, jste spolu stále sdíleli pokoj?

R: Odděleně už od doby, kdy jsem zjistila, že sází.

Jsem potom onemocněla tou mykobakterií. Já jsem byla tři měsíce v nemocnici. Oni si mysleli, že to je tubera, tak mě hned prostě zavřeli do nemocnice. Tam se zjistilo, že to

není, ale byla jsem tam 3 měsíce a pak jsem brala ještě rok a půl 4 čtvery nějaký antibiotika anti tuberkulozika jo, že to byla vlastně bakterie + houba. Jo mykobakterie nějaká no. No a vlastně tím se to úplně jakoby rozseklo, protože on se staral o L. V., byl doma s ní tady v tu dobu, ale já jsem se vrátila a vlastně on mi připravil svůj pokoj, můj pokoj, protože já jsem fakt měla jakoby léčebný režim. V podstatě no a pak už jsme se nevrátili k sobě no.

Ale hlavně to bylo tou ztrátou té důvěry absolutní.

T: Vybavujete si nějakou první emoci spojenou s tím, když jste se dozvěděla, že Vám zmizely peníze z účtu?

R: Jako v podstatě nejdřív tomu asi člověk nevěří. Jo, prostě nedokážeš jako tomu uvěřit, pak to nedokážeš přijmout, že jo? No a hlavně se ti zhroutí svět úplně. No, protože člověk fakt, kterej prostě nejbližší člověk, kterému si věřila, tak najednou zjistí, že to tak není.

T: Využili jste nějakou odbornou pomoc? Řešili jste to s někým?

R: Ne, Neřešili, protože my jsme v podstatě v tom vztahu byli jako dál. Jo, ono to bylo takový jakože že vlastně jako I po tom rozvodu, i když teda jsme spolu neměli ložnici. Jo, tak vlastně jsme spolu normálně žili, normálně jsme spolu jako prostě on jo. Nebylo to takový jakože že my jsme si normálně spolu povídali, všechno jo. Takže tam jako nebyl důvod nějak nic moc řešit.

T: Řešili jste s odborníky ten gambling?

R: No to jo, to jsme řešili, já jsem i volala do Bohnic Nešporovi a mluvila jsem s ním. Jenomže on P jako o nějakou vnější pomoc moc nestál. Jo jo, jako vůbec. Prostě on si to uvědomoval. Ale ale jako nejdřív asi měl pocit, že to zvládne sám. Ale on to asi nakonec i zvládnul, protože teďko třeba já to teda nevím jistě jo, nevím. Ale že on sázel přes počítač, že jo a já už teď absolutně nad nim nemám vůbec nemám kontrolu, nad jeho

věcma nic. Takže ale mám pocit, že teď už asi nesází, anebo určitě ne v takové míře, aby ho to nějak takhle jakoby úplně ničilo jo.

T: Dostali jste se někdy díky tomu do vyloženě existenciálních problémů?

R: To ne, asi to ne, ale samozřejmě pokud bysme se nerozvedli, tak by ty exekuce přišly, jo. Takže to určitě jo, protože on dlužil asi milion a půl jo, to bylo hrozný. Já prostě neřeknu, kdyby třeba podnikal, ale prostě nepovedlo se mu to podnikání, tak to naprosto chápu. Jo, ale tohle bylo takový prostě až moc. Samozřejmě, ona je to nemoc jo, je to prostě závislost. Ale jako to, že to vlastně neřešil a nechtěl řešit, tak to bylo takový sobecký trochu. No prostě z jeho strany mi to přišlo.

T: Jak jste se cítila ve vztahu?

R: On právě že třeba kdykoli jsem s ním nesouhlasila s něčím, tak on třeba na mě tejdén nemluvil. prostě to bylo takový to psychický jakoby týrání, takový ty skrytý, jo, že vlastně. A já dodneška, když si na to vzpomenu, tak prostě vždycky úplně se jako začnu klepat a mám prostě zimnici. A třeba když přijede, tak já, tak já mám úplně prostě jako zkaženej den. Vždycky říkám, protože prostě mám prostě takový nějaký psychický pnutí vevnitř, který mi fakt jako tohle připomíná a který se promítá potom jakoby do těch fyzických jako pocitů, symptomů no, třeba žaludku na vodě asi. Nebo jestli se to tak dá poznat, jako je člověk nervózní.

Takže vlastně to manželství nebylo úplně funkční, ale jako já jsem si to nějak nechtěla asi připustit. Jo, nebo jsem to nechtěla řešit.

Já si uvědomuju doteďka situaci, kdy den před svatbou jsme šli vyzvednout z půjčovny šaty svatební. Jo a vím, že ten den jsme se dnes jako ne pohádali, ale on byl na mě fakt jako hnusnej, protože ty šaty jsem nesla jinak, než jsem je měla nést. Jo, prostě v ruce, v ten okamžik jsem si řekla Ty vole, já si ho nevezmu. Prostě ne. Jenomže chápeš ten tu situace, Prostě všechno je připravený, všichni pozvaní. No tak samozřejmě, jako jsem si ho vzala, jo, ale v ten okamžik jsem prostě poznala, že on není takové, jako jak se zdál.

Jo A prostě dodneška si to pamatuju. Jo, takže asi mě to tehdy docela vzalo. No a a prostě tak. No, takhle to dopadlo.

T: Byla L. V. plánované dítě? Jak se manžel zapojoval do péče o ni?

R: Chtěli jsme ji. Já myslím, že jako on se snažil ji třeba uspávat. Jo, snažil. Jenomže L. V. byla neskutečně náročný, ubrečený dítě. Jako opravdu hrozně. Jako v podstatě, když nebrečela, to byl zázrak. A přitom jsme se jí fakt jako věnovali. Jo, já jsem jí kojila do tří a půl let, jo, prostě jako fakt síla. No a jenomže tím, jak ona opravdu byla náročná, tak prostě potom nějak a já jsem nevím no prostě nějak to tak vyplynulo, že už jsme potom ani další neměli. Jo, že prostě já jsem jak jsem dlouho kojila tak vlastně ani jsme jako to nešlo mít jo prostě já jsem neměla ani menstruaci.

Potom už nechtěl další. Právě on nechtěl po té zkušenosti s L. V. Já právě o tom přemejšlím. Já jsem o tom přemejšlela jako teď někdy nedávno a říkala jsem si, že vlastně když bych měla jinýho chlapa. Já jsem chtěla mít původně tři děti. Jo, jako já jsem fakt chtěla mít děti. Jeho maminka měla schizofrenii, jeho brácha byl mladší než on a umřel asi ve třiceti na mrtvici, protože on byl nemocnej. Oni mi neřekli do dneška, co to bylo. On byl postižený mentálně. Bylo to na něm i vidět jako fyzicky, ale normálně se s ním dalo mluvit. On vystudoval nějakou učňák a on oni mi tvrdili, že to měl po očkování na obrnu. Jo, ale já nevím, jestli tomu můžu věřit, protože. Protože prostě ta rodina měla tam nějakou psychickou zátěž. P má taky psychický problémy a chodí na psychiatrii.

T: Že má psychický obtíže mimo ten gambling?

R: Jo jo, jo no, on prostě chodí na psychiatrii. Nevím teda. Léčí se, má nějaký antidepressiva, protože nemohl spát a takhle. Ale vim, že vlastně o té mamince to, že to, že je nemocná psychicky mi řekl až někdy, třeba asi dva roky po svatbě.

T: Kdy se objevily ty psychické obtíže?

R: On byl fakt jako hrozně nesnesitelný, když měl střídání nálad, když nechtěl, tak nemluvil. Třeba fakt jako několik dní. To je hrozný, to v manželství nechceš. Ale řešil to až teďko, vlastně až já nevím jak dlouho. Až když L. V. začala chodit na tu psychiatrii kvůli Aspergeru, tak ona asi dva nebo tři roky po tom, že jsme tam chodili s ní na tu psychiatrii a ta psychiatricka byla suprová nebo je suprová, tak on chodí k ní a ona mu prostě sama nabídla, jestli chce, že mu napíše nějaký prášky.

Takže jako možná něco tam bylo jako celoživotní nějaká zátěž.

T: Byly nějaké strategie, které Vám pomáhaly při zvládnání stresu?

R: Víra. Já teda nejsem člověk, kterej by každej jako chodil do kostela. Jo, prostě já. Já jsem taková svá, Já si já si třeba pustím mši, v tom jo, v televizi nikdy, ale prostě jakoby jako ten můj duchovní život, ten vnitřní. Prostě myslím, že mě jako drží ze všeho nejvíc bohatý duchovní život.

Bez toho bych to nedala, to vim. Takže tak no. Ale jako určitě ta psychika s tím hrozně souvisí. Zpětně jsem si uvědomila, že vlastně tu plicní jsem dostala v době, kdy jsem se vlastně dozvěděla o tom gamblingu.

Tělo bylo oslabený a dostalo strašnou ránu. Hodně jsem somatizovala až do takového extrémního stavu, kdy se oslabila imunita a vlastně chytla jsem něco, co bych normálně nechytla, to mi říkali doktoři.

T: Napadlo Vás někdy vyhledat odbornou pomoc?

R: Ani ne, protože jako já nevím, já asi nejsem jako vyloženě člověk takovej nákej jako depresivní. Jako prostě ani ne, protože jsem neměla tu potřebu, ale jako spíš tak jako člověk si to tak nějak jako vyříkám s tím pánem Bohem. To hrozně pomůže. No ale jako kdybych měla tu potřebu, tak určitě jo, tak určitě vyhledám. Kdybych prostě cejtla, že to nezvládám, tak jo, ale musela bych zase někomu důvěřovat. Třeba ta L. V., co má tu

doktorku, ta je už fakt stará paní, ona už je teďko v důchodu a ona je fakt jako skvělá. No hrozně fajn ženská.

T: Jak se Vaše pocity změnilly v průběhu procesu rozvodu?

R: No vim, pamatuju si tu emoci, když nás rozvedli, když to přišlo, to přijde poštou. Tak že to ze mě naprosto všechno spadlo, že to byl naprosto úžasnej pocit. Takovýho jako osvobození se od toho, ne od toho P jo. Jako já neříkám jako jsou mnohem horší chlapi, než je on. Jo, to prostě jako absolutně. Já na něj nechci nic házet. Prostě jako určitě ta vina byla na obou stranách. Tam prostě on taky z nějakýho důvodu asi začal sázet, i když on prej sázel už ještě než jsme se vzali potom mi bylo řečeno.

T: Co pro Vás bylo v tomto období nejvíce stresující?

R: Ten samotný proces, protože jsem věděla, že musím se účastnit těch setkání. Je to, že prostě člověk jako vlastně musí ventilovat ten osobní život před těma lidma, který byli cizí a jako v podstatě se to řešilo takhle veřejně. To mě určitě vadilo. A vzhledem k tomu, že jsem měla v té době to bylo psychický, jsem měla fakt šílený bolesti toho střeva, tak jsem měla hrozněj problém, bála jsem se, abych tam jako fyzicky to zvládla tam bejt. Jo, takže tohle. Určitě jsem měla stres z toho, že budu tam muset jít a prostě to zvládnout, no. Ten soud, je to strašně stresující.

T: Dalo by se tedy říci, že se Vám potom ulevilo?

R: No určitě jo. A právě potom to ze mě neskutečně spadlo.

T: Jaký vliv měl rozvod na Váš každodenní život?

R: No asi jako vnitřně jsem se už necítila tak vázaná k tomu P. Jo, já jsem prostě věděla, že najednou jsem samostatná jednotka a věděla jsem, že musím prostě se postavit na vlastní nohy, což mně hrozně pomohlo, protože v době, kdy jsem opravdu jako byla

jeho žena, tak prostě jsem měla ten pocit, jako že jsme spolu a vlastně hodně jsem se o něj opírala. Věřila jsem mu. Neměla jsem tu potřebu ho kontrolovat, protože jsem prostě jako mu důvěřovala a naopak jsem si říkala přece ho nebudu hlídat, jo? Nebo nějak jako stopovat, jo? No ale pak prostě, když teda jsme se rozvedli, tak jsem jako opravdu věděla, že už jsem na to sama a že musím prostě sama. Takže jako na jednu stranu to bylo docela fajn, že člověk se tak jakoby osamostatnil, no.

T: Jak rozvod ovlivnil Vaše sebevědomí a osobní identitu?

R: No určitě v tom pozitivním smyslu no, protože člověk jako si uvědomil, že musí prostě žít sám za sebe a snažit se sám. No takže určitě to bylo dobrý.

T: Změnilo se něco po praktické stránce fungování?

R: Žila jsem z toho invalidního důchodu + P mi posílal podle jako toho soudního rozhodnutí něco na L. V. plus něco na mě, protože vlastně to tak bylo rozhodnutý. No a z toho jsme žili no, takže tak to bylo a nebyl problém. No a jako samozřejmě tím, že člověk jako je nemocnej, tak to všechno prožíval jinak asi než když bych byla zdravá. Jo, tak prostě určitě. Člověk by si prostě našel nějakou pořádnou práci a bylo by to mnohem lepší. A myslím, že mě bylo hrozně líto L. V., protože a dodneška mi jí je vlastně líto, protože já díky tomu, že fakticky mám pořád zdravotní potíže, tak jako prostě ten život jsem si s ní neužila tak, jako bych chtěla. My třeba jako spolu jsme fakt kámošky jo, prostě jako máme spolu myslím jako dobrej vztah, velice dobrej jo, ale jako prostě já bych chtěla, Jjko je mi líto, že jsme si to neužily ještě víc, že to prostě nešlo víc, to mi jako mrzelo. Ale zase jako vždycky jsem se snažila, aby s tím P měla dobrej vztah. Nebylo to tak, že bych prostě nějakým způsobem je od sebe oddělovala.

T: Jak se změnil Váš vztah s L. V. po rozvodu? Jak jste jí o rozvodu řekli?

R: Určitě jo, ale ona už byla docela velká, bylo jí 13 jo a ona byla fakt hodně vnímavá v tom, že ona to tak jako viděla. Oni mají hrozně podobný povahy, takže ona od malička

jakoby s ním byla taková jako docela na kordy. Jo, ona prostě ho... Já dodneška si pamatuju, jak se tady různě jako prali a on je P zvláštní jako v tom, že on fakt jako prostě on by jí klidně zbil. Jako fakt jako si vzal pásek a chtěl ji plácnout, protože ho prostě tak jako neposlouchala. No a ona se do něj pustila. Spacifikovala ho. Oni jsou stejný povahy a maj to těžký celej život spolu.

Jak jsme jí to řekli? No asi úplně normálně, prostě jako z pragmatických důvodů. Prostě jsem jí to vysvětlil, protože ona byla vždycky taková jako vyspělejší. Tím jak i jak byla jedináček, tak ona prostě žila spíš v tom jako takovém tom dospělým světě, i když měla kamarádky, jo, i ve škole všechno. Ona byla zvíře, vid'? Divoký, ale jako prostě normálně jsem jí to vysvětlila, že z toho důvodu, že má exekuce a ty půjčky, tak prostě ona to pochopila.

Takže ona věděla i jako že už v těch 13 letech vlastně měla informace o tom, že jako co se jakoby děje. Jako já vím, že pro ní asi byl docela rozhodující ten vztah ke mně jo, protože ona fakt jako byla na mě hodně taková vázaná a myslím si, že teda jako dodneška, z čehož nejsem nadšená. Vidím, že by potřebovala jako se spíš víc osamostatnit. Ona se nechce vdát, ona nechce, protože ona nikoho nehledá a nechci abychom tady zůstaly prostě dvě jakoby starý panny.

T: Myslíte si, že její názor na manželství ovlivnila její zkušenost?

R: No já nevim, ale ona každopádně má takový hodně feministický názory a je taková svá. No ona prostě vždycky na tom instagramu nebo takhle, tak mi ukazuje jako že spousta holek se nechce vdávat a prostě nechce mít děti, ona nechce mít dítě.

Ale ona prostě ví, že na to nemá nervy a ona s těma dětma... ani nevim, jestli by to dala.

No ale nevim, jestli to úplně ovlivnil ten rozvod v tomhle. Jako určitě na chlapy má nějaký svůj názor. Jo to jo, ale ale nevim, jestli to vyloženě souvisí s námi.

T: Měl váš rozvod nějaký dopad na vztahy v širší rodině?

R: Jedině pozitivní, protože naši P nemuseli. Nemuseli se navzájem. On byl hrozně zvláštní.

T: Co Vás na něm tedy imponovalo?

R: Nejvíc mě na něm imponovalo to, že prostě jsem se o něj mohla opřít. Já jsem mu naprosto důvěřovala. A fakt, že dokázal vytvořit ten obraz tý důvěry.

A jako já si myslím, že ho to i zpětně mrzí, jo, že prostě to takhle dopadlo, To si myslím, že jo.

No tak jako prostě jsem si ho vzala a vím, že já jsem ho měla ráda, že to nebylo nijak takový, že bych se do něčeho nutila, to vůbec ne, takže jako taky mě to mrzí, že to takhle dopadlo, ale jako už se to nedá slepit jo, už prostě to nejde.

T: Změnili se nějak Vaše vztahy s jeho rodinou?

R: Tak já do té doby, co žila ta maminka, tak jako úplně v pohodě jsme si volaly, i když jsme byli rozvedení, v pohodě úplně. Ten táta je takovej zvláštní jako starej chlap. Takže prostě jako normálně mu přeju k svátku, k narozeninám nebo když volám, tak ho pozdravuju, když si voláme s P. V..

T: Měla jste v období kolem rozvodu někoho blízkého, kdo Vám byl oporou?

R: Já jsem jako měla hodně známejch, nebo mám. Jako nevím jestli jednoho člověka konkrétně, jako určitě máma, kamarádky určitě taky.

T: Změnil se nějak Váš pohled na manželství?

R: No vím, že už bych do toho znova nešla. Teda jako změnil...No změnil se v tom smyslu, že si nemyslím, že by bylo nutný bejt manželé. Protože vzhledem k tomu, co

potom člověk musí absolvovat, aby se rozvedl, i když ten rozvod byl v podstatě v pohodě, relativně jo, tak i tak si myslím, že to není prostě nutný.

T: Co byste poradila někomu, kdo prochází rozvodem?

R: No asi nejhorší je bejt v tom sám, takže určitě mít prostě kolem sebe lidi, který tě podrží nebo tě nějakým způsobem prostě podpoří. Takže určitě nějaká buď širší rodina anebo nebo přátelé. Prostě protože nejhorší, jako když je v tom člověk sám. To určitě ano. A myslím si, že jako co tě nezlomí, to tě posílí, jo. Že pokud člověk si tím projde, tak naopak potom ho to právě že jakoby posílí a zjistíš, že že to zvládneš i tak jo že prostě musíš.

T: Je něco, co byste chtěla dodat?

R: Napadá mě, že díky tomu, že měl ty exekuce, tak jsme se museli rozvést. A já vlastně nevím, jestli bych, když pokud by ty exekuce neměl, tak bych asi nenašla jinej důvod. Tam už byla ztráta tý důvěry a prostě to manželství vlastně bylo nefunkční, ale asi bych neměla odvalu se rozvést. Mě prostě v podstatě k tomu dovedla ta právnička s tím, že mi řekla, že prostě fakt jako vám hrozí existenciální potíže. A to mně prostě jakoby dodalo tu sílu spíš s tím něco dělat. Já bych to asi neřešila, prostě bych to nechala nějak prostě ten vztah vyhnít. Jo, ale tohle mi dodalo tu sílu prostě to rozseknout, no.

Příloha 4 - Přepis rozhovoru s L. S.

T - tazatel

R - respondent

T: Můžeš mi prosím krátce popsat svou rodinu před rozvodem rodičů?

R: My jsme bydleli v domě všichni čtyři, takže táta, máma, já, moje mladší ségra o 3 roky a u nás to bylo hodně takový fakt harmonický jako rodinný soužití. Že naši začali mít vlastně nějaký trošku problémy, který vůbec jsem vnímala, třeba dva roky před tím, než moje mamka odešla. Jen oni byli fakt takový, že oni se ani nehádali. Nebo to byla fakt taková spíš třeba výměna názorů. Můj tatka je prostě dost cholerický. Takže třeba takový to, že nás jako seřval všechny na jednu hromadu a pak to za pár hodin bylo dobrý, nebo za hodinu u něj, u nás za pár hodin. No ale jinak to nikdy nebylo, že by se oni nějak moc hádali, o to víc to bylo pak takový docela překvapení no.

T: No a jak ses dozvěděla o rozhodnutí vašich rodičů se rozvést?

R: Já si to pamatuju, že to muselo bejt třeba půl roku předtím, než fakt jakoby mamča prostě odešla s tím, že ona si našla jinej byt, že tam půjde. Tak to ale jako nevím, už jsem to asi jako trošičku cejtila prostě delší dobu, protože tam právě měli pár takovejch výměn, kdy tatka se jako opil a měli ňákou hádku, kterou jsem slyšela, což právě nikdy před tím nebylo jako takový. No, ale mám takovej pocit, že mamča si každou z nás vzala zvlášť a nějak nám prostě řekla, že se s tatkou jako rozcházejí a že ona se odstěhuje.

T: A táta vám to neřekl?

R: Táta nám to neřek, protože táta myslím, že to furt nebral, že se to fakt stane, dokud se máma opravdu neodstěhovala.

T: No a pamatuješ si na nějakou tvojí první reakci?

R: Pamatuju si, že mi to bylo líto. Byla jsem asi trošku smutná, už asi v té době jsem nebyla v šoku. Byla jsem asi v šoku, když to tam padlo tenkrát úplně poprvý, když přesně se tak hádali a řekli si, že se jako rozejdou. Tak pamatuju si, že mi to bylo hodně líto a taková jako velká nejistota no, co vlastně teď bude, člověk je zvyklý bydlet v tom jednom domě, nějak to funguje a teď najednou mamča řekla, že bude bydlet jednou někde jinde. Jsem si to vůbec nedokázala představit, no.

T: No a jako jak potom probíhal samotný ten rozchod? Ve smyslu co se změnilo? Jak probíhala domluva ohledně toho, kde se ségrou budete?

R: Mamča se snažila, aby to bylo hodně takový vstřícný pro nás všechny a tím, že pro tátu to bylo hrozně těžký a furt to nějak neuměl přijmout, a tam bylo ještě docela dlouho, že on se fakt tak jako furt snažil různěma gestama. Já jsem třeba hodně brzo vytušila, že už to fakt nemá cenu, že bylo jasné, že mamča už je rozhodnutá. Takže myslím si, že to právě bylo takový, že nám dala tak jako na výběr, že když jsme chtěly, nebo když jsme se prostě dohodly, že nebylo to nějak daný, že třeba úterý, čtvrtek, pátek budem jako u ní, že to si pamatuju, ale že pro mě to bylo hrozný, protože taťka to strašně špatně nes, jako že to bral tak, že se tak rozhodla a fakt ho opustila, že jsem ho vlastně nerada nechávala samotnýho a že jsem jako vzala, že mamča to vlastně zvládne líp, když u ní třeba nejsem tak často, protože on mě teď víc potřebuje. Takže třeba vim, že bych řekla, že jsme s ní zdaleka netrávily víc času, ale že pro mě třeba bylo to hrozný právě v tom, že já jsem nějaká větší fakt kamarádka byla s tou mamčou a byla jsem vlastně zvyklá většinu toho času trávit s ní a fakt jsem byla v pohodě s ní, s taťkou tenkrát jsem měla takovej ten vztah přesně „tak já jsem ten puberták“ tak jako nějak jsme si k sobě tu cestu teprve trošku hledali, a on byl vždycky takovej ten náročnější, a ty očekávání a víc takovej hodnotící než ta mamča. Mamča byla taková přijímací, prostě se vším, takže to bylo hodně těžký v tom, že jsem měla pocit jako to dítě, že bych měla být víc s ním, ale vlastně líp mi bylo s mámou.

Takže to bylo takový rozpolčení vlastně mezi tím, co jsem racionálně vnímala - bejt ta dobrá dcera a že on mě teď potřebuje a nechci ho v tom nechat samotnýho. A já věděla, že můj tatínek zažil, že ho opustily ty první dvě děti z prvního manželství a bylo z něj trošku pak cejtít, že má strach, abychom neudělaly to stejný, tak jsem ho chtěla ujistit, že ho mám ráda a že s ním furt chci bejt, ale že to mamčino rozhodnutí prostě respektuju. No a já jsem měla i pocit, že na nás byl trošku naštvanej, že se za to na ní jako víc nezlobím, ale ona vim, že nám to tak prostě asi vysvětlila, že jsem se na ni jako za to nemohla zlobit no.

T: Máš pocit, že jeden z rodičů nese za rozvod větší zodpovědnost?

R: Ta zodpovědnost myslím...jako takhle, já jsem to strašně dlouho opravdu vnímala, že to bylo víc mamičino rozhodnutí, který ona neuměla komunikovat. Takže asi ano, tak bych řekla, že asi jako tu zodpovědnost za ten rozchod nesla jako víc ona, ne plnou, ale víc ona, protože jsem měla pocit, že tomu tatškovi dostatečně nedokázala říct, co je vlastně za ten problém. A pak to řekla až ve chvíli, kdy už se s tím nedalo nic dělat.

Což vlastně táta měl ten pocit taky a myslím si, že my obě vlastně jakoby s tou ségrou tak nějak taky. Nebo já teda za sebe. Jo a jakože ona byla ta, co se rozhodla odejít, takže jakoby větší zodpovědnost. Ale samozřejmě zase v tom vztahu, ale to už je takový těžký, že samozřejmě i s tím odstupem to samozřejmě vidím tak, že tu zodpovědnost za to měli asi trochu oba dva, protože ona se mu to asi nějak snažila říkat, ale ne tak, aby to on pochopil. Mamka si myslím, že to mohla jako jinak komunikovat tomu tatškovi, ale zároveň pravda je, že zase já v tom tatškovi zodpovědnost jakoby cejtím v tom, že jemu dokud člověk nedal nůž na krk, „hele, tohle mi fakt vadí“, tak on to všechno bral, že jsou to takový jakože něco jako říkáš, ale nedával tomu tu váhu.

T: Když mamka odešla, zůstaly jste v domě nebo jste šly s ní?

R: Zůstaly v domě. To bylo ze začátku, že zůstaneme v domě, protože ona si našla právě byt v Lm. No a tam bylo domluvený, že my s ní třeba dvakrát odpoledne půjdeme, nebo se tam vyspíme a třeba na víkend. Ale jinak my já jsem v té době byla na gymplu, ségra vlastně taky. No a měji jsme obě školu v Ryb., takže jako o tom, že bysme se k ní stěhovaly, k tomu vlastně nějak nedošlo nikdy, protože ona tím, že v tom baráku má svojí tělocvičnu a pracovala tam, tak prostě my vlastně v tom kontaktu byly. A potom vlastně teprv si našla byt v Ryb. a tam už jsme to pak třeba jako střídaly, že jsme vlastně měly to zázemí u obou. No ano, vlastně vždycky musím říct, že to doma, než jsem odešla na školu, bylo u toho táty. No a ono to hlavně bylo tak, že to opravdu bylo, že oni jakoby na jaře se rozešli a já jsem v říjnu nastupovala na vysokou a stěhovala jsem se k babičce do Prahy. Takže já jsem tohle jako neřešila.

T: Změnilo se pro tebe rozvodem rodičů něco?

R: Já bych asi řekla ty rituály, že my jsme byly zvyklí společně snídat, společně mít ty večere. To, že jsi prostě přišla z té školy a věděla, že je tam mamča a tatka chodí třeba pozdějš. Tak taková ta běžná rutina, co jsi byla zvyklá, že tam oba ty rodiče jsou a i takový to, že na mobilu jsi se mohla zeptat a prostě byli tam k dispozici. Nebo když něco potřeboval, třeba probrat, jakože ty pubertální věci nebo ty holčičí věci si probírala s mamčou, tak už jsem musela myslet na to, kdy se s ní vlastně uvidím, kdy na to bude čas. Takže to asi byla největší změna.

T: Změnil se nějak tvůj vztah k rodičům?

R: Jakože určitě, nějaký prožívání. Já přemejšším jako fakt, do jaký míry, protože to fakt byl nějaký proces, že s tátou to fakt hodně bylo těžký a asi možná jsem mu vnitřně, jako i to ještě svým způsobem dítě nebo hodně mladej dospělej, trošku zazlívala, že jako fakt ho to takhle strašně semlelo a vlastně to

hodně hodil jenom na nás dvě, protože nemá žádný kamarády, nemá žádný sourozence. Ta jeho kompletní deprese fakt spadla hodně na nás a řekla bych úplně nejvíc na mě, protože ségra se od toho uměla trochu víc odstříhnout, což bych řekla, že trošku jsem mu to tak jako i jako zazlívala. Jako určitě jo, ale zase bych pak třeba řekla, že co se týče třeba toho našeho rodinného fungování, tak s tím tatškou to prostě bylo, že ten byl takovej ten, co právě trošku dělal doma ty vlny. A já bych řekla, že tomu našemu vztahu to pak celkově vlastně dost prospělo, protože ono i tím, že jsme už nebyly doma tolik, tak se zklidnil a už prostě tyhlety vlastně jakoby ne hysterický, ale ty cholerický výlevy prostě vůbec nemá. Jo a že v podstatě po čase spíš jsme si k sobě vlastně víc našli tu cestu a jak se spolu i bavit.

Máme ten vztah fakt moc hezkej, což vlastně nevím, jestli by takhle bylo, kdyby zůstali spolu s mamčou.

Nejdřív jsem to chápala, ale samozřejmě tak nějak mě to asi mrzelo a nevím, rozuměla jsem a měla jsem fakt pocit, že byla nešťastná a že to musela udělat. No ale chvílema to bylo těžký, ale s mamčou to pak bylo hodně blbý, že ona si do těch dvou let našla toho přítele a strašně rychle ho k sobě nastěhovala.

To bylo pro nás obě celkem těžký období, protože v podstatě oni to s náma žádným způsobem nekomunikovali. Já nebejt toho, že jsem si všimla, že on tam má věci, tak ona nám ani neoznámila, že s náma bydlí. To ona sama dneska uznává, že to fakt moc nezvládla, že to bylo hodně rychlý a asi to dost inicioval on, Ona s ním byla strašně spokojená, což jsem jí hrozně přála, ale nám to hodně ubralo, přesně jako že on tam pořád byl. Dost se do těch věcí pletl. Řekla bych, že jeden čas nám to ten vztah dost narušilo. Najít ten čas, kdy si se s ní mohla o něčem pobavit, bylo těžký, když jsi nechtěla, aby to ten přítel slyšel. Nebo samozřejmě o tom tatškovi, protože jako ona byla taková hodně otevřená, že to vlastně bylo tak, že tatka mi vždycky tak jako naložil a já jsem si o tom mohla popovídat s ní. Bylo to vlastně trošku ulítlý. Já jsem ale vlastně neměla moc ty kamarády, protože jsem měla novou školku a neznala jsem je. Takže v tomhle vím, že se to pak trošku změnilo a mamča pak prošla takovým vývojem. Vlastně tím rozvodem se u mamči hodně nastartovala taková úplná transformace osobnosti, kdy ona si myslím, že z takovýho, že ona žila opravdu z nějakýho jako očekávání, jaká by měla bejt, došla k tý svobodě,

že může být taková jaká je skutečně a v podstatě se úplně změnila, a byla jinou, než jakou jsem ji znala, když jsem byla dítě a bydlela s náma. Byl to proces a musela jsem to postupem času přijmout.

No tak tím pádem se to asi trochu proměnilo, protože to pro mě byl nějaký proces vůbec si zvyknout na to, že ona je zase nějak jiná a začíná vnímat jinak ty situace a jako že tam se to změnilo fakt hodně.

T: A táta měl nějakou novou partnerku?

R: Jo, tatka měl po nějaký době nějakou paní, ale tam to fakt bylo, že ona chtěla ještě něco víc. Ona fakt chtěla nový vztah a tatka chtěl spíš takovou tu partnerku, co už si prostě nebude stěhovat do baráku a spíš někoho, s kým by trávil ten čas a klidně by jí kupoval dárky, ale už nechtěl, aby se mu pletla do života, takže ona ho pak opustila s tím, že se do půl roku vdala znova. Ta byla vlastně ještě mladší než mamča.

T: Jakým způsobem jsi se snažila zvládat emoce během toho rozchodu?

R: Já fakt nemůžu říct, že bych si tam pamatovala na nějaký. Já jsem prostě taková, že to ventiluju. Potřebuju o těch věcech mluvit, tím se mi hodně uleví. A pamatuju si, že jako 1. buď jsem to řešila s mamčou, nebo už jsem to dost řešila s P, se kterým jsme spolu chodili. My jsme se seznámili přesně v té době, kdy to s tím tátou bylo takhle náročný, to bylo asi rok a půl, prostě po tom rozchodu. Ale pravda je, že já tím, že už jsem pak krátce na to nežila doma, tak asi těch emocí nebylo zase tolik. Bylo to spíš tím, že při tom setkání s tím tátou to bylo trochu neštěstí, smutek, fakt z toho, že to tak na mě hrne a moc nemám jak pomoci, že on se s tím nechce smířit. No takže vim, že prostě ano, že nejvíc ty emoce mám spojený tady s tím, když s ním jsem se prostě potkávala. On fakt byl v té depresi a mě to pak nejvíc asi pomáhalo to fakt někomu říct. No a nebo fakt pak odjet. No vždycky, když jsem s ním třeba strávila víkend a pak jsem zas byla hotová, jako že nedokážu si představit, že bych tady v tom prostě byla každý den no.

T: Proměnil se nějak váš vztah se sestrou?

R: Já vůbec nevím, jestli bych mohla říct, že vlivem toho rozchodu, protože tím, že já opravdu krátce na to jsem se stěhovala z domova, bylo to pro mě těžký z hlediska toho staršího sourozence, že tím, že ona byla fakt na začátku puberty, když oni se rozešli, tak jí všechno prošlo. Ale ona zase z toho pak má třeba traumata, že vlastně měla pocit, že se o ní nikdo pořádně nezajímá, protože si fakt mohla dělat, co chtěla a vlastně to každému bylo jako šumák. Jinak mezi náma to byla fakt taková propast. Fungovaly jsme spolu v rámci nějakých oslav, společných dárků, ale ty zájmy se hodně lišily. Prostě jsme každá povahově dost jiná, takže spíš jsme se vždycky kvůli něčemu chytily.

T: Přemýšlela jsi v tu dobu o vyhledání nějaké pomoci?

R: Jo, protože s tím, jak to bylo pro mě hodně těžký období, tak jsem chodila k psycholožce a řešila to trávení času s tím tátou a já si dobře pamatuju takový to, že já jsem měla pocit, že bych měla bejt ta podpůrná dcera a že jsem s ním. Nebo že on očekával a vlastně tak trochu vyžadoval, aby s ním člověk trávil každé volné víkend a byl takovej mrzutej, když jsem byla s tou mamčou, tak vždycky chtěl vědět kdy přijdu. A když jsi přišla o hodinu později, tak to byl problém. A jo, tohle, to prostě jo, protože on opravdu byl prostě kompletně sám. Ani v té době se jako o tom nechtěl bavit s nikým. No takže to vim, že bylo nějaký téma, který jsem u psychologa řešila, no.

T: Jak rozvod ovlivnil každodenní život?

R: Já jsem to tam vlastně už trošku zmiňovala u nějaký tý jiný otázky, mi to přijde, že to hodně mělo pro mě pak vliv na ty rituály. Nemyslím si, že jsem si to uvědomila úplně okamžitě, nebo pak třeba s odstupem fakt pár měsíců, ale že mi vlastně hodně chyběly. Takový to, že jsme si dali společně tu snídani a společně tu večeři. Trvalo několik let, než jsme pak vlastně začali dělat ty oslavy, ty oslavy jsme vlastně měli skoro od začátku, ale bylo to trapný. Trvalo

jako docela dlouho, než se to tak jako ustálilo. A navíc tam byl vždycky ten mamčí přítel.

Některý ty věci vlastně bych chtěla sdílet s oběma nebo se třeba ptát obou a vždycky jsem to nějak musela rozdělit, no, aby jeden neměl pocit, že jsem něco řekla jednomu a druhým ne.

T: Máš pocit, že ses díky tomu rozchodu rodičů nějak změnila? Jako osobnost?

R: No tak určitě. Ta puberta a ten začátek té dospělosti je složitý věk, že to je sama o sobě transformace, asi jako že ten rozvod byl nějaká jako jedna část toho. Právě, že mě to dovedlo k nějaký větší zodpovědnosti, jak se o sebe začít starat, já jsem byla taková opečovávaná. Jak jsem byla to první dítě a vždycky jsem měla oba rodiče k dispozici, mamču hlavně hodně, tak mě to pak vedlo k větší samostatnosti.

A možná i se trošku naučit mluvit sama za sebe a hledat si ty hranice.

T: Jak rozvod ovlivnil vztahy s dalšími členy rodiny?

R: Ten rozvod bych řekla, že ty vztahy tam zamíchal docela zásadně, protože hlavně prostě když to vezmu, že bych to brala fakt, že ta moje rodina je celá v Ryb., tak já jsem měla v Ryb. tu babičku s dědou, což byli máminy rodiče a ty hrozně měly v sobě zakořeněný to, že ať se v tom manželství děje cokoli, tak z něj odcházíš. Což znamená, že vlastně se postavili na stranu táty. Mamče to hrozně zazlívali, že odešla z toho manželství a hodně, právě to tlačili, abysme se potkávali na těch společných příležitostech. Vycházelo to tat, že se každý měsíc něco slavilo. Skoro každá druhá, třetí návštěva, kdy já jsem tam jezdila, tak prostě vlastně se něco dělo a vždycky tak jako tlačili fakt na to, aby to bylo jako aby tam byli oba dva. A což právě bylo komplikovaný, protože mámě v tom nebylo dobře. Táta na jednu stranu byl asi rád, ale myslím si, že mu v tom taky nebylo dobře a vlastně nikomu z nás tam nebylo dobře.

Pak mě napadá, co si jako pamatuju a to nevím, jestli ještě bude k tomu relevantní. Když jsme se bavily o tom vztahu se ségrou, když vlastně táta si

našel tu novou partnerku, tak ona byla hrozně proti. Jako ona na ní strašně žárlila a opravdu měla pocit, že ona z něj sosá peníze. Vadilo jí, že jí kupuje drahý dárky, ale vyloženě mi to přišla jako nezralá žárlivost, že už prostě nesnášela to, že je ještě někdo jinej. Já jsem mu to zase přála. Snažila jsem se s ní být trochu i kamarádka. A to tady v tom jsme teda vůbec nebyly na jedný vlně a vlastně mě tím trošku štvála, za toho tátu mě to dost mrzelo. Myslím, že to mohl bejt taky jeden z důvodů, proč pak i ta paní od něj odešla.

Já bych řekla, že tam to třeba ovlivní to, že když pak přijdou nějaký ty trošku rodinný krize nebo něco, co se vlastně v rámci tý rodiny potřebuje řešit, když to třeba bylo s babičkou tenkrát, tátovu maminkou, která měla v Praze úraz a bylo jasné, že tam nebude moct se mnou bejt sama a skončila vlastně na LDN v Ryb. a vlastně jeden čas na dva měsíce asi u nás doma tenkrát, ale to bylo ještě teda když tam asi mamča byla nebo jestli tam byla jenom, že tam pomáhala, to už vlastně pořádně nevím. Ale no tak vlastně jako že tam na to nemůžou bejt prostě pospolu, že třeba mamča je hodně dobrá v tom se třeba jako starat, protože byla ta porodní asistentka a má to prostě v sobě a tátovi to třeba vůbec nešlo a u nich v rodině třeba představa, že svoji maminku uvidí nahou, tak to bylo tabu. On ji v životě neviděl, to se tam nenosilo. Takže tohle si třeba pamatuju, jako že mi to pak přišel jako vlastně obrovskéj problém, že bysme byli ta rodina, tak se to jako zvládalo pospolu. Tenkrát to právě kvůli tomu rozvodu bylo komplikovaný. Tak mi to třeba přijde, že to jako ovlivní ty vztahy. Zároveň jsme i trošku poznali, že to fakt není tak, že by se na sebe někdy úplně vykašlali. Bylo to komplikovaný, ale když jeden toho druhýho potřeboval, tak vždycky byli ochotný si pomoct, že to oba měli tak, že mají spolu nás a ani máma to fakt nikdy neměla, že by litovala toho, že s tím tátou strávila ten život.

T: Jaké techniky a strategie jsi využila při zvládnání toho rozvodu?

R: Sdílení. A že mi někdo naslouchal.

T: Měla jsi nějakou dobrou kamarádku, se kterou jsi to mohla sdílet?

R: Tak to mám právě pocit, že moc ne, protože já ty relativně dobré kamarády, co jsem právě měla v Ryb., tak ty pak buď v té chvíli byly na jiný škole, nebo že jsme se jako moc nevidaly a začala jsem mít nové kamarády, který jsem ještě moc neznala.

S tetou i vim, že jsme to spolu probíraly.

T: Cítila jsi se někdy osaměle nebo izolovaně kvůli rozvodu rodičů?

R: Určitě. Já jsem se hodně cejtla sama v té péči o toho tátu.

Bylo hrozně těžký navazovat nové vztahy. A když pak samozřejmě se to ještě pak zhroutilo v té rodině, tak o to víc jsem se podle mě uzavřela. Takže určitě i ta osamělost, i ta izolace. Svým způsobem, že si pak pamatuju, že ten čas jsem trávila, že přišla domů, koukala jsem na televizi, koukala jsem na ty příběhy prostě jiný. Nebo jsem přesně milovala ty filmy a tak. Takovém únik z reality.

T: Jaké podpůrné zdroje byly tobě a tvojí rodině k dispozici během toho rozvodu?

R: Ne, to vůbec jako. A je pravda, že když se o tom teď bavíme, jak na to vzpomínám tak strašně zvláště, jak to vůbec celý probíhalo, že mi to vlastně přijde, že to člověk nevnímá jako nějakou tragédii, spíš změnu. A i tak těch změn tam právě třeba u mě tenkrát bylo víc. No ale nás nějak tohle nenapadlo, to až později mě napadl ten psycholog. Táta na to vůbec není, ale s mámou byli asi dvakrát nebo třikrát u nějaký terapeutky. To bylo ale těžký, protože on si myslel, že ještě jdou zachraňovat ten vztah, jo, ale přitom už to tak spíš bylo, že mamča se chtěla v klidu rozejít, takže to se právě vůbec nepotkalo, tak to vim, že tam fakt byli jenom párkrát. No táta vim, že využil, že taky pak myslim k nějaký psychologe jeden čas chodil. No ale jinak jako že by nás napadly nějaký jiný podpůrný věci, to ne. Nebo že bych si třeba i vybavovala, že by se to řešilo ve škole, to taky ne. Zás mi přišlo, že tak on to člověk měl nějak v hlavě, že já si

pamatuju, že mám nějak v hlavě, že každý druhý je rozešlej. Jen jsem si říkala „ty jo, tak to není možný, že jsem se toho taky dočkala“.

Já bych fakt se nebála říct, že naši rodiče 15 let měli skoro takový dokonalý manželství., takže fakt na sebe byli hodný, pečovali o sebe. Fakt na nich bylo vidět, že se mají rádi, Fakt nám to fungovalo. Pak asi tam byl někdy nějaký trošku zlom, ale to říkám to i tím, že fakt člověku bylo 17 a tak měl sám sám starosti sám se sebou no. No a pak už to bylo docela rychlé a najednou mamča byla pryč.

T: Jakým způsobem rozvod rodičů ovlivnil tvůj pohled na vztah a manželství?

R: No tak je pravda, že bych řekla, že vlastně mě to ovlivnilo celkem dobrým směrem, protože bych řekla, že před tím jsem si říkala, jak rozvod vlastně hrozná věc a že bych to nikdy nechtěla zažít. A pak mám vlastně nějaký pocit, že u nás se to fakt nějak jako dobře zvládlo a po té krátké době od toho rozvodu mám pocit, že vlastně pro ty moje oba rodiče to bylo lepší, že se rozešli. Ale stejně bych řekla, že vlastně těch 15,17 let, co spolu byli a byli fakt spokojení, jim nikdo nevezme. Takže bych řekla, že jsem si říkala, že ano, že možná fakt nějaký vztahy na celý život. Já si myslím, že je to možný, ale myslím si, že ty krize tam prostě přicházejí. A pak je otázka, jestli ty lidi se fakt potkávají v nějakém stejném rozpoložení a že jsou oba tak nějak nastavený, že jsou schopni tu krizi zvládnout a že dost často se stane, že pak třeba jako ne. Takže jakože to neznamena, že nemůžeš být s někým patnáct, dvacet, deset let šťastnej a mít děti a pak kdyby se to třeba nepovedlo, tak to jako není konec světa.

T: Co bys poradila ostatním dětem, který procházejí rozvodem rodičů?

R: No tak určitě bych se jim snažila poradit, jestli to nějak jakoby jde, že fakt nestavět se mezi ty rodiče, nebo se žádným z nich do toho nenechat zatahovat, že se fakt umět vymezit, a pokud budou mít fakt to štěstí, že to budou cejtit, že furt je rodiče mají oba stejně rádi, tak to fakt se jim snažit

prostě na rovinu říct. A aby je opravdu, jako bych neříkala nevhodně, tahala, ale jako ten tatínek to fakt zpracovával hodně těžko. Ale že dělal co moh. Ale tady do toho já jsem se fakt vtažena jako cejtila no, ale takže todle asi fakt nenechat se do toho nějak vtáhnout a hlídat si ty hranice, aby člověk mohl bejt stále vlastně s oběma tak, jak potřebuje. No jako říct si, co co potřebuješ, i když třeba víš, že rodiče v tu chvíli to maj těžký. Furt seš jako dítě, tak jakoby nemáš ty pečovat o toho dospělého. Někdy pak se v těch rodinách stává, že pak najednou to dítě převezme tu roli toho rodiče, což je jako určitě špatně. No tak ještě aby se nestalo. Asi říct si o pomoc, když fakt potřebuješ, tak o tom mluvit.

Příloha 5 - Přepis rozhovoru s P. S.

T - tazatel

R - respondent

T: Ahoj, děkuju, že jsi souhlasila s poskytnutím rozhovoru. Nejdřív ti dám informovaný souhlas, tak si ho přečti a pokud souhlasíš, tak ho, prosím, podepiš.

T: Tak prosím tě, jestli bys mi mohla krátce popsat svoji rodinu před rozvodem rodičů?

R: Moji rodiče se rozvedli v 15. jo, tak já myslím, jakoby, že stran takovýho zázemí a domova to fungovalo dobře, že vlastně mamka se hodně starala, jakoby o chod domácnosti, o vaření a takovýchle praktický věci. Řekněme táta, ten spíš jako chodil do práce, hodně byl s náma ty víkendy, večery a jakoby pamatuju si, že to bylo takový už jako tehdy, docela tenzí chvílema, že prostě třeba spolu nemluvili nebo že bylo dusno jako kvůli věcem, takže bych řekla, že už jakoby to bylo cítit, že se právě chystá nějaká jako změna. Ale takhle, jakoby jako to dítě jsem to ještě nevnímala tak, že by to bylo jako benefit, kdyby ty rodiče se rozešli.

T: Pamatuješ si, jak jsi se dozvěděla o rozvodu?

R: Pamatuju. To bylo, že nás teda rodiče obě se ségrou si vlastně pozvali a řekli, že maj jakoby problémy a že už jakoby spolu nechtěj bejt a že se jako zatím nerozvádí, ale že prostě mamka se chce jako odstěhovat jinam. Že prostě už jako se dohodli, že vlastně spolu ten život prostě nějak nemá cenu, ale že jakoby pro nás se nic nemění, že nás jako pořád maj rádi.

T: Jaká byla tvoje první reakce, když vám to řekli?

R: Takže moje první reakce byla prostě pláč. Jo, jo, jo, ačkoli jsem to jakoby tušila. Vlastně tak. Ale asi jsem o tom jako nepřemýšlela tak, že by, že by se to takhle chystalo. Nevěděla jsem asi, že to je jakožto do té míry špatný v uvozovkách.

T: Jaká byla největší emoce, která to provázela?

R: No to je těžký říct, asi určitě jakoby smutek a možná i nejistota bych řekla jo, že vlastně co teda bude? A spíš jako jsem si to neuměla úplně představit, co to prakticky znamená jo, takže takhle jako obavu, nebo to bezpečí. Smutek určitě.

T: Jak to probíhalo dál? Mamka se odstěhovala?

R: Jo jo, přesně tak. Víím, že mamka prostě byla ve fázi, kdy si jako hledala byt. Nevím za jak dlouho po té době to našla, že to bylo jako řádově měsíce možná, ale jakoby v té době jsem pochopila, že nebylo nic volného, takže si našla byt v Lm., což jako by z toho já jsem radost neměla, protože to znamenalo vlastně dojíždění. Znamenalo to, že tam jako nikoho neznám, že ztratím vlastně ty svoje kamarády. Nebo minimálně že jo, že část té doby vlastně budu žít ve městě, kde jako je to prostě takový smutný a kde jako neznáš vrstevníky no, kámoše žádný, takže jakoby ačkoli jako jsme byly podporující, protože prostě jsme věděly, že ta mamka jakoby po tom touží a že jakoby si přeje taky bejt šťastná. Víím, že i třeba se snažila nám zařídit ten pokoj hezky a tak, co jsme tam měly. Ale jako mě se tam od začátku nelíbilo no, že to bylo prostě takhle daleko a že jsem tam neměla co dělat.

T: Kolik času jsi tam trávila?

R: Bylo to víceméně tak nějak padesát na padesát a střídaly jsme ten pobyt zhruba, někdy po dni, někdy po dvou dnech. Nevím, jestli to jakoby, že pak jako na konci už to bylo spíš jako den, ale možná na začátku to začínalo jako dva dny. Dva dny tam, dva dny tam. Takhle nějak to bylo a mělo to bejt přibližně fifty fifty. Ale tam samozřejmě

pak byl problém, že já jsem třeba chtěla bejt s těma kamarádkama, že jo. Lezly tam do toho třeba nějaký moje akce nebo takhle jo, takže pak vlastně to bylo ve prospěch toho, že jsem chtěla bejt víc v tý Ryb., ale zároveň jsem chtěla být s mámou, tak to bylo vlastně, aby to šlo nějak skloubit.

A určitě jsem byla vlastně rozpolcená, že ten domov na jednu stranu byl prostě ten náš rodný dům, ale zas jakoby ta osoba, se kterou jsem chtěla bejt, byla máma. Takže ano, to tvořilo jakoby konflikt takovej a jakoby oni vlastně rodiče do určité míry nás jakoby nechali právě ať si to řídíme samy. To znamená, nebylo to tak jakože prostě je to tak seš u táty a jako jo, nesmíš k mámě nebo naopak. To takhle nebylo. A samozřejmě mamka pracovala pořád jako v Ryb., takže my jsme se mohly vídat jakoby s oběma rodičema, když jsme chtěly.

T: Měla jsi tenkrát pocit, že za rozvod nese jeden z rodičů větší zodpovědnost?

R: Bylo to tak, že to je vlastně tátův nedostatek, ale jakoby ten impuls vlastně byl z toho důvodu, že to chtěla máma s tátou opakovaně nějak řešit a roky mu jako říkala, že není spokojená, ale on to jakoby neřešil. Takže takhle jsem to jakoby měla. Jakože byla jsem na straně tý mámy bych řekla. Že tý jsem to jakoby přála nebo jak to říct, tý jsem jakoby přála na jednu stranu, aby jakoby našla to štěstí jinde, ale zároveň jsem vnímala, že je to jakoby ona, kdo jakoby odešel. Takže jo, to bylo takový vlastně složitý, že vlastně táta sice jakoby za to mohl, za svoji neaktivitu, ale vlastně byla to máma, kdo udělal ten krok, takže to se tak jako těžko popisuje.

T: Jak rozvod změnil tvůj vztah k rodičům?

R: Tak vnímám velkej rozdíl v tom, že mamka si pak našla přítele relativně, já nevím, třeba do roka, možná od toho rozchodu a tam jsem pak vnímala jako velkou změnu v tom, že ona byla hodně s ním, nebo že prostě byl vlastně v tom bytě, kde byla, v tom vlastně po půl roce už jsme se přestěhovali, už si máma sehnala byt v Ryb., takže tam vlastně potom jako i on bydlel a byl tam jako většinu času. Takže tam jsem vnímala, že jako nemůžu vlastně s tou mámou úplně komunikovat, aniž bych toho cizího člověka u

toho měla. Takže to bylo asi takové, jakoby to byla asi taková hlavní změna, jakoby vlastně odloučení trošku od té mámy. A s tím tátou vlastně jsme takové blízké vztahy jako nikdy moc neměly. A asi bych řekla, jako že to se jako nezměnilo, že spíš tam jenom to bylo intenzivnější v tom, že on vlastně byl jako docela bych řekla vlastně teďka zpětně depresivní z toho rozchodu a často prostě takovej ublížený a chtěl vlastně tam jakoby nás vlastně, abychom my mu to jakoby saturovaly tu jeho potřebu, ten pocit samoty nebo tak... takže tam jakoby to bylo nepříjemný to soužití trošku v tom že prostě třeba se jako zlobil nebo byl jako evidentně ublížený, když jsme třeba chtěly být víc u mámy než u něj.

Já myslím, že jsem si jakoby fakt tenkrát řekla, že spíš potřebuju se jakoby osamostatnit od těch rodičů a že už se jako na ně nemůžu spolehnout, protože prostě to vypadalo, že spíš jako mají sami problémy, jako aby to nějak zvládli. Takže mi přijde, že i ta role se tak jako otočila, že mi přišlo, že jsem se tak já starala o ně, tátovi jsem vařila jo, nebo tu mámu prostě jsem taky se jí snažil jako podporovat, takže mi přijde, že tam se jako ztratilo nějaký vnímání toho, že já jsem dítě a že o mě se jako mají starat.

Takže jsem vlivem okolností byla trošku nucena jakoby dospět do role pečovatele táty a zároveň ale máma už měla nějaký nový vztah po nějaký době, takže tam byla zamilovanost, že jo. A v tu chvíli asi ty lidi potom to tolik jako nemají, nějak nevnímají ty potřeby těch dětí.

T: Měl ten rozvod nějaký vliv na tvoje chování a tvůj život?

R: Určitě jakoby v tom sociálním životě. Já jsem začla hodně vlastně potom chodit s kamarádama vlastně od těch patnácti pařit, takže fakt jakoby i nějaký experimentování, ne úplně jako rozumný s alkoholem jo a nějaký dejme tomu rizikový sexuální chování, to tam vlastně bylo určitě. A pak hlavně ty psychosomatické obtíže. To bych taky řekla, že tam bylo. Já jsem potom měla vlastně hodně často záněty močových cest a hodně to myslím si souviselo s tím, že jakoby vlastně jedna moje část chtěla vlastně tu péči, aby se vlastně o mě někdo staral, ale jakoby už to nebylo úplně tak přijatelný říct. Bych řekla, že jsem tak jako utíkala do té nemoci, ale jako úplně to nevedlo k tomu kýženému výsledku, protože spíš vlastně jsem jako dostávala vynadáno

za to, že jsem se zas nastydla někde a že zase chci jít na nějakou párty, sotva jsem dobrala antibiotika. Jo a že vlastně ve výsledku jsem z toho byla jako nešťastná, že vlastně nemůžu chodit za těma kamarádama a přicházím o věci. Jo a byla jsem doma s rodičema, který se stejně vlastně moc nestarali.

T: Vnímáš to chování tenkrát jako únik z té situace?

R: Jo, jo, jo, určitě. Jako vnímám, že to snad mám doteďka jako nějaký mechanismus vlastně úniku, když už toho je moc emočně. Vlastně že u nás to nebylo stejný, když řekneš „jsem smutná“, že by ti byla věnována stejná péče, jako když řekneš „bolí mě v krku“ nebo „jsem nemocná“ nebo něco takovýho, tak myslím, že tam to vlastně už bylo jako delší dobu. To bych neřekla, že souvisí s tím rozchodem jako takovým, ale že už jako dlouhodobě vlastně ta nemoc byla nějakým mechanismem obranným.

T: Měla jsi někoho blízkého, kdo ti v té době byl oporou?

R: Jo, já jsem pak měla takovou kamarádku, takový dvě kamarádky dobrý, ale jako přemejšlim, do jaké míry jsme mluvily o tomhle. Asi jsem to spíš prezentovala, jako že to je výhoda, že mám rozvedený rodiče, protože vlastně táta jezdil třeba často na kongresy o víkendu, takže já jsem měla třeba volnej dům pro sebe a pořádali jsme tam akce. Takže vím, že jsem spíš chtěla vidět ty výhody, benefity vlastně toho, že jsem měla i menší dohled. Rodiče byli prostě takový, jakože celkově mě nechávali víc jako bejt a oproti třeba vrstevníkům jsem měla hodně svobody, v tom, jak se jako můžu pohybovat venku. Takže to jsem vnímala spíš jakoby takhle. Vyloženě jakoby ty negativa jsem moc neříkala. Podle mě, že jsem spíš to vnímala, že jako je fajn, že se rodiče rozvedli v dobrým a že zůstali kamarádi a že oni to jako i tak prezentovali, že vlastně se jako dohodli a že to jako kvůli nám všechno zvládli a že vlastně je to všechno v pohodě a že takhle je to přece lepší, než kdyby byli spolu a byli nešťastný. Protože to si myslím, že tam bylo hodně. A pak později, vlastně v šestnácti, jsem si našla přítele. Tam jsem pak pořád byla, spala jsem u něj a byla jsem pořád venku. On byl taková moje kotva, takovej mu jako náhradní rodič bych řekla, že jemu jsem pak říkala všechny věci.

T: Změnil se po rozvodu nějak tvůj vztah s rodiči?

R: Jakože částečně to bylo kvůli té pubertě a kvůli tomu, že prostě už jako pak mámě neříkáš prostě všechno. Jako já jsem přišla domů jo a ona se mě ptala jestli jsem pila a já že jo, že jsem byla u Aleše a tam že nám mamka dala prostě ochutnat nějaký já nevím Baylies jo a přitom to třeba nebyla pravda. Takže tam už jako by vlastně hrálo i to, že jsem nevěděla, že to je jakoby rodič. Zároveň ale jsem dělala třeba nějaký jako zakázaný věci, prostě pít v 15, tak to není jako úplně něco, za co tě rodič pochválí. Takže si myslím, že částečně tam byly obě ty věci, jak puberta, tak i vlastně ten fakt toho přítele a té jakoby její vlastně fyzický nedostupnosti jako i jako psychický, ale fyzický taky vlastně jo.

T: Měla jsi v té době nějaký ventil? Něco, co ti v době, kdy to bylo těžký, nějak pomáhalo?

R: No to já myslím, že jsem vlastně jako neměla, protože já jsem tohle vůbec neměla na úrovni zvědomení, že vlastně tam je fakt smutek a pak i vlastně jako roky pozděje potom naštvání jako na ty rodiče vlastně jo. Takže já myslím, že jako to všechno bylo hodně jako potlačený a hodně fakt na úrovni jako toho právě toho psychosomatického. Jo a spíš takový jako jo, že jako já bych neřekla, že vlastně v té době jsem jako působila nějak smutně, nebo ani nemám ten pocit vlastně že bych to jako vnímala jako nějak intenzivní smutek, narozdíl třeba od toho, když mi umřela babička, nebo když prostě se stala nějaká takováhle událost, tak vlastně to jako nemám takhle spojený, že bych třeba jako hodně brečela. Ale no takže myslím, že jako buď když jsem to jakoby dělala, tak sama a že třeba jsme si jako psali s různě lidma nebo jsem právě přesně jako na nějakých seznamkách jsme jako s holčkama brouzdaly a bylo to spíš takový to jako odlehčení asi než jako vyložene, že bych měla ten emoce ventilovat takhle přímo, ale spíš jako takový bych řekla nějaký rozptýlení od pocitu nějaký samoty.

T: Takže v tu dobu tam třeba vůbec nebyla ta myšlenka nějaké odborné pomoci, třeba školního psychologa? Nebo rodiče nepřemýšleli o tom, že by to s někým konzultovali?

R: Ne, to tam vůbec nebylo. Ale jako vím, že třeba ve škole jsem měl jako hodně vlastně zameškaných hodin, to bylo kvůli těm nemocem právě. A vím, že ta třídní učitelka mi řekla, že se jako se mám zeptat, nebo že takhle to bude teda konzultovat jako s mámou nebo s tátou nebo se teda o mě teďka stará. To se mě jako hodně dotklo, vlastně že na mě jakoby pohlíží jako na někoho, kdo teda nemá ani jasně daný, kdo se teda o mě stará. Vlastně to bylo tak no, že tam tohleto bylo, že v té škole třeba jsem měla hodně zameškáno. Ale říkám, to bylo kvůli těm nemocem. Jako ne že bych jako chodila za školu nebo...Jedinej, kdo říkal, že mám nějaký potíže, byla babička, mamka mamky, která říkala, že jako to se na mě podepisuje a že jsem taková drzá nebo prostě jo, odtažitá vlastně. Takže to byla asi jediná, koho to nějak napadlo vůbec.

T: Změnily se nějak vztahy v širší rodině?

R: No ani ne, protože prarodiče vlastně byli spíš na straně táty. Teda takhle, vždycky opačně, že vlastně tchyně s tchánem vlastně od táty ty byli vlastně na jeho straně a babička ta naopak, táty maminka, nějak chápala mamku nebo spíš víc sympatizovala vlastně s tou mamkou mi přišlo. Od babičky jsme někdy poslouchaly, že jako je to hrozný, že se jako rozvedli a že nám tím zavařili, ale jinak to nebylo, že bychom tam nějak míň chodily na návštěvy nebo že by tam byla nějaký dusno větší. Na těch oslavách to bylo taky vyhocenější no, že třeba vím, že jako co ty Vánoce potom jo, že to bývalo pak takový víc jako intenzivní. No a pak zvlášť s těma novejma partnerem a tam hodně potom vstupovalo do role jakože máma si našla o hodně mladšího a táta si pak taky našel přítelkyni po čase asi po roce a půl, takže to jako ta byla vůbec příšerná, takže spíš to tam jakoby jo. Táta měl takovou ženskou, ona nebyla sama o sobě špatná, ale měla úplně takový divný děti a bylo to taky prostě hrozně divný, že najednou se vlastně začal chovat jinak. Jo třeba zamknul zevnitř dveře, já jsem tam měla přijít a on

jako nechtěl odemknout a pak mi řekl, že to jeho dům. Úplně jsem se jako cítila hrozně odstrčená, no.

Ta partnerka tam byla bych řekla tak jakoby třeba třikrát do týdne, jako že oni spolu nikdy nebydleli, ale trávili spolu čas, jezdil spolu na dovolený, chodili spolu na večere. Takhle jakoby třeba tam přespávala, to asi jo, ale ona chtěla pak víc a táta nechtěl se s ní jako sestěhovat, ani si ji brát. Takže pak to na tomhle ztroskotalo.

T: Změnil rozvod nějak váš sourozenecký vztah? Semkl vás třeba ten rozvod nebo naopak?

R: Já myslím, že kdyby to bylo tak, že zůstává v tom domově našem, tak by to asi takovej efekt mělo, ale tím, že se vlastně odstěhovala, odstříhla se od toho, měla jako takovej větší odstup, tak myslím, že to jakoby nevedlo vlastně, nebo asi jakoby jo, trochu, že jsme se o tom minimálně mohly třeba trochu bavit nebo jo, že jsme pak společně jako řešily dárky a takhle. Ale to asi už bylo i dřív, co třeba rodičům koupit. O to se vždycky starala ségra hodně, abychom společně něco měly. No ale nemám vlastně vůbec její obraz v té rodině takovej, že bych si řekla jo, prostě ta tam pro mě byla. Takže ne úplně no, to bylo až později vlastně jsme se nějak sblížily.

T: Jak rozvod ovlivnil tvůj každodenní život?

R: Výrazně. Vlastně v tom, že jsem neustále musela přemýšlet, co kde mám a kam půjdu. Například jsem šla na míčové hry, tak jsem musela myslet, jestli sportovní oblečení mám u mámy nebo u táty. Pak vlastně jako postupně jsem si vytvořila ty domovy dva, takže jsem měla všude svůj hřeben, všude svoje líčení, takovýhle věci, když to řeknu. Prostě mi jako teenagerovi záleželo na oblečení a když jsem si chtěla vzít něco na sebe na nějakou akci o víkendu tak jsem řešila, že mám půlku toho outfitu u jinýho rodiče, takže spíš tohleto bylo náročný a bylo to takový i to jako neusídlení, že se furt někam stěhuju, furt vlastně přemejšlim, že ještě pak jsem měla toho přítele, takže to byl ještě takový můj třetí domov, že mi přijde, že jsem jako furt byla někde sbalená v taškách na cestách. Jo a nikde nebyl už ten jeden domov.

Jo a pak ještě vlastně hodně potom to ovlivnilo i víkendy na vejšce, kdy jsem přemýšlela, ke komu vlastně jedu a přesně to zabíralo hroznýho času, že když jedeš zrovna na dva dny k tátovi, tak chceš mámu vidět, zvlášť babičku vidět, že to bylo vlastně jakoby hrozně náročný pokrýt ty potřeby všech těch lidí, zvlášť když pak bylo už míň času. Aby nikdo nebyl prostě nešťastnej, že nás vidí málo.

T: Máš pocit, že ses díky tomu rozvodu rodičů nějak změnila?

R: To je dobrá otázka. No jako změnilo mě to určitě. Myslím, že jsem se stala víc uzavřenou, co se týká vlastně důvěry v lidi, musela jsem opravdu předčasně dospět, takže spíš jako větší samostatnost, to zas jako vnímám, že pak jsme se vlastně odstěhovali s přítelem do Prahy a pak já už jsem hospodařila sama s penězma, všechno jsem zvládala takhle sama v tomhle ohledu. Takže to zas jako jo. Nebo přesně, uměla jsem uvařit, takhle ty věci jako co přesně se lidi většinou učí až když mají vlastně tu domácnost novou, spolu svojí, tak to já jsem uměla, protože jsem jako byla nucená vlastně se o tyhle věci už starat a zajímat. Takže to bych řekla, že to by byl dejme tomu nějaký benefit. No ale jako jinak je to prostě poznamenání na celý život no, osobnostně určitě. Jako vlastně taková nejistota jo, taková jako obava, o tu lásku těch jinejch lidí. Já nemyslím, že to je jako vyloženě rozvodem těch rodičů jenom jo, ale to je asi nějaký prostě takový celkový jako pocit vlastně z té rodiny, co si člověk nese. Takže to nebylo asi jenom tím.

T: Změnil rozvod rodičů tvůj pohled na manželství?

R: Jo myslím, že jsem tomu vlastně nevěřila, že to je potřeba, že to je něco, co chci, že jsem stejně říkala, že to je takovém jenom papír, kterej vlastně můžeš porušit nebo jak to říct. Než jsem poznala V, že je to teda někdo, s kým bych opravdu chtěla bejt a že jako vlastně to je hezký se vzít, takže jsem jako nechtěla asi ani jedno, jako ani děti, ani vlastně mít to manželství, že mi to přišlo, že si vlastně uzavíráme ty cesty. Můžeš si někoho zamilovat, chvíli s ním bejt, pak zas třeba milovat někoho dalšího. Nevěřila jsem, že můžeš někoho mít vlastně na celý život.

T: Je něco, co bys poradila ostatním dětem, které procházejí rozvodem rodičů?

R: To taky zajímavá otázka.

No určitě vlastně vyhledání té pomoci a mluvení o těch svých emocích v bezpečném prostoru, protože je fakt, že já vlastně jako před těma rodičima jsem to nevnímala jako bezpečný, protože mně bylo jasné, že si to jako vyčítají a že prostě kvůli nám se jakoby vlastně hrozně snažej, takže mi to přišlo nefér jim ještě přidávat nějaký starosti nebo obavy. Takže tam si jako myslím, že to není úplně to nejbezpečnější, nebo jako třeba pro někoho možná jo, ale spíš asi taková otevřená komunikace jako o tom vlastně co potřebuju já jako dítě. Když to je právě taky strašně zkreslený, protože ty jako to dítě potřebuješ mít přízeň toho rodiče, což se vlastně vylučuje s tím, že mu řekneš, že radši seš prostě s druhým rodičem. Takže tam jako si myslím, že tudy cesta nevede, takže třeba já jsem vůbec nevěděla o možnosti vyhledat nějakýho psychologa nebo někoho, kdo by ti v tom mohl pomoci. Přišlo mi, že kdo prostě chodil k psychologovi, tak byl divnej. Řekla bych mít nějaký ideálně i ty vrstevníky, mít nějakou aspoň blízkou kámošku, někoho, komu to řeknu na rovinu, ne jako jenom ty hezký věci nebo ne jenom ty věci, který jsou cool a společensky přijatelný. Ale mluvit i o tomhle třeba v té rodině, třeba s babičkou nebo s někým dalším.

T: Chtěla by si něco dodat?

R: No, asi bych řekla spíš taková rada pro rodiče, kteří se rozvádějí, že vlastně to jako to vědomí, že vlastně vždycky to ovlivní ty děti, jako že ať chceš nebo ne, uděláš to sebevíc přátelsky nebo humánně nebo jak to říct, tak vlastně vždycky si uvědomit, že ty děti to ovlivní a vždycky tomu věnovat zvýšenou pozornost. Rodič taky začíná nový život, že jo. Najednou singl mění bydliště, mění vlastně spoustu věcí, tak ale i na tohle myslet, že i když ty děti se tváří nebo vypadaj, že to je v pohodě, takže to tak úplně v pohodě třeba bejt nemusí.

Příloha 6 - Přepis rozhovoru s B. S.

T - tazatel

R - respondent

T: Ahoj, děkuju, že jste souhlasila s poskytnutím rozhovoru. Nejdřív Vám dám informovaný souhlas, tak si ho přečtete a pokud souhlasíte, tak ho, prosím, podepište.

T: Mohla byste prosí krátce popsat Vaši rodinu?

R: 22 let věkový rozdíl mezi mnou a manželem. On dvakrát rozvedený a my jsme až po dvanácti letech soužití se vzali. Jo, až když jsme měli vlastně dvě děti.

A byli jsme spolu osmnáct let. Teď to je prvního srpna osmnáct let.

Takže sedmnáct. No jinak od začátku okamžité soužití jako spolu, sestěhování, všechno super, super, super. Po šesti letech první dítě. Další tři roky na to druhé dítě.

T: Děti jste chtěli oba?

R: Jo, to jo. On má dvě velké děti. Jedna je starší než já. Takže já teda už jsem babička, protože už má i vnučku, která je starší než B. S., než naše dcera a s tou prostřední ženou měl taky holku a té je dvacet pět, jestli to říkám dobře. No a se mnou teda dvě děti. A děti jsme chtěli určitě oba dva. Jako nebyly plánované, ale byly chtěné. Určitě. Sice obě dvě náhody, ale byly chtěné.

T: Od koho vzešel první impuls k rozvodu?

R: To byla naše volba společná. U nás to byla dohoda o rozvodu. My jsme byli dohodnuti jak na sňatku, tak pak na rozvodu. No, jako ve všem, takže jsme byli vlastně oficiálně dva roky svoji. Dohodli jste se - děti do péče mně. Bylo nám to jedno tenkrát, prostě protože to bylo fakt všechno domluvený. Já jsem je dostala do péče plné a jemu bylo stanovené výživné, které se nám hodilo tenkrát papírově. Styk s dětmi byl na dohodě.

Jo, takže oficiálně odbouchnuto je prostě výživné, úplná péče. Já je mám ve své péči a styk, styk po dohodě s matkou.

T: A potom rozvodu ten styk nějakým způsobem fungoval?

R: Ten fungoval dobře, ten fungoval absolutně v pohodě, protože tam víceméně jako nedošlo úplně k rozvodu reálnému, to bylo jako rozvod papírově, že jo. Jo, ale fakticky rozvod nastal až teď v listopadu nebo loňský rok v listopadu a do té doby ten kontakt byl devadesátiprocentní. Jako jo, jak s dětma, tak jsme fungovali, víceméně by se dalo říct jako rodina klasická.

T: Mohla byste tedy prosím přiblížit, co bylo impulsem k tomu listopadovému rozchodu?

R: Alkohol partnera. Alkohol, kterým utápěl svoji minulost, kterou nezvládl. Dlouhodobě alkohol.

Nechtěl si přiznat, že nějaký problém je. Nechtěl si nechat pomoci. No a bylo to prostě už tak dlouho, že se to netýkalo jenom mě. Já jsem to zdravotně odnesla a upozorňovala jsem na to, že to prostě je problém, že se s tím něco musí dělat, že takhle to nejde řešit, že jo. Jako jo, jenomže bohužel, jak říkám, tam nebylo vůbec vědomí toho, že je nějaký problém. No a ve chvíli, kdy už teda jako začaly vidět děti nějaké alkoholové scény jednu, druhou, třetí, tak už to bylo prostě jako kritické, že jo. No, takže v té chvíli já jsem se rozhodla, že udělám úplně úplně rázný krok, aby teda jako se probral, protože i psychiatra jsme navštívili. Nic jako to vůbec nic nepomohlo. Jediné, co jsme řešili. No, šli jsme společně. Já jsem mu řekla, že mu budu oporou, že prostě budu vedle něho stát, protože já toho člověka jsem měla velmi ráda a vnímala jsem. My spolu jsme byli absolutní úžasná, sehraná dvojka.

A viděla jsem, bylo mi jasné, že vlastně ten problém, který nastal, nebyl problém mezi námi, to byl problém třetích stran, který se stal jemu. Ať to byla bývala žena, ať to byly obchodní, nějaké soudy a další věci. On to prostě neunesl. Jo, ten svůj osud rádoby, který si ale svým způsobem zasadil sám, tak to je druhá stránka nějaké věci. Jo, ale šlo

o to, že se prostě dostal do nějaké životní situace, kterou nebyl schopen zvládnout on sám a nechtěl pomoci. Jo, nechtěl si nechat pomoci. Tím pádem vlastně na mě zůstalo úplně všechno, včetně Kromě obvyklých obvyklých věcí znamená péče o děti. Nefungoval nikdy jako táta.

Živil nás, to ano, jo, jako že finančně zajišťoval rodinu, ale nebyl aktivní, co se týká péče o děti nebo domácnost nebo další věci. Takže to jsem dělala já a plus navíc. Víceméně jsem začínala mít problém já, že jo. Psychický, zdravotní. Z celé té situace dcery, že jo. Začínaly jako trochu to vnímat a začaly se budit v noci. Já nevím, prostě tady vedle. A do toho jsem mu začala vlastně pomáhat s těmi soudy. Takže jsem dělala 150 funkcí v jednom člověku a já jsem nebyla samozřejmě nikde, že jo. Byla jsem právník, byla jsem já nevím, pečovatelka, jeho asistentka, protože on je elementárně velmi jako nefunkční a neschopný. Takže od psaní e-mailů, pomalu esemesek, přes přesně zastupování u soudů a péče o rodinu o děti, že jo. Školy začaly, No a do toho úplná troska, že jo. Sedící u krbu. No tak jo, on když měl chvíle, tak tak poslouchal. No tak řekl Ano, máš asi pravdu. Jenomže potom zase zvítězila flaška. Prostě dva lidi v jednom najednou.

T: Dvakrát jste zmínila nějaké psychosomatické obtíže, mohla byste to rozvést?

R: Ona se narodila vlastně druhá dcera, a když jí byly dva roky, jestli to říkám správně, tak to začínalo být. Ona se narodila 2015 a byly jí dva roky a začaly ty největší problémy. Jo a když byly ty dva roky na to, jsem jako zjistila, že si nepamatuju vůbec ty dva roky toho jejího života nebo vůbec života obou dětí. Jo, u obou ručiček. A já jsem se dostávala do těch stavů, kdy už jsem byla v mozkové mlze a fungovala jsem jenom jako robot. Bez úsměvu na rtech, bez chuti vstát. Strašně unavená. Já jsem nebyla schopná jako vůbec nic dělat. Jenom jako robot. Prostě musím. Ano, mám tady děti, mám tady domácnost, mám tady soudy. Jsou tady nějaké lhůty, kdy musím podepsat, Ale já jsem jako tělo bez duše. Úplně jako šílené. Do toho se mi objevil ekzém po celém těle a to bylo takové jako vlastně nějaké výstražné asi znamení, kdy jsem řekla, že prostě to nejde, že jo, že pokud to bude takhle dál a tak ne že jenom z něho bude troska, ale ze mě taky. A to sem jako nechtěla samozřejmě dopustit. No a tím, že on jako

nevyslechl mé volání o pomoc, jestli se to dá takhle říct. No tak jsem odešla, tak jsem odešla, ale nebylo to tak jako že rozpad vztahu nebo rozklad a končíme. Bylo to poslední výstražné volání a jakýsi alarm, aby teda se opravdu jako probral, vzpamatoval a uznal, že něco není v pořádku. Takže jsem odjela sem. Odjela jsem na M, kde úplně bez peněz, bez jakýkoliv podpory a myslela jsem si, že se probere, že mu to dojde, že najednou zjistí, když bude mít prázdný dům „Aha, je problém. Asi dělám něco špatně. Asi měla pravdu. Asi by se měl zamyslet“. A fungovali jsme tak nějak dva roky. Vlastně kdy tady začal lítat a začali jsme to řešit, že jo a bavili jsme se o tom. No ale stalo se pouze to, že on se adaptoval novému prostředí a nové rodinné situaci. To znamená, že já jsem teda s dětmi na M a on je teda v Česku, ale stejně tady byl 80 90 procent prostě s náma. Takže tady se jezdil vykoupat, opálit a užít si dovolenou a na mě zůstalo úplně to samé. A stalo se úplně to samé, co bylo v tom Česku jenom jako na jiném místě v cizí zemi. Ještě o to víc těžší, že jo? Jo a ve chvíli, kdy byly třeba hlubší a hlubší excesy, které on dělal právě pod tím alkoholem, tak a potom ještě udělal jednu velmi osobní věc. Tak mně konečně možná došlo, že prostě už si nemůžu nechat nakládat víc a víc a musím to utnout. Takže to víceméně bylo z mé strany v tom listopadu, kdy už jsem řekla, jako že oficiálně teda čekat dál nebudu, natož až prozřela a jako náš vztah se rozpadá. Takže ten rozvod oficiálně vlastně byl jako rozvod, akorát papírový, ale vztahový a rodinný byl do teď po dvou letech. Takže nějakých sedm let, kdy by začaly ty problémy, ale dva roky bylo intenzivní, by se dalo říct, že pracování na tom, oboustranné, kdy jsme to řešili, že jo, nějak znova, ale jako bohužel bez výsledku. No nebo výsledek byl ale jinej, než jsem předpokládala.

T: Vzpomenete si, co byl tedy ten poslední impuls k ukončení toho vztahu?

R: Jako až na základě čeho jsem to opravdu definitivně utla? Jako že kdybych hodila na váhu to, co mi udělal v tom listopadu se vším ostatním, co se dělo, tak si myslím, že jako jiný člověk, samozřejmě každý má jiné ty hranice co zvládne, to nezvládne přijmout. Ale pro mě tohle bylo tak strašně jako bolestivé pro mě osobně, to co mi řekl. A taky to pro mě bylo spíš zarážející.

T: Mluvíte o něčem konkrétním?

R: Ano, ano, ano. No, normálně mi veřejně ukázal ve svém mobilu, že se sexuje s nějakou jinou buchtou ještě u nás v ložnici. To pro mě samotnou byl šok, to mě zarazilo. Jo, byly horší věci. Byly horší věci, než nějaké nevěry nebo něco. A my ještě jsme byli v takové jako zvláštní, že jo už vztahové fázi, že by se dalo říct ano, že by se to možná mohlo předpokládat tohle jako jo, ale ten člověk ti to normálně natvrdo ukáže v jeho telefonu jakože „podívej, wow, já jsem bombardák“. A to jako v té chvíli tohle mi to řekl, tak jsem řekla „Hele, tak já ti oznamuju dneska devátého listopadu 2023, dneska oficiálně končí náš vztah“.

Jo jo, a byly tam prostě jiné věci. Jo, myslím si, že by to asi mělo přijít dřív. Ne jako vlastně na základě tohohle, že je zvláštní pro mě samotnou, že tohle byla ta poslední tečka.

T: A jak přijal Vaši reakci?

R: Jako můžu říct, že to byl konec. Já jsem prostě řekla tohle a odešla jsem spát. Takže vůbec nevím jako co se dělo potom, jak se tvářil, jak to bral. Druhý den nic. Bylo magma, že jo? My jsme ráno vstali, šli jsme pryč. Setkali jsme se možná večer, nebo možná, že jsme šli taky dřív spát a že jsme se neviděli třeba celý den a ani večer jako následující. Nic, no a on čtrnáctého odlétal. No devátého mi to řekl a čtrnáctého odlítal, takže ty dny byly takové jako, jo...

T: Jak jste se cítila těch 5 dní, kdy už jste byla rozhodnutá, že je konec, ale ještě dalších 5 dní jste tam byli spolu?

R: Nijak, protože ten proces vlastně byl strašně dlouhý. Tady toho odpoutávání osobního. To vstřebávání toho, že ta rodina prostě jde doprdele, s prominutím, to já jsem tomu věnovala strašně moc, strašně moc zdravý, strašně moc času, strašně moc energie na úkor sebe, že jo? A takže to bylo pozvolné si myslím. Přijímání jo, já jsem spíš

jenom to nechtěla přijmout pořad. Já jsem jako nechtěla přijmout to, že to opravdu jako skončí. Já jsem tomu nechtěla věřit. Já jsem jako si říkala to není možné přece, dyť má mě mladou ženu, nikdy nic, prostě žádný problém. Má dvě úžasné zdravé holčičky a prostě pořad jsem tomu dávala naději. Pořád jsem nevěřila, že jako se to nezmění. Jo a takže tam nebylo žádné nějaká radost nebo smutek, jako přímo v té dané chvíli, kdy jsem to oznámila. Protože ten proces byl fakt jako strašně dlouhý. Jo, jak jako vztahově mezi námi, tak já osobnostně jsem neskutečně se vyvíjela. Já jsem jako pracovala vlastně celé ty dva roky na sobě. Takže ono se nedá jednoznačně bohužel říct "jo, super, ulevilo se mi nebo „mrzelo mě to“, protože to byl proces dvouletý. No, intenzivní hledání cesty sama k sobě a snažila jsem se porozumět těm indiciím, tomu, co se stalo, jak se to stalo, jak se to dělo, proč von teda jako se nemění, proč jako To je. Jo, takže nemůžu říct „No juchů, byla jsem šťastná nebo plakala jsem“.

T: Takže máte pocit, že jste díky celému tomu procesu osobnostně vyrostla?

R: No, dalo by se to tak říct určitě.

T: Mohla byste to trochu více popsat? V čem se cítíte jinak?

R: Určitě. Určitě tam bylo ještě samozřejmě několik fází, které tě poutaly k němu. Láska, že jo, protože to byl člověk, ke kterému jsem vzhlížela, něco pro mě znamenal. Najednou se z toho člověka stává troska, což se vyrovnáváš s tímhle, že někoho potkáš, nějak ti imponuje a je jakýmsi strůjce by se dalo říct života. A najednou vidíš, že se z něho stává troska jako z někoho, kdo byl úžasnej a plnej života, energie jako jo, tak se nechá vlastně třetí stranou, když to takhle zjednoduším, zničit. Jako začne být pasivní a jenom se nechává utápět. A teď tam máš jako ty děti a říkáš si panebože, jako oni přece nemůžou jako vyrůst vedle trosky. Tohle přece není jejich táta, takže se srovnáváš s tímhle, nebo snažíš se tomu porozumět, rozklíčovávat to, s ním o tom mluvíš. To nebylo, že bych to řešila sama v sobě. Celou dobu jsem to řešila s ním. Jo a potom tam byla přesně jedna věc, nějaká láska, že jo, nejprve to byl charakter, nějaká osobnost, pravděpodobně třeba mi nahrazoval otce, dalo by se říct tím, že je takovej věkový rozdíl

mezi náma. Pak tam byla láska klasická, jakože láska, zamilovanost, já nevím sex, žejo. Další věc, byla tam nějaká finanční jistota. Jo, i když jsem vydělávala samozřejmě peníze, ale ne velké, tak on byl určitě velká finanční jistota rodiny a všech. Takže to, co asi naposled se odpoutalo, protože postupně vlastně tohleto to přicházelo v tom procesu jo srozumění se s tím, že se z něho stává troska, že s tím vlastně nic nechce dělat. Končí asi láska. Přestávám ho milovat. Jo, že s tím tak jako pracuješ pořád a možná, že naposled úplně zůstalo to propojení jako finanční, protože přece jenom jako i když je to tak, jak to je, i když prostě z něho se stává troska, i když máš ho ráda, ale asi ho přestávám mít ráda, protože mi takhle ubližuje, protože to konečně začínám chápat, že mi ubližuje. To strašně dlouho trvalo, než jsem pochopila, že mi ubližuje, než jsem porozuměla těm pocitům, které jsem měla. No což mi nejprve ukázala psychosomatika, že jo. Jo a zase jsem nejprve nechápala proč. Jo a jo, to jsou všechno ty procesy, které byly strašně dlouhé a o tom to je, že byly i pro mě hrozně důležité. No a ta poslední tečka, jakože odpoutání úplně asi byla ta finanční stabilita, jsem sama sobě nebyla schopná říct, proč ještě nejsem schopná úplně to utnout. Co tam ještě jako zůstává? Vždyť tam přece už nebyla sexuální touha, což je asi první věc, že jo, která u těch partnerů, když spolu nechtějí být, tak to tam nefunguje, nebo jim to jiskří nebo jim to nevoní. Tak to je první a to poznáš hned. Jo, ale pořád mě tam něco táhlo. Pořád tam prostě jako jsem nebyla schopná to stříhnout a vlastně se jako zachránit, že jo, sebrat děti. No a pravděpodobně to byla ta finanční jistota, která u něho by byla, kdyby nedej bože něco se stalo nemocnice, že jo? A nebo operace? Tak on tam pořád byl. Já jsem s ním chtěla kvůli dětem vycházet velmi dobře i po tom rozchodu pro děti, protože mladší je 9, druhé 12, takže ještě 4 5 let, než nám řeknou akorát jako potřebujem nový mobil, že jo a zaplat' boty a tohle, protože jsem si přála, že my spolu budem normálně absolutně v pohodě vycházet, on bude lítat sem, bude u nás normálně bydlet, my budem lítat normálně do Česka, budem tam fungovat, budeme si klidně žít každý svůj život a budem se chovat k sobě slušně. Tak možná asi jako proto jsem to nechtěla úplně nějak natvrdo. Jo, teďka mluvím ještě před tím listopadem. Vůbec ta fáze. No, stále jsem se snažila jako s ním i pracovat a vysvětlovat. Teda nejprve jsem mu oznámila Hele, prostě už spolu nemůžeme spát. To bylo v březnu rok a to byl pro něho kámen úrazu.

Jo a to nechápal, že jo. A teďka najednou se jako v něm ozval ten chlap, že jo. Ta potřeba lidská nebo chlapská ješitnost a ego. A to ho nejvíc podle mě jako zranilo.

A i když jsem apelovala na to, hele jako dobrý, nemám to tak úplně v pohodě, že bych byla v klidu, že bych ji viděla s někým jiným, ale je mi jasné, že asi budeš mít potřeby, ale neříkej mi to. Nezasloužím si to už. Máme to super rozehraný. Já jsem tady. Nechme to takhle pro holky to je prostě super. Když seš v Česku, lítáš za nima jak chceš, ale tvůj život a tvůj sexuální život mě vůbec nezajímá a trápí mě to, Takže mi to neříkej, jo? Máme nějakou důstojnost, vůči sobě si myslím nějaký respekt. Jsme lidi, kteří spolu žili krásně. Dožili bysme jenom tím, že vlastně sis to nechal ten život takhle jako rozhodit. Tak se stalo, co se stalo. Já jsem s tím nepočítala. Počítala jsem s tím, řešila jsem dřív vždycky, že mi umře. Pravděpodobně dřív, že jo, že na tom houpacím křesle, na ty černobílé filmy se nebudu dívat s ním, to mě vždycky trápilo. To mě trápilo, že od začátku kvůli tomu věkovému rozdílu a tohle jsem absolutně nepředpokládala. Já jsem s ním neměla problém jako bohužel až ty jeho problémy, které potom stály ten alkohol, no. No takže takže tak no. A ve chvíli, kdy mi ublížil vlastně takhle, tak jako kdyby zázrakem jsem přestala mít možná obavy i o tu finanční jistotu. A bylo mi to jedno. Já když jsem odletěla před těmi dvěma lety nebo už dva a půl, tak jsem byla odštíhnout a taky od peněz. Jo, ale dala jsem to, ale začala jsem úplně nějak jinak. Potom se to nějak srovnalo, že jo. Takže zase jako pomáhal. No a teď to ustříhnul znova, takže já v té situaci nejsem poprvé a už jsem se za tu dobu tady vybuodovala nějakou pozici. Takže jako to, že mě odštíhnul od peněz mě vlastně jako nerozhodí.

T: Je to pro Vás teď finančně náročné?

R: To určitě. Jako na to, abychom ušetřili na dovolenou, to jako určitě ne. A na to, abysme chodily dvakrát týdně na zmrzlinu taky ne. Jako my si rozmyslíme, jestli půjdeme na zmrzku nebo ne. Není to tak, že já když jsem přiletěla poprvé, tak jsem jim dávala své jídlo, jsem neměla na to, abych uživila je a ještě sebe, takže jsem nejedla, že jo. Jo, ale holky jedly. No ale dneska se můžeme najíst všechny tři, když to fakt ale takhle řeknu. Bohužel to tak je, ale není to o tom, že by to byla pohoda. Samozřejmě se já stresuju s prací, že jo. Nepočítám absolutně s jeho penězma. Absolutně. Beru to tak,

že když přijdou, jakože maximálně teda nic, almužna, prostě 12 tisíc na obě, protože to jediné, co my jsme odbouchli při tom rozvodu a to jenom z toho důvodu, že ta jeho prostřední dcera chtěla 20.

T: Těch 12 tisíc tedy chodí nebo nechodí?

R: Né, to né, on nám dal v září 100 a byla domluva, že ta částka bude minimálně pětadvacet, protože tvrdil, že to zvládne. No ale nic, že jo. Tak jsem čekala v únoru, teda kdy přijdou další peníze. No a nereagoval. Já jsem ti peníze poslal, Ted' se samozřejmě vymlouvá, že jo, ale na rovinu neřekne „Hele, v papíru máme dvanáct“. Já ho znám, vím, jak vydělával peníze, vím, jaký to je člověk, tak jsem s tím trošku jako vnitřně počítala, že se takhle zachová, takže takhle zachoval. Takže jeho dvanáct tisíc já s tím nepočítám, jestli přijdou nebo neprijdou, protože oni neprijdou. Oni třeba neprijdou 5 měsíců a pak je třeba pošle.

Jenom protože má tu moc takhle a může takhle prostě prudit. No takže jako já od něho nečekám vůbec nic. Ted' jsme byli v Česku, nebyl s holkama na Vánoce. Vlastně od toho listopadu sem nepřiletěl a děti neviděl, od listopadu osm měsíců.

Osm měsíců, což je šílený. To je přece, to přece žádný otec, jako kterej miluje svoje děti, nemůže dopustit A nepřiletěl jenom proto, že se rozhodl, že lítat nebude.

Mně ublížil, mně tady ukazoval prasárny, hnusárny. Já jsem mu nikdy neřekla nesmíš! Potom jsem mu řekla, že do apartmánu teda k nám ne. Že mu pomůžu s ubytováním, ale nikdy jsem mu nezakázala styk s dětma. Jo, jenomže on ve svých schízách a scénářích, které má v hlavě, si myslí, že tady nemá žádné pravomoce a že kdyby přiletěl, tak mu něco udělám, nebo ho nechám zavřít nebo já nevím hodím ho ze skály nebo já nevím co. Takže ve své paranoie prostě se rozhod, aby uchránil sám sebe, že odepíše holky. Hnusný, že?

T: A jaké tohle vše ve Vás vyvolává pocity?

R: Strašné. Ale já už jak jsem tak přebolená, že já už vlastně vůči němu nemám jakékoliv pocity, ani negativní, ani pozitivní. Žádné.

T: A jaké to ve Vás vyvolává emoce směrem k dětem, že tohle zažívají?

R: Jako strašný. To je strašný. Je to strašně těžké. Máme terapie jedna, druhá, třetí, že? Jako jo.

T: Takže chodíte na terapii?

R: No. Mluvíme o tom spolu, snažím se jim to vysvětlovat. Bohužel už to neomlouvám.

T: A je tedy pro vás terapie na M dostupná?

R: Já mám terapii online. Děti teda byly odmítnuty, protože online, že to dělat nejde. A já původně, když jsem o to požádala, tak to bylo, když jsme odlétali v září. To jsem volala linku důvěry. To jsem na tom byla hodně špatně, protože on udělal takový exces jako v září, že jsme museli utéct z domu.

A potom teda jsem povolila, protože chtěl se omluvit a ukázat teda, že už není tak takovej, jakej byl. Tak jsem mu povolila v listopadu teda přiletět. No a to byla ta definitivní tečka, kdy jsem to ukončila. No a když jsme přiletěly potom v září, tak to já jsem z toho byla úplně na dně. Jenže člověk si musí nějak pomoci, protože tady má dvě malé dušičky. Teď seš na ostrově úplně sama, nikoho tu nemáš. Jako jo, další věc, všechno na tobě. No, tak jsem zavola linku důvěry. To jsem byl už tak jako špatně na tom, že jsem je vytočila. Plakala jsem. Říkala jsem, že se omlouvám, že vám volám, tam asi volej prostě lidi, že nevím, někdo někoho podřezal a nebo že někdo někoho přejel a vy jste přišli o člena rodiny, ale já ne. Tak jako bylo to super. Musím říct, že jako strašně fajn podpora. Milí, snažili se, dal mi nějaké kontakty další, takže jsem volala tedá různě dál až vlastně jsme se domluvili s ČSS, že mi dají teda terapie, které jsem neplatila, které byly vlastně jako hrazené státem a ty mně skončily v květnu. Tečka. A skončily díky tomu, že ta moje terapeutka vlastně šla na mateřskou a ona dokonce přijela na M, měla naplánovanou dovolenou. Jsme se viděly pouze online, jelikož jako málo kterej terapeut to dělá online, že jo. A já jsem chtěla z Česka podporu.

Já jsem nechtěla podporu tady, protože jsme na malém ostrově a nechtěla jsem, aby vůbec se to vědělo ve škole o dětech. Jo, jako že tatínek pila rozvod, protože tady je křesťanská země, takže tady na rozvod na rozvedené se kouká špatně. Jo a tak aby aby to tady neměly holky těžký, tak jsem nejprve sáhla teda jako po českých, že po české pomoci. Do toho jsem byla bez finančních prostředků, to jsem si nemohla dovolit zaplatit, že jo žádného psychologa nebo terapeuta. Takže tady tohle bylo jako supr. Měla jsem i fajn holku.

Nebylo to o tom, že by mi řekla udělejte tohle a tohle. Ráno se vzbudíte a bude to super. Bylo to o tom, že mě prostě poslouchala a já jsem se těšila na to. Měli jsme to jednou týdně, že jednou týdně jí vlastně všechno jako řeknu co se stane. Jo a toho terapeuta jsem si dělala já sama, ale měla jsem jí. Měla jsem jí, která mě jako kdyby doprovázela. Tak by se to dalo říct.

T: A holky měly taky terapii?

R: No právě že neměly. Holky měly nakonec tady. Jo, protože tím, jak jsem to tlačila, tlačila, že už to musí bejt, protože bylo vidět samozřejmě na jejich chování, že s tím pracujou, žejo. Já jsem taky nevěděla, jak přesně s nima, abych něco nepokazila, ale v žádném případě jsem to nechtěla nechat náhodě nebo to přejít a dělat, že nic jo, Takže jsem chtěla zavčas, začerstva co nejrychleji pomoci. Takže B. S., ta větší má terapie jednou týdně ve škole. No prostě ve chvíli, kdy jsem viděla, že to fakt jako s tím bojuju a že to je špatně. A on tomu vlastně nepomáhal. V listopadu potvrdil všechno, co se prostě stalo, že jo. A potom za nima nepřiletěl a měli strašně důležité životní mezníky. Měly první vystoupení v muzikálech, měly, já nevím, karneval, vystoupení, byli Vánoce, Velikonoce a on nepřiletěl. A oni pořád každý den čekaly, i přes to všechno, co viděly, co zažily, samozřejmě je to táta a chtěly, aby ten táta tam byl, aby přiletěl, aby projevil zájem, do toho on dvakrát, místo toho, aby letěl za nima, tak letěl na Tenerife po měsíci, takže dva měsíce strávil prostě někde jinde. To je strašně jako zasáhlo a já, když jsem to viděla, jsem musel brečet znova. Já když jsem viděla je, tak to bylo šílené. To bylo tak šílené, že ten strach, který byl z toho, že to tajemství, které my máme tady, bude venku. Jo, tím, že řeknu o pomoc ve škole, tak to bylo. nic vůči tomu, když jsem

viděla jako jak se s tím perou, že jo a já nejsem schopná jim pomoci. Jo, protože já v tom plavu taky, že jo. No takže jsem požádala teda.

Malá mi řekla, že nepotřebuje s nikým mluvit. To jsem jednou řekla paní ředitelce, co se teda jako děje, v jaké jsme fázi, aby věděla, protože si stěžovali, že třeba nemluví malá ve škole. Jo, tak jsem jí řekla Hele, netlačte na ni, děje se tohle, tohle, tohle. Tak oni jasně, O.K. žádala jsem o tu terapii, jenomže oni ty terapie dělají tak, u té malé, že ten terapeut prostě přijde do třídy a to dítě vytáhne z té třídy. A všichni to jako vědí vlastně, že jako to dítě jde na ty terapie a už na ně prostě koukají špatně. Takže ona mi rovnou řekla „Maminko, já je nechci, oni mě takhle jako vytáhnou ze třídy. A to je potom jako fakt blbý. Ale já věřím paní ředitelce a já prostě za ní půjdu, když budu potřebovat“. Jo, to mi řekla ta malá. Takže jsme byly domluvené s ředitelkou, že prostě když bude chtít, tak kdykoliv na ní může zaklepat a ona si s ní jako popovídá. No když ta velká to dělá pravidelně minimálně každý týden. A když jsem se jí ptala co a jak jo, tak od toho očekávala přesně jako návod, co má dělat.

Přišla a říká „jako nic,“ říkám: „jak nic?“, B. S., o čem jste se bavily? Cos jí řekla? Co ona tobě řekla? Ona jako nebyla spokojená, protože čekala, že ona jí řekne No tak já nevím, třikrát skoč dozadu, pětkrát dopředu a a bude dobře. A ono to zas jako nepřišlo. No tak jsem se jí snažila vysvětlit, že jí žádný návod nedají, že jí neřeknou, aby udělala tohle nebo tamto. Ona v sobě ty emoce dusí.

Mým prvním velkým záměrem je vlastně hlavně u té velké s tím pracovat, aby to v ní nezůstalo. Ta malá se dokáže trošičku z toho, já nevím, distancovat. Má ráda hudbu, cítí to, cítí ty emoce, dokáže je pozorovat a myslím si, že dokáže s nima i pracovat. Určitě stoprocentně líp než ta velká, kdežto ta velká jako nej to trápí a uzavírá to prostě dovnitř, do sebe. No takže ty terapie více méně o ničem. Takže vlastně jako ona sama to reflektovala jako zklamání, že nedostala to, co očekávala.

Ona se začala svěřovat ve škole víc než mně. Na jednu stranu mě to samozřejmě mrzí, že když má nějaký problém, tak nepřijde za mnou. Na druhou stranu chápu, protože vidí, s čím se všim peru já a ona přece mi nechce ublížit, nechce mi nakládat dál. To jsme si taky vysvětlily. Jsem k ní otevřená a neříkám, že jsem v pohodě. Ono to na mě vidíš, že jo? Jo a teď by si přála, abych se usmívala, abych byla v pohodě, abych se s tím netrápila a beru to strašně jako dospělé, což mě taky vadí, že jo. Taky bych byla

ráda, aby si užívala pohodu, ale bohužel má takovou povahu, že mě chce suplovat ve všem a i v tomhle. A řekla jsem jí opravdu, že mě mrzí, že jsem moc ráda, že teda třeba sdělila nějaké trápení tam. Snažím se pracovat s nima tak, aby se mnou mluvily, aby mi řekly, co je trápí. Takže dneska jsme ve fázi, kdy třeba jsou najednou smutné a já se zeptám, co se děje a malá třeba řekne „skočil na mě táta“.

Jo a říkám „dobrý, tak v pohodě, jak budeš potřebovat, tak mi řekni, ať ti pomůžu. Jinak jestli potřebuješ čas, tak prostě budeme v pokojíčku jak dlouho chceš. Prožij si to. Ale já jsem tady, když budeš potřebovat, tak tě pohladím, udělám čaj, nevím, cokoliv“.

Ale jako otázka, jestli to je vliv té školy, protože ta malá vlastně tu podporu neměla žádnou v té škole jo, nebo nevyužila jí. Velká ji teda jako využila, byla zklamaná, jestli to spíš není taková společná týmová jako naše práce nás všech třech. My jsme si našli prostě svojí strategii, která vám nějakým způsobem i jakoby funguje, nějaká ta komunikace, my s tím pracujeme jako všichni tři společně a vzájemně si jako děláme poradenství.

T: Mohla byste mi říct, jaký vliv měl ten úplně definitivní rozchod na ten váš každodenní život a rutinu?

R: Žádný, on vůbec nějak nefungoval, takže nás to nijak nepostihlo. Absolutně jednoduše.

T: Finančně také ne?

R: To určitě. To jo. No tak tam to bylo přesně tím, že já jsem nepotřebovala pracovat, protože jsem měla ten pocit, že tam je ta jistota. Ted' s tím přesně nepočítám absolutně. Nebo nepočítám, to nebylo. Potom byl ten listopad, to byl ten únor, to byl ten únor, kdy já jsem jako předpokládala, že těch 100 tisíc, kterej nám dal, že bude teda do února, ne do června.

Jo, takže v únoru to začalo být takový jakože aha, tak je to blbý. Takže je potřeba hledat novou práci a další a postavit se víc na nohy. Doposavad všechno, co dělám, tak dělám tak, že stále tady jsem pro ně ve stejném časovém rámci, v kterém jsem byla. Jo, takže

vlastně ta práce se vecpala akorát do doby, kdy oni byly ve škole, takže to pořád ještě není tak hrozné, jak by to mohlo být.

Jo, ale spíš to ještě obrovské vliv mělo na telefonické hovory s ním, protože on vyžadoval teda telefonický kontakt, ten spolu měli častěji, i když už vlastně nepřijel v tom listopadu, ale jako byly nuceny do toho telefonátu, vůbec se jim nechtělo. Nechtěly s ním mluvit, Nechtěly, měly videohovory. Jo, ale asi se hádaly mezi sebou, kdo ten telefon zvedne.

On potom teda jako prostě prudil mě, že nezvednou telefon a že nenapišou vod sebe a nezavolali vod sebe sama. Dobře. A oni prostě jako nechtěj, tak jako jo. A pak už mi ublížil tolik. Jasně, dřív to bylo tak dva roky předtím, že já jsem řekla zavolejte tátovi a napište tátovi a jo a dneska už prostě taky neřeknu. Dneska mi ublížil tak, že prostě když ty děti nechtěj, tak je prostě nutit nebudu.

Jo, jako pokud táta osm měsíců prostě v pohodě s tím, že nevidí děti, tak to není táta, kterej je jejich, jehož dětem budu já. Prostě je budu nutit k tomu, aby mu zavolali, když nechtějí.

No takže už to bylo tak, že třeba ty začátky, když nikdo nechtěl zvednout telefon, tak to přesně přebírala B. S., že jo. No tak já teda to zvednu, tak já se vlastně obětuju nebo objednu a já to zvednu. No tak s ním mluvila. „A co teda ta malá se mnou nechce mluvit?“ „Ne, nechce.“ „Kde je?“ „No nechce s tebou mluvit.“ Jo a ona vlastně si brala tu zodpovědnost na sebe. Já si přesně pamatuju moment, kdy jsem tohle udělala já, protože já jsem ze začátku s ním nechtěla mluvit, že jo? Jo, po tom listopadu. A že ty telefony braly holky, protože já jsem měla pocit, že s ním už nemám o čem mluvit. Jo, ale jim jsem nebránila. Takže oni teda jako s ním mluvili no a pak prostě přebrala tu zodpovědnost B. S.. No a pak jednoho dne ji něco mrzelo, zase něco udělal. Nepřijel a byla na něho našťvaná, zklamaná a smutná a vůbec nechtěla vzít telefon. A říkám B. S., „já to vezmu, jo?“ Najednou se ve mně zlomila ta nechuť s ním mluvit. Asi tam nějaká byla. Vzala jsem to a ona byla tak strašně šťastná, tak strašně šťastná. Víš, že z ní spadla ta povinnost Její vnitřní kterou ona si sama sobě jako dala, že zachráním teda tu mámu a zachráním tu sestru a já se obětuju prostě já to dám, jo? Tak jsem to udělala já. Neskutečně svítila. Strašně mi děkovala, říkám: „B. S., to není problém.“ A v té chvíli

jsem si řekla prostě to ne, já je nebudu nutit. Prostě když s ním nechtějí mluvit, tak ten telefon nezvednou a napíšou zprávu Jsme v pořádku. Dobrou noc. Já nevím. Ne lhaní. Jako jo, že nejsme doma nebo už spíme nebo něco.

Ted' jsme zažily tak odporných čtrnáct dnů tam v Čechách, že ani tam nechtěj zpátky. On si myslí, že je očkuju, ale to já vůbec nemusím. Říkala jsem mu, že je mám 24/7 plus práce plus tady tebe plus všechno, že jo. Plus vyrovnávání se s tím, že jako rozpad prostě šilenej. A já bych si ráda taky odpočinula. Aspoň prostě pět dní, kdyby si je měl v kuse. Jenomže tím, že poslední exces udělal v noci a v alkoholu, ony prostě nechtěj přespat s ním, že jo. Já jsem je natlačila, aspoň teda, že s ním budou přes den, taky nechtěly, takže jsem je ráno přivezla jako na zlatém podnose. Byla jsem nervózní, že jo. Nevěděla jsem, co s ním vůbec udělají emoce. Po osmi měsících, když je tam, najednou bude mít, Jak se zachová? Jestli bude pít, nebude pít? Co to s ním udělá? Jsem se opravdu jako bála, že jo. Takže jsem chodila od známých ke známých a byla jsem co nejbliž. Bydlely jsme u sestry, nebydlely jsme teda jako u něj. Bydleli jsme v Praze, takže ať jsem co nejbliž a můžu zasáhnout, nebo je odvést nebo je prostě zachránit. Jeho chování bylo hlavně nevyzpytatelné, takže bohužel jsem měla obavy, co bude nebo jak se zachová. No a ty obavy měly i holky, že jo. Jo a on okamžitě, jak se otevřely dveře a oni vešly dovnitř, tak pořád apeloval na to, aby tam přespaly. Takže tím pádem oni začaly být ještě víc alergický na to, že místo pozdravu: „No budete tady spát, že budete tady spát“, tak prostě to spaní bylo to, čeho se nejvíc bály, kdežto on to zesměšňoval. No tak to jako proč bych vám měl něco dělat zrovna večer? To vám můžu dělat přes den? Šel na to úplně blbě, úplně opačně.

T: Jak tu návštěvu vnímaly holky?

R: No vůbec, těšily se strašně zpátky.

Přijely jsme, on otevřel vrata, ani nepřišel k bráně. Otevřel dveře, my jsme vešly všechny tři jako blíž. Malá se trošku rozeběhla. Objala ho. Velká přišla normálně. Objala ho. Dvě vteřiny a mazaly do pokojíčku na hračky.

T: Jo a jak ses cítila, když jsi tohle viděla?

R: Byla jsem v klidu na jednu stranu, že určitě nedělám nic špatně, když ho neviděly. No, tím mi daly najevo, že prostě ten vztah není pevný, opravdu a jen mě to utvrdilo v tom, že je budu muset prostě připravovat na tu realitu tvrdou, že ten táta takovej je a prostě na nic nečekejte.

T: Co se u vás změnilo definitivním rozchodem?

R: Víc to nás tři stmelilo. No, byly jsme sobě víc partačky. On tu ale vlastně moc nefiguroval. Možná se nám i ulevilo, že jsme neměly to břímě, neměly jsme to toxin, mohly jsme dýchat,

T: Nastala nějaká významná změna u holek?

R: No to už od toho září, ještě předtím. No, ještě dva měsíce před tím už do toho září. Jak sem přijel, jak jsme se vrátili, spíme spolu. Mají tendenci prostě mi úplně jako vlézt pod kůži. Úplně se jako vtáhnout do mě, jako jsme spolu 24/7.

T: Měl váš rozvod nějaký vliv na vztahy v širší rodině?

R: Sestra šťastná, konečně! Rodiče zaskočeni, ale určitě mi to nevymlouvali. Mají takové smíšené názory, pocity. Víceméně se o tom moc nemluví, ale já nemám nijak vřelé vztahy s rodiči.

Jeho mámu jsme viděly, jak jsme byly v Čechách. Měla jsem ji ráda, měly jsme hezky vztah. Říkala jsem jí babičko, protože je ve věku mojí babičky. Nějaké náznaky jedovatosti byly z její strany už o Vánocích, protože nevím, co jí napovídal. Asi že je chudáček a není s dětmi. Ona je ale nemocná a já jsem ji chtěla navštívit. Bylo vidět, jak se pere s tím, že mě ráda vidí a na druhou stranu je naštvaná. No a až po 15 minutách z ní vylezlo, že jsem mu zničila život a začala na mě takhle útočit. Tak jsem se s ní slušně rozloučila a šla jsem ven.

No takže ta to bere takhle. No a jinak jako jeho sestra, ta je úplně nadšená a je nadšená, že vydávám knihu a hrozně mě podporuje, protože ho nesnáší.

T: Kdo nebo co Vám poskytlo největší podporu během rozvodu?

R: No já bych já bych určitě zmínila ty, co mě doprovázeli - Bezpečný přístav a Šárka F. No a pak asi fakt jako ty terapie.

Ona tě vyslechne. Tam je strašně fajn u těch terapií, že to je pravidelný. Ti pomáhá fakt jako mluvit.

T: Cítila jste se někdy osaměle a izolovaně?

R: Pořád, Určitě, pořád. Velmi často, když seš úplně sama. Ale nemůžeš se vzdát, protože tady máš ty dvě malý. No, pořád jsem sama, pořád sama a všechno je na mně a jsem z toho neskutečně vyčerpaná. Jo, ale ony jsou ty motor. No ony jsou ten motor obrovskéj.

T: Měla jste nějakou zkušenost s OSPOD?

R: OSPOD jsem kontaktovala, protože od něho jako čekám cokoliv, abych měla nějaký záznam spíš než jako pomoc. Já jsem to jako nechtěla prostě vůbec odkrývat. Jo, to jsme zpátky vlastně od toho září, kdy to všechno se odehrávalo po tom září.

No ale ten tam vlastně figuroval, protože ten zastupoval holky u toho soudu, takže tam.

T: Co byste poradila někomu, kdo prochází rozvodem?

R: Poradila bych mediátora. Tak to jsme vlastně měli na ty tři hodiny taky, on to pak vzdal.

Ať dýchá, ať se nevzdává, ať vydrží. No že to je to je to prostě naprd, to hnusný, ale ten konec jednou vždycky přijde a bude to dobrý.

Příloha 7 - Přepis rozhovoru s T. S.

T - tazatel

R - respondent

T: Nejdřív Vám dám přečíst informovaný souhlas, takže pokud souhlasíte, tak ho, prosím, podepište.

T: Můžete mi krátce popsat Vaši rodinu a jak dlouho jste byli manželé?

R: To nevím ani. My jsme se vlastně brali jenom technicky. Já jsem měl nějaký problémy v osobním životě, chtěl jsem vyvést majetek vlastně na B. A pak jsme se rozvedli po vzájemné dohodě, že jo. Prostě jenom když to vezmu jenom, z hlediska vztahu to nemělo nic společného. Byla to jenom technická operace. Bylo to prostě účelový. Nevím, ale zhruba tak maximálně rok a půl.

T: Jak dlouho tedy trval Váš vztah celkem?

R: 15 let asi

T: Můžete mi prosím tedy popsat, jaký charakter má nyní Váš vztah?

R: Rodinná situace teďka je taková, že maminka s dětma před třemi lety se odstěhovala na M, kde dneska žije. Původně teda, že odjede jenom jako na zimu díky Covidu a angličtině. No ale já jsem za nima lítal jo, první dva roky, ale prostě to odloučení a všechno a prostě to dospělo k tomu závěru, že teda jako to skončilo.

T: Máte společné děti?

R: Máme spolu dvě děti. Ale když odjela, tak dětem bylo pět a osm let. Jo a dneska tý starší je 12 a mladší 9. Jsou od sebe 3 roky.

T: Pamatujete si, jak jste se cítil po rozvodu?

R: My jsme fungovali úplně v pohodě jako rodina a bylo to jen účelový.

T: Pamatujete si tedy, jak jste se cítil, když se partnerka rozhodla, že s dětmi odjede?

R: Já jsem měl v uvozovkách ekonomický problémy, do kterých jsem se nedostal vlastní vinou jenom díky státu a díky soudům. Prostě jsem přišel o hodně peněz a ještě jsem to všechno měl zaplatit. A kdybych to nezaplatil, tak mě šoupnou exekuce, seberou mi všechno.

T: Jak jste prožíval, když odjely?

R: A tak jako prožíval, já v té době jsem i ten problém jako víceméně řešil i alkoholem. Byl jsem apatickejší, já jsem rodinu nijak jako nenapadal, jako že bych byl nějak fyzicky násilník. A v podstatě jsem byl apatický a jako jsem nefungoval s rodinou jako táta. Jo, já jsem to ekonomicky zajistil, jo, ale v podstatě jako já jsem je tady měl jako kompars. Když to vezmu jednoduše, jo. Holky mi říkaly: „Půjdeš s nám na kola?“ A já říkám: Holčičky, ne, nejdu jako, nechce se mi jako.“ Mně se prostě nic nechtělo. A to trvalo rok a půl, dva. A pak byl Covid, všechno zavřeno, jo a ona mi na podzim říká, že si najde zemi a odjede, s tím, že tam bude do jara těch půl roku a odjela a jsou to tři roky a konec.

T: Máte tedy pocit, že jste se v tu dobu emočně neangažoval?

R: Tak tak, no.

T: Jak dlouho trvala tato situace?

R: Ono to trvalo zhruba takový čtyři roky, protože ta justice dneska nepracuje. Jeden soud se třeba táhne 10 let a ten soud mě okradl o neskutečný peníze. Jo a když se na to koukám, vůbec jo, tak to jo, ale ale už jsem starej člověk. Jako jo, já nejsem žádněj mladík. Jo, mně je 64 let, mezi námi je dvaadvacet let rozdíl. Já ji poznal, když jí bylo čtyřadvacet let a mně bylo pětadvacet. Jako jo, takže, ale žili jsme krásnej život, jezdili jsme po světě.

Já mám čtyři děti a tři maminky. Mám generace. Jo, mám čtyřicet šest let, mám pětadvacetiletou dceru ještě.

T: Jaký je v současné době Váš partnerský vztah s matkou dcer a s dcerami? Jak se během rozchodu vztah proměnil.

R: Ve vztahu k holčičkám je to strašně špatně od loňského října.

T: A co se stalo vloni v říjnu?

R: No ne, takhle, já jsem tam za nima jezdil a snažil jsem se jako jo, že teda to stmelí tu rodinu dohromady. No a byli jsme na výletě a jeli jsme kočárem. Holky měly radost, že jo, princezny. No a pak jak tam bylo hřiště, tak oni si šly hrát a my jsme si dali každej pivo tam a ona na mě kouká a říká mi „Víš, hele, já si tě vážím, mám tě ráda, ale prostě už s tebou nechci fyzicky vůbec nic mít, protože už se mnou nebude spát a to, že budeme kamarádi.“No, ale mě jako všechno trvá, než mi to všecko dojde, No a já nevím, asi jsem taková povaha, že prostě na to nemám. Ona mi dávala určitý příklady soužití různých partnerů slavných s věkovým rozdílem. Já jsem říkal „počkej, ale to jako neumím takhle žít, že ty si budeš dělat co chceš a a a já si mám dělat, co chci a budeme jako kamarádi fungovat. Ale teď mi řekni. Dobře, tak ale pojďme vyřešit ekonomiku.“ Ve finále to vždycky skončí úplně jinak.

Já jsem na ni přepsal úplně všechno. Mám motorku třeba, ale ta je taky napsaná na ni.

No takže vlastně oni přijeli na prázdniny a já jsem chtěl ty věci vrátit. No a ona mi nevrátila všechno a nechala si třeba dům. Já jsem tady. Vlastně ten dům je její. Jo a mě teďka čekají soudy. A protože rozvod byl formou dohody, takže i i styk s dětma mám určené jakoby na základě dohody. Ona mi nebrání. Klidně si tam lítej za nima, ale pronajmi si apartmán. Já jsem je od loňského října neviděl až doteď, kdy přiletěly na dva týdny.

T: Nebyl jste je mezitím navštívit?

R: No ne, já tam nemoh ani letět. Já jsem tam chtěl přiletět na Vánoce, to jsem nemohl, protože ona tam pozvala sestru svoji.

Pak mi onemocněla maminka, o kterou se starám. Jo a je mi 64 let. A já třeba teďka, kdybych tam chtěl, tak je tam 40 stupňů a já bych musel sedět v klimatizaci. Už i zdravotní důvody, mám neuropatii a trombozu, mi jakoby jo neumožňují. Jo a v zimě? Oni tam nemají topení vůbec a je tam 14 15 stupňů. My jsme třeba na Štědrý den seděli v zimních bundách nebo já jo, mi byla zima, že jo. Sedět v bytě, v kterým je 13 14 stupňů. Ne, není to destinace pro mě. V mém věku, abych tam mohl fungovat. Do toho neumím mluvit. Vůbec se nedomluvíme nějak. A nemám jakýkoliv sociální zázemí.

Jo, to je prostě jo. Víš, jako jo, já. Cokoliv by se mi stalo. Jo, tak zdravotní péče. Je to ostrov, kterej má dvacet kilometrů na délka a osm na šířku. Jo a všude ve světě, když jsem byl, tak znám to. Našinec je našinec, cizinec je cizinec všude ve světě.

Kdežto tady jsem schopnej si tu péči zajistit. Jo, přes styky, přes telefony jo, ale zajistím. Jo a třeba neuropatii mám a řeším to s profesorem na Karlově náměstí, fyzioterapeuta mám sportovního.

T: Jak tedy teď probíhá ta komunikace s dětmi?

S dětma od toho listopadu, od října to probíhá špatně, protože poslední kapka byla v tom, že vlastně loňský prázdniny přijely teda jako na dva měsíce. Maminka teda na měsíc odletěla pryč, ale ještě furt to bylo jakoby jo, já jsem jenom řešil jo, tu ekonomiku. Jo, řešil jsem, ať mi vrátí majetek.

Vrátila se po měsíci. Ona tam byla měsíc sama, bez dětí a děti byly tady se mnou. Pak jeli prostě na katamarán na 10 dní do Chorvatska, to jsem nechtěl. Ten přístup jo, já jsem přestal cejtít takovou tu úctu prostě, tu samozřejmost toho života jo, kterou ona dostala, jo. Když to vezmu úplně jednoduše, já ji poznal a pracoval na soudě jako vyšší soudní úřednice se 13000. Jo a přišla sem v podstatě s igelitkou a za ten celý život vlastně jsem já vše platil. Ona vlastně toho moc ekonomicky nevytvořila a vlastně tady nemá vůbec nic svého vlastního. Teď už je prázdná šatna, protože teďka jak tady byla, tak si teda odvezla ty hadry, který jsem stejně kupovala já, ale to je jedno. Jenom tady zůstaly pokojíčky dětí. Ty jo, v čem já žiju? Je to psychický tlak. Vem si to, že ti to nepatří, ta střecha. Já jsem to postavil na zelený louce, já jsem si to vybudoval. Pro mě to je domov. A ona mi ho nechce vrátit. Já tady mám věčný břemeno. Teda jako že tady můžu žít, ale ona když se rozhodne, tak to se mnou klidně může prodat komukoliv, jakýmkoliv spekulantům.

Takže zažívám stres, velké stres a nevím, co od ní můžu čekat. Teď teda ještě přijela a tady byl Mercedes, který byl ještě její a na ní napsanej, kterej jsem já kupoval. Mám kupní smlouvu, to je jedno. No tak si ho vzala a jela ho prodat. Tohleto jsou al pro mě drobný, ale ten hlavní majetek, můj domov, ten mi nechce vrátit.

A tím jsme vlastně v rozepři. Jo a a tím já jsem v životě na ní nešáh a fyzicky jsem jí neublížil, nikdy jsem ji nepodvedl. Ale nicméně udělal jsem chybu, protože jak se vrátily z toho Chorvatska, tak já jsem na ni začal křičet před dětma, že je zloděj. No takhle, prostě jsem se neudržel, ty emoce. Já jsem takovej. Prostě jsem vylítnul, dal jsem to, ona toho využila, že mají ze mě strach. Že já jsem zlý člověk.

T: Zkoušel jste s dětmi o tom promluvit?

R: Ano, teďka jak tady byly, že oni sem jezdily, teď tady byly jenom na 14 dní, ale původně ona napsala, že teda jako klidně 2 měsíce prázdnin jo, jedny Vánoce já, jedny ona. Ona vůbec jako nejde a neřekne dětem „Ten táta vás má rád“. Já jsem v životě dítě neuhodil, ty děti ode mě nedostaly nikdy, fyzicky nic. Jo, ale prostě maminka... jsou ve věku teďka, kdy maminka je pro ně svatá. No a tatínek v podstatě jo...

T: Jak na Vás ta situace působí? Jak se cítíte?

R: Jsem hodně velkej. Fakt jsem hodně velké a dospělej. A protože už jedu třetí kolo. Ty děti pak zase vyrůstají. Možná je chyba někde ve mně, nevím. Jo, asi zřejmě, nevím.

T: Jakou zažíváte emoci, když říkáte, že se Vás děti bojí.

R: Ale vždycky tady se mnou byly, byly jsme na bruslích, byly jsme na kolech. Teď akorát, že tady nechtějí spát. Pak jsme jeli k babičce a tam jsme všichni tři spali v jedné posteli velký. Já si to schválně natačel, bavil jsem se s nima. Děti jsou v pohodě, ale já teďka, když si zavoláme, ať pošle děti, zaplatím letenky, tak ona mi řekne, že děti nechtěj. No ale před maminkou to řeknou. Já chci bejt s nima sám, protože jakmile jsme takhle 4 pohromadě, tak ty děti nevědí, co mají říkat. Oni si nechtějí rozzlobit maminku, protože s ní jsou 99% času. A já je nechci ani tlačit do toho, aby lhaly. Když sem teď přiletěly, tak bydlely někde a já jsem nevěděl kde. Ona tvrdí, že mi to nechtějí říct, abych tam nepřišel a něco neudělal. Když jsem se dcery zeptal, kde bydlí, tak se mě zeptala, proč to chci vědět. Tak jsem jí řekl, že jsou moje děti a že mě to zajímá, že konverzuju. Když jsem se zeptal mladší, řekla mi, ať se zeptám maminky.

Říkám jo, dobrý. Ta větší jako kličkuje, ta mi lže. To by pak pak při odletu vlastně poslední den, protože my jsme byli u té babičky jenom jednu noc, ona tam přijela, vyzvedla si je, u mámy s ní mluvila, ale máma, moje máma jí řekla, co si o tom myslí, ona jí to řekla na plnou hubu, co si myslí o tom, že vůbec neví co je život jo, vůbec neví. Jakoby jo, celej život, že vlastně se se mnou jenom vezla a že se mnou byla jenom kvůli penězům.

A když jsem zestárnul, v podstatě dostala na záda baťoh, padák za 30 milionů a děti. Tak se sebrala, žije si svůj život a je tam a její vize je, že chce sedět na útesu a mít za sebou kamenný dům a koukat na moře. Jo, kdo by si nepřál takovýhle život. Jo, tak jako jo, že život je sranda, když jsou peníze a když nejsou, tak je ten život úplně jiný. No ale nicméně já jsem i nabídnul, že jí dám peníze nebo já jí dávám peníze, jo? Což máme dohodou, Ale já jsem řek, já ti na děti dám podstatně víc peněz, Já ti budu platit třeba 50 60 tisíc měsíčně na děti, ale vrať mi dům.

A ona mi řekla, že mi ho vrátí, když jí koupím byt. A říkám „Počkej, ale já nemám deset milionů na byt. Abych dodržel tvé podmínky, tak musím ten dům prodat. Můj domov musím prodat a koupit já byt tobě, byt a ještě platit 60 měsíčně a děti neuvidím.“

Jaký mám pocity, jo? Křivdu, křivdu, křivdu, křivdu, křivdu, neúctu.

Viděl jsem v tom plán její v podstatě jakoby, že si to vlastně takhle naplánovala. Ona mi řekla, že v životě nebyla zamilovaná a že mě má ráda, že si mě váží. Já ani nevím, jestli s někým žije, jestli tam někdo s nima žije, jestli někdo ovlivňuje moje děti. Nevím nic. Nikdo nic neřekne.

Já jsem říkal že zas tak bohatej nejsem, abych tam každéj měsíc lítal a pronajímal si apartmán třeba na čtyři na pět dní, abychom byli s dětma. Ty tam bydlely, choděj do školy, mají kroužek, to znamená, že já tam budu bez řeči, bez známejch, bez ničeho, tejdenněkde na hotelu a bude mě to stát 40 50 tisíc. Já na to nemám peníze a ani už nikam jet nechci ze zdravotního důvodu.

T: Jak byste si přál, aby to fungovalo?

R: Já jsem navrhoval, aby se mnou trávily alespoň ten měsíc o prázdninách, nějaký Vánoce, Velikonoce, mají dlouhé volno. Na tom jsme se nedohodli. Holky nechtějí. Já jsem ani nevěděl teď, že jsou v Česku. Nikdo mi to neřekl. Volal jsem a ptal se dcery, jaké tam mají počasí a ona mi řekla, že jsou v Česku.

Jo a to bylo vlastně druhýho. Já volal třetího a oni už tu druhého přiletěly. No a viděl jsem je až čtvrtý a říkám dobře, tak je můžu vidět. Tak jsem zavolal mamince, no a ona že si přijede pro auto, že ho chce. No jasně, tak jako je na ní napsaný, že jo, To bych tady musel řešit s policajtama před dětma. Jo, dal bych kupní smlouvu a že to auto je moje, že ona je vlastně jenom provozovatel jo, že to je jenom na ní napsaný a nechci to hrotit takhle. Ale mě je to jedno úplně. Tak si vzala to auto. Říkám „podepiš aspoň teda výživný, jo? Auto má hodnotu tři sta, to je jedno, ale podepíšeme aspoň, že sis převzala 200 tisíc výživného, jo.“ No tak to mi napsala.No a já říkám „no co s tím domem, vrátíš mi ho?“ Řekla, že ne. No a já? Mě čekaj soudy, že jo? No tak to musím zažalovat no.

To je majetek. Víš, já prostě ji nenechám. protože ona tvrdí, že si myslí, že jsem to dal jí a že dětem. Ale ty děti tady už nikdy v životě nebudou bydlet. Nikdy. A ona už taky ne.

Jo, nikdy, jo, voni fakt jako voni se oni se tak asimilovali tam jim se ani sem nechce do Čech, oni tam maj svý kamarády, oni umí anglicky líp jak česky, oni už česky nenapišou. Ani tvrdý i měkký. Nic. Ono už je tady hlášený ve škole, teď už i odhlásila. Jo, ona tam má ID karty, ona vlastně je. Oni tam mají trvalý bydliště, že ona má i sociální pojištění. Všecko, už vlastně žije tam. Jo a já jsem říkal, že „tady nikdy v životě bydlet nebudeš. Tebe zajímá jenom ten majetek. Tebe zajímají jenom ty prachy a čekáte na to, až chcípne, abys to hned prodala, protože vy k tomu nemáte vztah a nikdo to neví, tak vás čeká jenom to, až umřu. A možná když nebudeš mít peníze, tak to prodáš i semnou a je ti to úplně jedno.“ Jo a já to беру, ale prostě to tak nemůžu nechat. Tak bohužel se budeme soudit, že jo. A ptal jsem se právníků a oni řekli, že to je takový 50 na 50 no.

Já nevím, jak to mám řešit dneska, Teď před hodinou jsem s ní mluvil já říkám „hele, ale jak dál? Takže soud a úprava styku otec s dětma?“ Prej my v rozvodu máme, že to máme styk otce s dítětem dohodou. No ona je dohoda taková, že mně nebrání. Ale to jsme řešili, když bydlela v ČR, že. Já jsem jí řekl, „kdyby si neodjela , ale bydlela tady klidně sto kilometrů, tak já prostě si tam pro ty děti každých čtrnáct dní můžu dojet a můžu s nima trávit víkend.“ Ale já nemám tolik peněz, nejsem tak bohatý. Nejsem, abych tam prostě každých 14 dní lítal na víkend. Jo a ani to nejde. Ale ani ty děti sem nemůžou lítat na víkend. No jo, škola.

T: Kdo nebo co Vám poskytovalo největší oporu?

R: Ne, já jsem zticha, protože ve finále všichni lidi z toho mají radost, že spolu nejsme, což nechápu.

Já jsem děti teď viděl po 8 měsících. Myslel jsem, že tu se mnou budou.

T: Jaké to pro Vás bylo vidět děti po tak dlouhé době?

R: No, máš úplně stažený žaludek. Ty děti vyrostly takovejhle kus. Úplně se za ten rok změnily. Ona mi v podstatě ukradla ty nejhezčí léta toho života těch dětí.

Lítal jsem tam pravidelně nebo tak nějak jo. Ale jo, jasně, lítal jsem tam. Já tam přiletěl na Vánoce a to mám tady nahraný. Ty děti ještě úplně byly překvapený. Na Štědrý den jsem přiletěl, tak to po mně skákaly, že jo, ale prostě jsme se odcizili. Prostě ty telefony a videohovory, co to je a jak stárnou, tak začínají mít jinej život. Já ho nesdílím s nima, já neznám ani jejich potřeby.

Jo, oni když byly tady, že jo, tak jako měly radost z těch pokojíčků, hračky nějaký, ale stárnou, že jo no. A v podstatě jediný co, kup nám boty a já bych chtěla novýho iphona a takhle no to je. No tak ona je na tom jinak citově. No a ona vlastně drží s maminkou strašně ta velká. Ale já to chápu. Já jediný, co já musím teďka, si počkat, až dospělou a až si na všechno udělají svůj názor, ale já už budu starý člověk. Mně nic jiného nezbývá. Jako co mám dělat. Ta starší holka, ta byla taky zmanipulovaná.

Já mám pocit, že všichni jako řešej jenom peníze.

T: Zmínil jste, že starší dcera byla také zmanipulovaná. Máte tedy pocit, že jsou dcery manipulovány?

R: Mám. Byl jsem ale předtím apatický. Seděl jsem a začal jsem pít.

T: Zkoušel jste vyhledat nějakou odbornou pomoc, například adiktologa?

R: Byl jsem za psychiatrem, za jedním zase dobrým, ale on mi řekl „Hele, já zavolám sanitku, oni tě tam odvezou, Ale to musíš chtít ty.“

No jo, ale já v tu dobu nechtěl. Já jsem říkal no dobrý, já jsem se neopíjel do sraček, jsem vulgární. No prostě jsem denně vypil dvě sedmičky vína červenýho a bylo mi dobře. Já jako jak bych to řekl, mně to otupilo a začalo mi všechno bejt jedno. Mně to pomáhalo v tom, že mně to bylo jedno, že jsem se tím netrápil.

T: Jaký je Váš názor na manželství?

Na manželství? Mám názor takovej, že všichni, kdo jdou do vztahu, tak by měli mít předmanželskou smlouvu fakt napsanou natvrdo úplně právní věci. Všem klukům

na hokeji jsem to říkal, jestli chtějí mít rodinu, tak aby ji zakládali třeba po třiatřicátým roku a to seš ještě dítě. Jo a moc dobře si rozmysli, s kým do toho jdeš. Jako já vůbec nevěřím na právní jako na právní štempl, jako manželství. Jo, to je pro mě jako svazek manželství.

Tak já věřím na soužití dvou lidí. Tohle všechno, ale na instituci nevěřím, protože je to jenom právní problém. Já si myslím, že ten papír jako víceméně lidi svazuje, že dokavad' ten papír není, tak mají k sobě větší úctu, protože každé je volnej a může odejít, jakmile je to sváze, tak ten vztah se začíná měnit. Začínaj si nárokovat jeden druhýho. Bud' to žena jeho a nebo muž její.

T: Jaký vliv měl rozchod na Váš každodenní život?

R: Takový tři čtyři lidi, známý, dobrý, který mě znaj, říkají „Hele, ona ti vpodstatě pomohla. Koukej na to pozitivně. Ona tě vlastně zvedla od toho krbu, protože mně stačil ten kompars, tedy že nejsem sám. A začal jsem zase žít. Začal jsem chodit mezi lidi a začínám bejt společenskej. To je jediný, co se zlepšilo. Ale ty večery jsou pro mě skličující. Stresující v tom, že jenom koukám na ty fotky támhle. Je to strašně, je to stresující, hodně. A smutek taky. A není to tak dlouho, co jsem brečel. A i teď, když si na to vzpomenu.

T: Co pro Vás bylo v době rozchodu nejvíce stresující?

R: No ztráta tý rodiny celkově. Pro mě nevěra není tak důležitá, jako je důvěra. Důvěra. Jakmile ty lidi si nevěří...

T: A jak to teď máte se vzájemnou důvěrou?

R: Nijak, nula. Čekáme jeden od druhého to nejhorší, protože ona má vystudovanou justiční školu. Ona byla vyšší soudní úřednice, zná právo velice dobře, ale dneska by byla bakalářka. Jako jo, práva má vystudovaný a pak za mě ještě, to jsem ji taky podporoval, má masově mediální komunikaci magistra. Jo a a ta vlastně všechno

studovala při mě. A ona jako ví a umí v tom chodit. Takže ona je, když to vezmu, pro mě těžkej soupeř, protože ona si všechno připravuje dopředu. Jo, to znamená, že ona ty děti zpracuje. A když zažaluju změnu styku otce s dětma, tak ta větší už se bude účastnit. A protože maminka, že jo, takže ony vlastně půjdou proti mně a ona na mě vytáhne, že jsem prostě kriminálník, že jsem byl na vazbě v desátým pátým roce. Vytáhne na mě alkoholismus a nevím, co všechno. Jo, víš. Ona mě úplně zničí. To já vím, že ona do mě půjde úplně natvrdo. Je to prostě jedno. Ona dosáhla svýho.

T: Byla ve vašem vztahu láska?

R: Ne, ne, ne, ne, ne, ne. Ona mě měla ráda, ale to ona mi řekla, že jo. Ona když mě viděla poprvé, tak to byla s kamarádkou a říkala jí : “ty vole, co to je, to je Frankenstein.“ Takže tak.

Ale prostě jsme si sedli v Egyptě a tak jsme se bavili, mluvili a za týden tady plavala v bazénu a už tady zůstala. Ale bohužel si myslím, že to měla všechno dopředu naplánovaný a připravený. Jak říkám, jí nic nechybí, ona si žije ten život, co si vysnila. Už předtím mi říkala, ať všechno prodáme a sebereme se a odjedeme třeba na Kostariku. Já jsem jí řekl, že nemůžu nikde jinde žít, že neumím mluvit a už jsem ve věku, a to malý byly tři roky. Ona je mladá, je jí 42, to mi bylo taky jedno tenkrát. Procestoval jsem celej svět.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Anna Hudková

Studijní program: Psychologie

Název práce: Problematika rozvodovosti z pohledu dětí a dospělých

Vedoucí práce: PhDr. Markéta Habermannová, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2024

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 1974

Ostatní text: 90595

Celkový počet znaků: 92569

Počet pramenů a literatury: 27

Názvy souborů:

Text práce ve formátu PDF:

Problematika_rozvodovosti_z_pohledu_deti_a_dospelych.pdf

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Anna Hudková

Studijní program:

Název práce: Problematika rozvodovosti z pohledu dětí a dospělých

Vedoucí práce: PhDr. Markéta Habermannová, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):55

Počet stránek příloh:80

Počet titulů v seznamu literatury: 27

Procento podobnosti z antiplagiátorského systému Theses: 3,4 %

Komentář k závěrům kontroly z Theses

Neshledávám závažnější problémy.

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

			x	
--	--	--	---	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		x		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			x	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

			x	
--	--	--	---	--

Využití praktických zkušeností

x				
---	--	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

			X	
--	--	--	---	--

Naplnění cílů práce

		X		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		X		
--	--	---	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

		X		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		X		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

			X	
--	--	--	---	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Doložte přesné znění otázek v polostrukturovaném rozhovoru, jak jste postupovala při jeho utváření?

Jak byste reflektovala fakt, že některé zkoumané osoby jsou ve vzájemném příbuzenském vztahu a některé ne?

Jak mohla celková nevyváženost výzkumného vzorku ovlivnit závěry práce?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Teoretická část práce je poměrně přehledná a čtivá. Jsou zde drobné nedostatky v citacích. Chybí zde prohlášení o používání zdroje AI. Nicméně kapitoly obsahují většinu témat, kterými se autorka věnuje ve výzkumné části. Jsou poměrně zdařilým úvodem k praktické části.

Výzkumná část byla částečně pozměněna vzhledem k původnímu zadání práce a autorka nakonec vhodně zvolila kvalitativní výzkum a výzkumné otázky. Jako výzkumnou metodu použila polostrukturovaný rozhovor, který zde ale nikde nenajdeme, ani v příloze. Je pak těžké hodnotit, jestli byly otázky zvoleny dobře, dohledáváme to pouze v příloze v přepisu rozhovoru. Navíc to působí dojmem, že některé otázky jsou mírně návodné. Bylo by vhodné kostru rozhovoru doložit a doplnit, jak autorka postupovala při jeho utváření. Výzkumný vzorek je velmi malý a nesourodý, je složen z 3 rodičů a 3 dětí. Některé jsou navíc v příbuzenském vztahu a některé ne. Bylo by zajímavé se pozastavit ještě u příbuzných, zda je jejich pohled na rozvod různý nebo podobný a případně se tomu věnovat v diskuzi. V diskuzi též chybí porovnání výsledků s odbornou literaturou, případně jinými výzkumy. Autorka si uvědomuje omezení dané studie a v závěru diskuze je reflektuje.

Jako problém vidím v první řadě nedostatek času, který se na celé práci podepsal. Stejně tak nedostatek konzultací s vedoucím práce, na druhou stranu autorka předvádí víceméně samostatnou práci. Oceňuji autorčiny zkušenosti z praxe při práci pro OSPOD, které zde dobře dokázala využít.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: 2

Datum, podpis: 6. 9.2024

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Mgr. Anna Hudková
Studijní program: Psychologie
Název práce: Problematika rozvodovosti z pohledu dětí a dospělých
Oponent práce: PhDr. Magdalena Kořová, Ph.D.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury:

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přílehavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x	x	
--	--	---	---	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		x	x	
--	--	---	---	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

x				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

		x		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

x				
---	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Kdyby měla autorka možnost realizovat v rámci OSPODu jakýkoli výzkum týkající se rozvodu, na jaké téma by se zaměřila a jak by jej zpracovala?(stačí stručně, díky)

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Bakalářská práce paní magistry Hudkové se týká dlouhodobě aktuálního tématu rozvodů manželství a dopadů tohoto procesu na děti a okolí rodin. Oceňuji volbu tématu, k podobě jeho zpracování bych měla pár drobnějších poznámek. Vzhledem ke studovanému oboru bych uvítala pojetí témat (rodina, rozvody, dopady na jedince) do větší hloubky. Uvítala bych také obsáhlejší a zajímavější seznam literatury, k tématu jde najít skutečně nepřehledné množství pramenů. Za chybu považuji citování delších pasáží textu z jednoho zdroje. Z hlediska koncepce práce si dovoluji subjektivní poznámku – považuji za trochu zbytečné zabývat se obecně tématy, která byla mnohokrát popsána jinde (typy rodin např.) a práce by se bez nich mohla, vzhledem k tématu, klidně obejít. U subkapitol, které se zabývají dopady rozvodu na děti, bych doporučovala pozměnit terminologii – a také se zamyslet nad popisovanými jevy do hloubky (jde zde o strukturu a formu jazyka, která může dobře zachytit dynamiku či logiku jevů) – můžeme např. tvrdit, že lze u dětí pozorovat dopady na emoce a dopady „behaviorální“? Kladu si otázku, zda lze oddělit tyto dva jevy od sebe...Dítě, u něhož se otevírá změny chování, přeci uvnitř něco prožívá...Samotné názvy „behaviorální“ a „akademické“ nepovažuji za šťastné. Empirická sonda je vcelku kvalitně zpracovaná, oceňuji snahu provést rozhovory s potomky i jejich rodiči, zejména tehdy, pokud se jedná o bakalářskou práci. Uvítala bych zamyšlení nad validitou a reliabilitou a také scénář polostrukturovaných rozhovorů (možná jsem přehlédla?). Zdá se mi, (po četbě přiložených přepisů rozhovorů), že shledávám u aplikace metody tematické analýzy jednu zásadní chybu – témata, která byla stanovena v rámci odpovědí na výzkumné otázky, odpovídají otázkám v rozhovoru, což by se dítě nemělo (asi moje nejzásadnější výtky). Oceňuji nicméně snahu výzkumná zjištění poctivě okomentovat a zamyslet se nad nimi, podobně oceňuji diskusi. I přes uvedené výtky práci doporučuji k obhajobě a přeji autorce mnoho zdaru o obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře-dobře

Datum, a podpis: 5.9.2024

